

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Διακυβέρνηση και Δημόσιες Πολιτικές»

Ο Εθελοντισμός στη Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.)
στην Ελλάδα, τα τελευταία 10 χρόνια (2010-2020).

Στέλλας Ιάκωβος

A.M. 3033201901033

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Ευγενία Βαθάκου

Κόρινθος, Μάρτιος 2021

University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Sciences
Department of Political Studies and International Relations

Master Program in
«Governance and Public Policies»

Volunteering in the Social & Solidarity Economy (SSE)
in Greece for the last 10 years (2010-2020).

Jacob (Iakovos) Stellas

A.M. 3033201901033

Supervising Professor: Eugenia Vathakou

Corinth, Greece, March 2021

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Με την παρούσα δήλωση:

1. Δηλώνω ρητά και ανεπιφύλακτα ότι η διπλωματική εργασία που σας καταθέτω αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα τρίτων μερών και ακολουθεί τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, τηρώντας πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία.
2. Οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν αποκλειστικά ευθύνη του συγγραφέα και ο/η επιβλέπων/ουσα, οι εξεταστές, το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν υιοθετούν κατ' ανάγκη τις εκφραζόμενες απόψεις ούτε φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για τυχόν λάθη και παραλείψεις.

Ο δηλών

Στέλλας Ιάκωβος

Ευχαριστίες.

Εργάζομαι και σπουδάζω από 18 ετών. Αλλά η εμπλοκή μου από το 2000 με τον Εθελοντισμό, ήταν ο δρόμος που, μέχρι σήμερα, μου έδωσε πολλές ηθικές και συναισθηματικές ικανοποιήσεις. Η Εθελοντική εργασία που προσέφερα με “επαγγελματικό” τρόπο, μου επέστεφε πάντα άυλα δώρα και αποδεικνυόταν χρήσιμη για τις ανάγκες πολλών. Λειτουργήσα μέχρι σήμερα εθελοντικά, μέσω του μη Κερδοσκοπικού Σωματείου “Ένωση Χρηστών και Φίλων Λίνουξ Ελλάδας (Ε.Χ.Φ.Λ.Ε.) - Hellenic Linux User Group (HEL.L.U.G.) που έχει ως κύριο στόχο, την διάδοση και χρήση του Λειτουργικού Συστήματος (για ΗΥ) Linux και του Ελεύθερου Λογισμικού/ Λογισμικού Ανοικτού Κώδικα (ΕΛ/ΛΑΚ) στην Ελλάδα, αρχικά από την θέση του μέλους, και τελευταία, από την θέση του Προέδρου.

Η θέλησή μου να εντρυφήσω καλύτερα στο Κοινωνικό επίπεδο και στον Εθελοντισμό, που σχετίζεται με τις Κοινωνικές Ευρωπαϊκές και Ελληνικές πολιτικές, με έφερε στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Διακυβέρνηση και Δημόσιες Πολιτικές» του Παν. Πελοποννήσου. Συνεπώς οφείλω ευγνωμοσύνη σε μια πλειάδα ανθρώπων που με βοήθησαν να φτάσω έως την παρούσα Διπλωματική εργασία. Ως εκ τούτου, ελπίζοντας ότι δεν παραλείπω κανένα, θα ήθελα να ευχαριστήσω εκ βάθους:

Τον Επίτιμο Πρόεδρο του μη Κερδοσκοπικού Σωματείου “Ένωση Χρηστών και Φίλων Λίνουξ Ελλάδας (Ε.Χ.Φ.Λ.Ε.) κ. Kweskin Richard, που έχουμε δουλέψει χρόνια εθελοντικά μαζί, αλλά και τον Αντιπρόεδρο της Αστικής μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας ΕΕΛΛΑΚ – Οργανισμού Ανοικτών Τεχνολογιών κ. Καρούνο Θεόδωρο, οι οποίοι θέλησαν να κοινοποιήσουν τις συστάσεις τους για εμένα, στο Πρόγραμμα.

Τον Καθ. κ. Χουλιάρα και την Επιτροπή Υποτροφιών του ΠΜΣ «Διακυβέρνηση και Δημόσιες Πολιτικές» του Τμ. Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων του Παν. Πελοποννήσου, για την επιλογή μου ως υποτρόφου του Προγράμματος του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος «Ακαδημαϊκές Υποτροφίες Αριστείας στο πεδίο των Οργανώσεων της Κοινωνίας Πολιτών στη μνήμη του Τζανέτου Αντόπα» για το ακαδημαϊκό έτος 2019-2020, αλλά και την στήριξή του, καθ όλη την διάρκεια του Προγράμματος.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες αρμόζουν σε μια πλειάδα Καθηγητών του ΠΜΣ, που μου παρείχαν μια εκτενή διδασκαλία και πληροφόρηση στα θέματα της Διακυβέρνησης και των Δημόσιων Πολιτικών και έχουν πολύχρονη εμπειρία στα Παγκόσμια, Ευρωπαϊκά και Ελληνικά ζητήματα πολιτικής και Οικονομίας. Στην Καθηγήτρια κα Ευγενία Βαθάκου, οφείλω ιδιαίτερο σεβασμό, διότι με δέχθηκε και με κατεύθυνε στην εκπόνηση της μελέτης.

Τέλος οφείλω σε ένα πλήθος ατόμων, γνωστών και φίλων, που θα κρατήσω την ανωνυμία τους, τις ευχαριστίες μου για την λεκτική και συναισθηματική υποστήριξή τους στο Πρόγραμμα. Ελπίζω η παρούσα μελέτη να φανεί χρήσιμη σε πολλούς για την βελτίωση του μέρους εκείνου του Εθελοντισμού, που οδεύει πλέον μαζί με την Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία.

Αφιέρωση

...στα “λαμπρά μυαλά” των παιδιών-μελών και φίλων του Συλλόγου Hellenic Linux User Group (HEL.L.U.G.), που κοντά τους, από το 2000, μπήκα στην συλλογικότητα και στην “κοινωνία των δώρων”. Μαζί προσφέραμε “δώρα” στην Ελληνική Κοινωνία, το χρόνο μας, τις τυπικές, μη τυπικές και άτυπες γνώσεις μας και τις ικανότητές μας, με αφιλοκερδή Εθελοντισμό και αλληλεγγύη και απολαμβάναμε την επιστροφή των “αντίδωρων”, που ήταν η χαρά, η ικανοποίηση και η θετική συναισθηματική τροφοδοσία μας για να συνεχίζουμε, 20 χρόνια τώρα.....

....επιπλέον,....σε όσους με αγάπησαν για αυτό που είμαι και κάνω....!

...στους γονείς μου... †

We are prone to judge success by the index of our salaries or the size of our automobiles, rather than by the quality of our service relationship to humanity.

Είμαστε επιρρεπείς να κρίνουμε την επιτυχία βάσει του ύψους των μισθών μας ή του μεγέθους των αυτοκινήτων μας, και όχι από την ποιότητα της σχέσης υπηρεσίας (προς) την ανθρωπότητα.

Martin Luther King, Jr

Ο Εθελοντισμός στην Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Α.Λ.Ο.) στην Ελλάδα τα τελευταία 10 χρόνια (2010-2020).

Σημαντικοί Όροι: Εθελοντισμός, Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία, Αλληλεγγύη, Κοινωνία Πολιτών.

Περίληψη.

Η Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία ξεκίνησε θεσμικά στην Ελλάδα το 2011 και βελτιώθηκε το 2016. Παράλληλα ο Εθελοντισμός που υπήρχε πάντα στον Ελληνικό πληθυσμό, κυρίως ως κοινωνική δράση φιλανθρωπίας, απέκτησε με το νομικό πλαίσιο μια ενδιαφέρουσα σύνδεση με τον “τρίτο” πυλώνα της Οικονομίας, που εκφράστηκε με τον όρο Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Α.Λ.Ο.). Σκοπός της παρούσης μελέτης είναι να ερευνηθούν τρία ερωτήματα. Το πρώτο ερώτημα εστιάζει στο ποια υπήρξε η εξέλιξη της Οικονομίας Κ.Α.Λ.Ο. στην Ελλάδα τα τελευταία 10 χρόνια (2010-2020), το δεύτερο ερευνά ποιος είναι ο ρόλος του Εθελοντισμού και των Εθελοντών/-τριών στην Οικονομία Κ.Α.Λ.Ο. και το τρίτο διερευνά τους τρόπους με τους οποίους ένα άτομο αποκτά κίνητρα για Εθελοντική εργασία στην Κ.Α.Λ.Ο.

Για τη μελέτη και διερεύνηση των ερωτημάτων, αφιερώνονται πέντε κεφάλαια και μια πανελλαδική έρευνα πεδίου σε Φορείς που περιλαμβάνονται στο Μητρώο της Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.Α.Λ.Ο.) με ερωτηματολόγιο. Το πρώτο Κεφάλαιο είναι αφιερωμένο σε εισαγωγικά θέματα για το πεδίο και την ερευνητική διάσταση του θέματος. Το δεύτερο Κεφάλαιο πραγματεύεται την ανάπτυξη της Κοινωνίας Πολιτών στην Ελλάδα και στο τρίτο Κεφάλαιο ασχολείται με την σύγχρονη μορφή της Οικονομίας (Κ.Α.Λ.Ο.) και με την αναγκαιότητα θεώρησής της ως Αλληλέγγυα Οικονομία. Το τέταρτο Κεφάλαιο αναλύεται η σημαντικότητα της δύναμης του Εθελοντισμού.

Στο πέμπτο Κεφάλαιο αναλύονται λεπτομερώς η μεθοδολογία και τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου στους Φορείς Κ.Α.Λ.Ο. και παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της μελέτης για τα 3 ερευνητικά ερωτήματα. Για το πρώτο ερώτημα, η εξέλιξη της Οικονομίας Κ.Α.Λ.Ο. στην Ελλάδα τα τελευταία 10 χρόνια φαίνεται ότι έχει θετικό πρόσημο εξέλιξης, υπάρχει όμως ανάγκη για νέα θεσμική οργάνωσή της. Για το δεύτερο ερώτημα, το ελλιπές θεσμικό πλαίσιο για τον Εθελοντισμό, αποτελεί εμπόδιο για την συμβολή και τον ρόλο των Εθελοντών/-τριών, καθώς και η έλλειψη αναγνώρισης της Εθελοντικής Εργασίας από τους Φορείς Κ.Α.Λ.Ο. Για το τρίτο ερώτημα η έρευνα δείχνει ότι ένα άτομο αποκτά κίνητρα για Εθελοντική εργασία στην Κ.Α.Λ.Ο., ξεκινώντας από εσωτερικά ατομικά κίνητρα, τα οποία πρακτικά ενισχύονται από τις συνθήκες και τις δυνατότητες έκφρασης και συμμετοχής του στους Φορείς Κ.Α.Λ.Ο.

Volunteering in the Social & Solidarity Economy (SSE) in Greece for the last 10 years (2010-2020).

Keywords: Volunteering, Social & Solidarity Economy (SSE), Solidarity, Civil Society.

Abstract.

The Social & Solidarity Economy started institutionally in Greece in 2011 and improved in 2016. At the same time, Volunteering, which has always existed in the Greek population, mainly as a social charity activity, acquired an interesting connection with the "third" pillar of the Economy, which expressed with the term Social & Solidarity Economy (SSE). The purpose of this study is to investigate three questions. The first question focuses on what has been the evolution of the SSE in Greece for the last 10 years, the second question is about the role of Volunteering and Volunteers in the SSE, and the third explores the ways in which an individual becomes motivated to volunteer in Social & Solidarity Economy.

Five chapters and a nationwide field research in the Bodies of the Register of Social & Solidarity Economy (SSE) with a questionnaire, are dedicated to the study and investigation of the questions. The first Chapter is devoted to introductory topics on the field and the research dimension of the subject. The second Chapter deals with the development of Civil Society in Greece and the third Chapter deals with the modern form of the Economy (SSE) and the necessity of considering it as a Solidarity Economy. The fourth Chapter analyzes the importance of the power of Volunteering.

The fifth Chapter analyzes in detail the methodology and the results of the field research in the Hellenic Social & Solidarity Economy and the conclusions of the study for the three research questions are presented. For the first question, the evolution of the Economy SSE in Greece in the last 10 years seems to have a positive sign of development, but there is a need for a new institutional organization of SSE. For the second question, the incomplete institutional framework for Volunteering is an obstacle for the contribution and the role of the Volunteers, as well as the lack of recognition of the Voluntary Work by the SSE. For the third question, the research shows that an individual acquires incentives for Voluntary work in SSE, starting from internal individual motivations, which are practically strengthened by the conditions and the possibilities of expression and participation in the SSE.

Περιεχόμενα

Περίληψη.

Abstract.

Κατάλογος Πινάκων.

Κατάλογος Διαγραμμάτων / Εικόνων.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο : Η ανάπτυξη της Κοινωνίας Πολιτών στην Ελλάδα.....	8
2.1 Η Ιστορία της Κοινωνίας Πολιτών στην Ελλάδα.....	8
2.1.1 Η Κοινωνία Πολιτών.....	8
2.1.2 Η Κοινωνία Πολιτών στην Ελλάδα ως το 2010 (έναρξη Οικ. Κρίσης).....	10
2.1.3 Η “άνοδος” της Κοινωνίας Πολιτών.....	14
2.1.4 Ο “Τρίτος” Πυλώνας της Οικονομίας.....	15
2.1.5 Συντονισμός και Θεσμοποίηση των Φορέων της Κοινωνίας Πολιτών.....	17
2.2 Ανακεφαλαίωση.....	20
3. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο : Η Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Α.Λ.Ο.) στην Ελλάδα.....	21
3.1 Οι Φορείς Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.Α.Λ.Ο.) μετά το 2010.....	21
3.2 Κοινωνική..., αλλά γιατί... και Αλληλέγγυα Οικονομία ;.....	24
3.3 Θεσμική οργάνωση της Κ.Α.Λ.Ο. και των Φορέων της.....	29
3.4 Χρηματοδοτική κάλυψη Φορέων Κ.Α.Λ.Ο.....	30
3.5 Ανακεφαλαίωση.....	32
4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο : Εθελοντισμός: Τι “δύναμη” είναι ;.....	33
4.1 Η έννοια του Εθελοντισμού.....	33
4.2 Πεδία και Μορφές του Εθελοντισμού.....	35
4.3 Η πορεία του Εθελοντισμού στην Ελλάδα μετά το 2000.....	36
4.4 Μετρήσεις και Στατιστικά Εθελοντισμού.....	37
4.5 Ο Εθελοντισμός στις Κοινωνικές Επιχειρήσεις.....	37

4.6	<i>Ελληνική Εκπαίδευση και Εθελοντισμός.....</i>	39
4.7	<i>Ανακεφαλαίωση.....</i>	40
5.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο : Ο Εθελοντισμός στην Ελληνική Κοιν. & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Α.Λ.Ο.).....	41
5.1	<i>Θεσμική οριοθέτηση του Εθελοντή/-τριας στην Οικονομία Κ.Α.Λ.Ο.....</i>	41
5.2	<i>Έρευνα αποτίμησης του Εθελοντισμού στους Φορείς Κ.Α.Λ.Ο.....</i>	43
5.3	<i>Μεθοδολογία και Αποτελέσματα.....</i>	43
5.3.1	<i>Ερευνητική Μέθοδος.....</i>	43
5.3.2	<i>Το πλήθος Φορέων για την Έρευνα.....</i>	43
5.3.3	<i>Μέσο Συλλογής Δεδομένων.....</i>	44
5.3.4	<i>Τεχνική Επεξεργασία και Ανάλυση Δεδομένων.....</i>	45
5.3.5	<i>Περιγραφική Ανάλυση και Αποτελέσματα.....</i>	45
5.4	<i>Συζήτηση των ευρημάτων της έρευνας.....</i>	45
5.4.1	<i>Η Γενική Εικόνα των συμμετεχόντων Φορέων στην Έρευνα.....</i>	45
5.4.2	<i>Ο ρόλος των Εθελοντών/-τριών στους Φορείς Κ.Α.Λ.Ο.....</i>	46
5.4.3	<i>Κίνητρα για Εθελοντισμό στους Φορείς Κ.Α.Λ.Ο.....</i>	47
6.	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	51
6.1	<i>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α.....</i>	52
6.2	<i>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β.....</i>	53
6.3	<i>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ.....</i>	62
6.4	<i>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ.....</i>	67
6.5	<i>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε.....</i>	68
7.	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	81

Κατάλογος Πινάκων

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 2.1-1: Διεθνής Ταξινόμηση Οργανώσεων και Λειτουργούσες Μορφές στην Ελλάδα.....	11
Πίνακας 2.1-2: Επίπεδα ταξινόμησης μη Κερδοσκοπικών Οργανώσεων ανά τύπο δραστηριοποίησης.....	12
Πίνακας 2.1-3: Ηλεκτρονικά Μητρώα Φορέων της Κοινωνίας Πολιτών.....	17
Πίνακας 3.1-1: Χρονολογική Πρόοδος Ανάπτυξης της Κοιν. Επιχειρηματικότητας των Φορέων Κ.ΑΛ.Ο.....	22
Πίνακας 3.2-1: CAF-World Giving Index – Greece – 2018.....	28
Πίνακας 4.4-1: Αποτύπωση Εθελοντισμού στην Ελλάδα.....	37
Πίνακας 5.3-1: Πανελλαδικό Πλήθος Φορέων Κ.ΑΛ.Ο. ανά Νομική Μορφή.....	44
Πίνακας 6.1-1: Η Εξέλιξη της Κοινωνίας Πολιτών στην Ελλάδα, έως το 2010.....	52
Πίνακας 6.2-1: Ερωτηματολόγιο Έρευνας Φορέων Κ.ΑΛ.Ο.....	53
Πίνακας 6.5-1: Ερώτηση 01.....	68
Πίνακας 6.5-2: Ερώτηση 02.....	68
Πίνακας 6.5-3: Ερώτηση 03.....	69
Πίνακας 6.5-4: Ερώτηση 04.....	70
Πίνακας 6.5-5: Ερώτηση 12.....	73
Πίνακας 6.5-6: Ερώτηση 16.....	74

Κατάλογος Διαγραμμάτων / Εικόνων

Κατάλογος Εικόνων.

Εικόνα 2.1.1: Η Θέση της Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας στο φάσμα της Οικονομίας.....	16
Εικόνα 6.3.1: Διάγραμμα Ροής Ερευνητικού Ερωτηματολογίου.....	62
Εικόνα 6.5.1: Ερώτηση 05.....	70
Εικόνα 6.5.2: Ερώτηση 06.....	71
Εικόνα 6.5.3: Ερώτηση 07.....	71
Εικόνα 6.5.4: Ερώτηση 08.....	72
Εικόνα 6.5.5: Ερώτηση 09 & 10.....	72
Εικόνα 6.5.6: Ερώτηση 13.....	73
Εικόνα 6.5.7: Ερώτηση 14.....	74
Εικόνα 6.5.8: Ερώτηση 15.....	74
Εικόνα 6.5.9: Ερώτηση 17.....	75
Εικόνα 6.5.10: Ερώτηση 19.....	75

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να μελετηθεί ο Εθελοντισμός στην Ελληνική Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.) στην Ελλάδα τα τελευταία 10 χρόνια. Ο προσδιορισμός του θέματος και τα επιμέρους αντικείμενα της μελέτης, παρουσιάζονται στο Κεφάλαιο αυτό, σε μια προσπάθεια να αποδοθεί στα επόμενα, το νόημα του Εθελοντισμού, αλλά και πως αυτός εκφράζεται σήμερα, στο χώρο της Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.).

Η παρούσα εργασία στοχεύει στην αποτύπωση των σημερινών συνθηκών με τις οποίες λειτουργεί ο Εθελοντισμός στους Φορείς της Ελληνικής Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.), που είναι ένας νέος σχετικά θεσμός, που εκφράζεται ως χώρος σύμπραξης της εξυπηρέτησης Κοινωνικών σκοπών με Οικονομικά αποτελέσματα. Το τελευταίο θεσμικό πλαίσιο για αυτόν υπάρχει από το 2016. Αναζητούμε λοιπόν να ερευνήσουμε στοιχεία για τον Εθελοντισμό όπως ποιος αριθμός Εθελοντών/-τριων υπάρχει, πόσο ασχολούνται, πόσο οι Φορείς Κ.ΑΛ.Ο. έχουν βοηθηθεί ή έχουν ανάγκη από τους Εθελοντές/-τριες, πως μπορούν οι Φορείς να τους βρουν, αν υπάρχει εσωτερική ή εξωτερική εκπαίδευση για αυτούς, ποια χαρακτηριστικά προτιμούν οι Φορείς να έχουν, αν ανταμείβουν με κάποιο τρόπο την συνεισφορά τους, πόσο χρόνο συνήθως τους απασχολούν. Επιπλέον μας ενδιαφέρουν ποιά μπορεί να είναι τα κίνητρα για την συνεισφορά ενός ατόμου, μέσω του Εθελοντισμού, αναζητώντας τον ρόλο της εσωτερικής αναζήτησής του ως ενεργού πολίτη, αλλά και τον ρόλο των πάσης φύσεως εξωτερικών ανταμοιβών του.

Έτσι η μελέτη αυτή θα προσδοκούσε ότι μπορεί, μελλοντικά, να συνεισφέρει στην βελτίωση και ανάπτυξη του Εθελοντισμού και της Αλληλεγγύης, καθώς ίσως και στην βελτίωση του θεσμικού πλαισίου για τον Εθελοντισμό, στα πλαίσια της Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.). Περικλείοντας τους πιο πάνω στόχους, σε υπό διερεύνηση θέσεις εργασίας της μελέτης, θα θέλαμε να εξετάσουμε τα ζητήματα της εξέλιξης της Κ.Α.Λ.Ο στην Ελλάδα τα τελευταία 10 χρόνια, το ρόλο του Εθελοντισμού και των Εθελοντών/-τριών, αλλά και το πως αποκτά ένα άτομο κίνητρα για Εθελοντική Εργασία στην Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.).

Η παρούσα μελέτη για τον Εθελοντισμό στην Ελληνική Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.) στην Ελλάδα τα τελευταία 10 χρόνια, θα αναφερθεί εισαγωγικά εδώ, στην συνοπτική περιγραφή της δομής των υπολοίπων Κεφαλαίων, καθώς και στα γενικά στοιχεία της μεθοδολογίας του ερωτηματολογίου, που δόθηκε σε Φορείς Κ.ΑΛ.Ο. για να εξεταστεί η κατάσταση του Εθελοντισμού σε αυτούς. Επεκτείνεται στην συνέχεια σε πέντε ακόμα κύρια Κεφάλαια καθώς και σε πέντε Παραρτήματα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται η διαχρονική εξέλιξη της Κοινωνίας Πολιτών και κατ' επέκταση το ζήτημα του Εθελοντισμού, στην Ελλάδα. Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 2000, υπήρξε παρουσία ενός πλήθους τυπικών και άτυπων Εθελοντικών Φορέων, για Φιλανθρωπία ή Αλτρουισμό, αλλά και παρόμοιων Φορέων,

όπως Συνεταιρισμών, για την αλληλέγγυα οικονομική στήριξη των μελών τους. Η εξέλιξή τους, θα αποτελέσει αντικείμενο αυτού του Κεφαλαίου, έως το χρονικό σημείο του 2010, με εγκαθιδρυμένη πια την Οικονομική Κρίση στην Ελλάδα. Έτσι εξετάζουμε την ανάδυση του “Τρίτου” Πυλώνα της Οικονομίας, που είναι και το σημείο της σύνδεσης του Εθελοντισμού με την Κοινωνική Οικονομία, που επέφερε και την οικονομική συνύπαρξή τους, για Κοινωνικά οφέλη.

Στο τρίτο κεφάλαιο μελετούμε καλύτερα την Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Α.Λ.Ο.) στην Ελλάδα μετά το 2010. Επιπλέον εμβαθύνουμε στη σημασία της Αλληλεγγύης στο πλαίσιο της Κ.Α.Λ.Ο., όρο που καλούνται να υπηρετήσουν οι Κοινωνικοί Επιχειρηματίες και οι Φορείς Κ.Α.Λ.Ο., προς όφελος του Ελληνικού πληθυσμού, που ακόμη βρίσκεται στην παραγωγική και εργασιακή ηλικία. Αναλύεται η Ελληνική θεσμική οργάνωση της Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.Α.Λ.Ο.) καθώς και το πάντα επίμαχο θέμα των πηγών χρηματοδότησης των Φορέων της, από τις οποίες και εν πολλοίς εξαρτάται η βιωσιμότητα της ύπαρξης των Φορέων Κ.Α.Λ.Ο..

Το τέταρτο κεφάλαιο πραγματεύεται την έννοια και τη σημασία του Εθελοντισμού, ανάμεσα στους ανθρώπους, ως μια ιδιαίτερη δυναμική. Αναλύεται το ότι ο Εθελοντισμός είναι μια δύναμη σε δύο διαφορετικά επίπεδα. Το πρώτο είναι ο ίδιος ο άνθρωπος και το δεύτερο είναι ο κοινωνικός περίγυρος και το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο του ατόμου, όπου και παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του Εθελοντισμού.

Στο πέμπτο κεφάλαιο εξετάζεται αποκλειστικά και βαθύτερα το θέμα του Εθελοντισμού στην Ελληνική Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Α.Λ.Ο.). Αρχικά, εστιάζουμε λεπτομερώς στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο για τον Εθελοντισμό στην Ελλάδα και θέτουμε μερικούς προβληματισμούς για την ασάφεια ορισμένων ρυθμίσεων, όπως το θέμα των ασφαλιστικών υποχρεώσεων του Φορέα έναντι του Εθελοντή/-τριας, αλλά και σε παρατηρούμενες αδυναμίες, όπως στις διαδικασίες οικονομικής βοήθειας από τις χρηματοδοτικές πηγές που υπάρχουν. Στη συνέχεια περιγραφικά αναφερόμαστε στην μεθοδολογία και παρουσιάζονται οι συζητήσεις και τα συμπεράσματα της μελέτης.

Στο έκτο και τελευταίο μέρος σε πέντε Παραρτήματα, υπάρχουν επιπρόσθετα αναλυτικά στοιχεία της μελέτης, που ακολουθούνται από τις Βιβλιογραφικές Αναφορές.

Η μεθοδολογία της μελέτης και έρευνας για την διερεύνηση των ερωτημάτων, θα περιγραφεί, στην παράγραφο 5.3. Ειδικά, το θέμα της εξέλιξης της Κ.Α.Λ.Ο στην Ελλάδα τα τελευταία 10 χρόνια, μελετήθηκε διαχρονικά μέσω βιβλιογραφικών ή άλλων πηγών. Η διερεύνηση των άλλων δύο ερωτημάτων, έγινε με βάση την ποσοτική έρευνα Ερωτηματολογίου που απεστάλη σε Φορείς Κ.Α.Λ.Ο. Το Ερωτηματολόγιο αναρτήθηκε Διαδικτυακά στη διεύθυνση <https://forms.gle/ELTe3RAqXc8fAYD8A> και εκτιμήθηκε ότι ο συνολικός χρόνος για την συμπλήρωση του είναι 15'. Απεστάλη για συμπλήρωση, στους περίπου 1600 Φορείς του Μητρώου, μαζί με συνοδευτική επιστολή του συγγραφέα, στο Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο (email) κάθε Φορέα. Η συνοδευτική επιστολή αλλά και η πρώτη ενότητα του Ερωτηματολογίου, διατύπωναν σαφώς την προαιρετικότητα της συ-

μπλήρωσής του. Το Ερωτηματολόγιο έμεινε ενεργό από 12/03/21 έως 28/03/21 και ανταποκρίθηκε περίπου το 5% των αποστολών, ήτοι 75 Φορείς.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μεσούσης της δεύτερης περιόδου της πανδημίας covid-19. Για την περίοδο αυτή, πιθανολογήθηκε ότι πολλοί από τους Φορείς θα ήταν σε αναστολή λειτουργίας. Συνεπώς η αποστολή του Ερωτηματολογίου στο Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο (email) κάθε Φορέα, ήταν η ενδεδειγμένη και γρήγορη πρακτική. Στην συνοδευτική επιστολή, υπήρχε σύσταση για την συμπλήρωσή του από τον *«Υπεύθυνο του Φορέα...», που αναφέρεται στην εγγραφή του Φορέα... στο Μητρώο Κ.Α.Α.Ο.»*, αλλά λόγω της ανωνυμίας του Ερωτηματολογίου, δεν είναι γνωστό αν αυτό συνέβη. Η συνοδευτική επιστολή αλλά και η πρώτη ενότητα του Ερωτηματολογίου, διατύπωναν σαφώς την προαιρετικότητα της συμπλήρωσής του, με σεβασμό στην οικειοθελή συμμετοχή και την προσοχή σε προσωπικά δεδομένα των ερωτώμενων. Συνολικά, υπήρξε ενυπόγραφη ηθική και νομική δέσμευση για τη τήρηση όλων των σχετικών κανόνων δεοντολογίας για το Ερωτηματολόγιο, όπως παρουσιάζεται στο Παράρτημα Δ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

Η ανάπτυξη της Κοινωνίας Πολιτών στην Ελλάδα

Εισαγωγή

Θέλοντας να εξετάσουμε την εξέλιξη της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας Κ.Α.Λ.Ο. και κατ' επέκταση το ζήτημα του Εθελοντισμού, στην Ελλάδα τα τελευταία 10 χρόνια, αναμφίβολα θα πρέπει να μελετήσουμε την εικόνα της Κοινωνίας Πολιτών, πριν την περίοδο αυτή. Στη συνέχεια, θα εξετάσουμε το πως επέδρασε η Οικονομική Κρίση στην Ελλάδα και στις παραδοσιακές μορφές της Κοινωνίας Πολιτών, που παράλληλα με τις διαχρονικές επιδράσεις των σχετικών πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Κοινωνική Οικονομία, κατόρθωσαν να στρέψουν την Ελληνική πολιτική και τις αποφάσεις της, στην δημιουργία πιο οργανωμένων μορφών των Φορέων Κ.Α.Λ.Ο. Επιπλέον θα δούμε την ανοδική πορεία της, θα εξετάσουμε το πως εντάσσεται αυτή στον “Τρίτο” Πυλώνα της συνολικής Οικονομίας, αλλά και τον συντονισμό και θεσμοποίηση των Φορέων της.

2.1 Η Ιστορία της Κοινωνίας Πολιτών στην Ελλάδα.

Θα εξετάσουμε την Κοινωνία Πολιτών στην Ελλάδα, αναφερόμενοι στο νόημά της, αλλά και στο σημείο "καμψής" της, που θεωρείται η έναρξη της δεκαετίας του 2010, με εγκαθιδρυμένη πια την Οικονομική Κρίση. Η εξέταση της πορείας της πριν από το ορόσημο αυτό, θα αποτελέσει αντικείμενο αυτής της Ενότητας.

2.1.1 Η Κοινωνία Πολιτών.

Επιχειρώντας να δώσουμε κατ' αρχήν την έννοια της Κοινωνίας Πολιτών, θα πρέπει να θυμηθούμε “τιμής ένεκεν”, ότι ο όρος “πολιτική κοινωνία” εκφράστηκε από τον Αριστοτέλη στην “Πολιτεία” του και μάλιστα εξυψωμένος λόγω της “πόλις” (πόλεως), σε σχέση με άλλες μορφές κοινωνίας, όπως ο “οίκος”, το “χωριό” και οι όποιες εταιρικές σχέσεις, όπως μας υπενθυμίζει ο Στραβοσκούφης, στην αρχή της προσπάθειας του να οριοθετήσει τους Φορείς της Κοινωνίας Πολιτών (Στραβοσκούφης, 2006, 99). Στην σύγχρονη πια εποχή, ο όρος καθορίζεται στο Γλωσσάρι Όρων (Glossary of summaries) της Ε.Ε., ως η έννοια που περιλαμβάνει «...όλες τις μορφές κοινωνικής δράσης που πραγματοποιούνται από άτομα ή ομάδες που δεν συνδέονται ούτε διαχειρίζονται το κράτος...» (EUR-Lex, 2020) αλλά και συγκεκριμενοποιούνται από οργανωτικές δομές των οποίων «...τα μέλη εξυπηρετούν το γενικό συμφέρον μέσω μιας δημοκρατικής διαδικασίας και η οποία διαδραματίζει το ρόλο του διαμεσολαβητή μεταξύ των δημόσιων αρχών και των πολιτών». Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (European Economic and Social Committee - EESC) θεσμικά εκπροσωπεί την Κοινωνία Πολιτών της Ε. Ένωσης, που μπορούν να ανήκουν: οι Κοινωνικοί Εταίροι (social partners), όπως Συνδικάτα & Εργοδοτικές

ομάδες, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις- ΜΚΟ (Non-Governmental Organisations - NGO), αλλά και Οργανώσεις απλών πολιτών, με κάποια νομική (τυπική) μορφή ή και χωρίς νομική μορφή (άτυπη).

Η πιο πάνω θέση, στηρίζεται στην επιταγή του Άρθρου 255 της Συνθήκης Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1957), που κατέστη πληρέστερη με το Άρθρο 15 της Συνθήκης Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Επ. Εφημερίδα ΕΥ 115, 2008, 54-55). Έτσι παρατηρούμε ότι η έννοια περιέχει σαφώς πολιτική διάσταση που, σύμφωνα με τον Αφουξενίδη, η ενεργοποίηση της Κοινωνίας Πολιτών, αποτελεί δείκτη εκδημοκρατισμού και συνθήκη καλύτερης διακυβέρνησης (Αφουξενίδης, 2008, 24). Ως αναφορά στην προσπάθεια νοηματικού προσδιορισμού της Κοινωνίας Πολιτών, ο Anheier δίνει ένα γενικό ορισμό, που προσεγγίζει αρκετά το εύρος του όρου, λέγοντας ότι «..η Κοινωνία των Πολιτών αποτελείται από Οργανισμούς, Θεσμούς και άτομα, που τοποθετούνται ανάμεσα στο κράτος, στην αγορά και στην οικογένεια και που συνεργάζονται εθελοντικά για την προώθηση κοινών στόχων..» (Anheier, 2004, 22). Έτσι ως χαρακτηριστικά της Κοινωνίας Πολιτών είναι να αποτελεί χώρο διαμόρφωσης της συλλογικής βούλησης & εκπροσώπησης των πολιτών, των θεσμών, των ομάδων και των Οργανώσεων. Ακόμα χαρακτηρίζεται από αυτονομία έναντι του κράτους και της αγοράς, η ένταξη πολιτών γίνεται σε εθελοντική βάση καθώς η Κοινωνία Πολιτών στο δίκαιο, στο ανθρώπινο και στο μη κερδοσκοπικό. Βέβαια από τότε μέχρι και σήμερα, αναζητείται το καθαρό νόημά της, καθώς αυτή η Κοινωνία, μπορεί να έχει δράσεις που να επηρεάζουν ή να επηρεάζονται από πολιτικούς και Κυβερνητικά σχήματα. Κάτω από αυτή την προοπτική, η Κοινωνία Πολιτών, αλλάζει νόημα και εκφράσεις, ανάλογα με το ιδεολογικό υπόβαθρο μιας χώρας ή μιας ευρύτερης περιοχής, μέσα στην οποία εξελίσσεται. Ο Anheier αναφέρεται στην ευρύτερη έννοια της Κοινωνίας Πολιτών, η οποία περιλαμβάνει 3 εκφάνσεις, την (νεο)φιλελεύθερη, την σοσιαλδημοκρατική και την “τρίτη” άποψη, που περιγράφεται από τον Anheier, ως «..ενδιάμεσος, εθελοντικός ή «τρίτος τομέας», που θα πρέπει να στέκεται δυναμικά ανάμεσα στην αγορά και στο κράτος..» (Anheier, 2004). Έτσι, στον χαρακτηρισμό της Κοινωνίας Πολιτών, υπεισέρχονται οι χαρακτηριστικοί όροι, του “εθελοντισμού” ή/και του “τρίτου τομέα” (της Οικονομίας). Εκ πρώτης όψεως αυτά τα δύο, φαίνονται αντιφατικά. Πως είναι δυνατόν, με όσα εμπειρικά ξέρουμε, να μιλάμε για “Οικονομία” και ταυτόχρονα για Εθελοντισμό; Συνδυάζονται; Για το λόγο αυτό, θα εξετάσουμε την ιδιαίτερη σημασία του πρώτου όρου στη παράγραφο 2.1.4 και του δεύτερου όρου, στο 4ο Κεφάλαιο.

Αναφερόμενοι λίγο πιο πρακτικά, στις εκφράσεις της Κοινωνίας Πολιτών στην Ελλάδα, θα παρατηρούσαμε ότι μέχρι το 1997-98, είχαν συσταθεί πολλές μορφές Οργανώσεων Πολιτών, είτε για να εξυπηρετήσουν ένα “κοινό” (οικονομικό) καλό, όπως οι Συνεταιρισμοί κάθε είδους, είτε να ενεργοποιήσουν τοπικά τους πολίτες σε δραστηριότητες που ποτέ το επίσημο Κράτος δεν θα εξυπηρετούσε, όπως ομάδες για πολιτιστικά θέματα, φυσιολατρικά ή περιβαλλοντολογικά κ.α. Ο Μαυρογορδάτος έχει χαρακτηρίσει, κυρίως τις Οργανώσεις της πρώτης περίπτωσης, ως «..ομάδες άσκησης «πίεσης»... που ήταν συχνά συνδεδεμένες με πολιτικά κόμματα ή πολιτικές ομάδες..» (Μαυρογορδάτος, 2001, 22-30), πολλές από τις οποίες στη συνέχεια εξελιχθήκαν σε μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ). Μια εκτενέστερη αναφορά του φάσματος διαφόρων μορφών Οργανώσεων της Ελληνικής Κοινωνίας Πολιτών, θα γίνει στην παράγραφο 2.1.5.

2.1.2 Η Κοινωνία Πολιτών στην Ελλάδα ως το 2010 (έναρξη Οικ. Κρίσης).

Στη διαχρονική πορεία της Ελληνικής οικονομικής και κοινωνικής ζωής, θα μπορούσαμε να βρούμε ένα πλήθος Φορέων που έδρασε κάτω από την κάπως άγνωστη, μέχρι το 1980-1990, σημερινή ονομασία της Κοινωνίας Πολιτών. Παραδοσιακά, πάντα υπήρχαν διάφοροι τυπικοί ή άτυποι Φορείς, οι οποίοι εξυπηρετούσαν το κοινωνικό “καλό”, με δράσεις ανθρωπίνης βοήθειας, επισιτιστικές, πολιτισμικές, περιβαλλοντολογικές, αλλά ακόμα και παραγωγικές, με οικονομική δραστηριότητα. Στο διάβα των ετών, υπήρξαν πολλές εθελοντικές ομάδες, άλλοτε ευκαιριακές για κάποιο βραχυχρόνιο σκοπό και άλλοτε μόνιμες (μέχρι ακόμα και σήμερα), όπως οι σχετικές με μόνιμους σκοπούς επισιτισμού, βελτίωσης της ένδειας, στήριξης ηλικιωμένων, φιλανθρωπίας και άλλων όμοιων, που εξυπηρετήσε η Εκκλησία. Παράλληλα, αρκετές φορές, νόμοι του Κράτους επέτρεπαν την ίδρυση Συνεταιρισμών για στήριξη μεγάλου αριθμού ατόμων με οικονομικό όφελος. Πολλοί μελετητές ισχυρίστηκαν ότι η Κοινωνία Πολιτών στην Ελλάδα ήταν ατροφική λόγω του ισχυρού Κράτους και των Κομμάτων και της εξάρτησης Συνδικάτων από αυτά, καθώς και των πελατειακών σχέσεων. Μια συνολική εικόνα όλων αυτών των παραδοσιακών μορφών Οργανώσεων στην Ελλάδα, μέχρι το 2008, παρουσιάζεται στο Παράρτημα Α. Αρκετές από τις Οργανώσεις αυτές, δεν ήταν επαρκώς καταγεγραμμένες και πολλές φορές ήταν και άγνωστη η ύπαρξή τους.

Το 1996 επιχειρήθηκε να γίνει μια πρώτη καταγραφή των Οργανώσεων που υπήρχαν στην Ελλάδα. με την έρευνα "Ελληνικές Εθελοντικές Οργανώσεις" που διεξήχθη στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος VOLMED (ΓΓΝΓ-I, 2012, 42). Στην καταγραφή εμφανίστηκε να υπάρχουν 1.200 εθελοντικές οργανώσεις στην Ελλάδα, που περίπου 800 είχαν ήδη ιδρυθεί μέσα στην δεκαετία 1980-1990 και οι περίπου 400, στην περίοδο 1990-1996. Η Ροζάκου αναφέρει ότι μέχρι και το 2007-2008, έχουν γίνει και άλλες έρευνες για να καταγραφεί η ποσοτική και ποιοτική εκτίμηση του Εθελοντισμού ή καλύτερα, η «..“στάση” των Ελλήνων απέναντι στον Εθελοντισμό..» (Ροζάκου, 2008, 102).

Κάνοντας μια καλύτερη ταξινόμηση του βασικού αντικειμένου των Οργανώσεων που εκπροσωπούσαν το Κοινωνικό Κίνημα Πολιτών στην Ελλάδα, θα πρέπει να βοηθηθούμε από την σχετική ορολογία που αναφέρει ο Στραβοσκούφης, για την ταξινόμηση των Οργανώσεων «..με χρηστικά κριτήρια και ανάλογα της κοινωνικής και πολιτικής κουλτούρας..» (Στραβοσκούφης, 2006, 105). Σύμφωνα με αυτά τα “χρηστικά κριτήρια” στο Διεθνή χώρο, οι Οργανώσεις της Κοινωνίας Πολιτών, μπορούν να ταξινομηθούν, όπως τις απαριθμεί ο Πίνακας 2.1-1 στην πρώτη στήλη του. Στα παραδοσιακά διαχρονικά Ελληνικά δεδομένα μέχρι το 2008, πολύ λίγες μορφές από αυτές λειτούργησαν (Στραβοσκούφης, 2006, 108), όπως φαίνεται στη δεύτερη στήλη του Πίνακα.

Πίνακας 2.1-1

Διεθνής Ταξινόμηση Οργανώσεων και Λειτουργούσες Μορφές στην Ελλάδα.

A/A	Διεθνής Ταξινόμηση Οργανώσεων	Λειτουργούσες Οργανώσεις στην Ελλάδα (μέχρι το 2008)
01	Ακαδημαϊκές Οργανώσεις - Academic Groups	
02	Άτυπες Ομάδες και Ανεξάρτητες Οργανώσεις Informal Groups and Independent Organizations	☒
03	Γειτονικές ή Κοινοτικές Οργανώσεις Neighborhood - Community Organizations	
04	Γυναικείες Οργανώσεις - Women's Associations	
05	Διεθνείς Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις - International NGOs	
06	Εθελοντικές Οργανώσεις - Voluntary Organizations	☒
07	Θρησκευτικές Οργανώσεις - Religious Groups	
08	Καταναλωτικές Οργανώσεις - Consumer Groups	
09	Μη κερδοσκοπικές Οργανώσεις - Non Profit Organizations	☒
10	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις Non Governmental Organizations	☒
11	Νεανικές Οργανώσεις - Youth Clubs	
12	Ομάδες Αυτοβοήθειας - Self Help	
13	Οργανώσεις Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Human Rights Groups	
14	Οργανώσεις Αυτοχθόνων Organizations of Indigenous People	
15	Οργανώσεις Βάσης - Grass Roots Movements	
16	Οργανώσεις Ερευνητικού Χαρακτήρα - Research Groups	
17	Οργανώσεις Λαϊκής Βάσης - People's Organizations	
18	Οργανώσεις της Κοινωνίας Πολιτών - Civil Society Organizations	
19	Περιβαλλοντικές Οργανώσεις Environmental Organizations	
20	Συνδικάτα - Trade Unions	
21	Συνεταιριστικές Οργανώσεις Cooperative Organizations	

Πηγή: Στραβοσκούφης, (2006) και Επεξεργασία Συγγραφέα.

Τις παραδοσιακές και πιο συνηθισμένες Οργανώσεις που δραστηριοποιήθηκαν στον Ελληνικό χώρο, μέχρι το 2009-2010, εμφανίζει ο Πίνακας 6.1-1 του Παραρτήματος Α. Στον Πίνακα αυτό, έχει συνοπολογιστεί και ο Πίνακας 2.1-1 και έχει γίνει και μια αντιστοίχιση στις Ελληνικές Οργανώσεις, με βάση την κατηγοριοποίηση του. Έτσι, ο Πίνακας 6.1-1, εκφράζει μια διαχρονική εικόνα της Κοινωνίας των Πολιτών στην Ελλάδα, που είτε μόνη της, είτε με νομοθετήματα του Κράτους, προχωρούσε σε μια συνεργασία ατόμων κάτω από το πρίσμα

των καλών ανθρωπίνων σχέσεων, της εμπιστοσύνης και των ελεύθερων οικονομικών συναλλαγών, που ωφελούσαν πρώτιστα τα ασχολούμενα άτομα και στον απόηχο αυτής της συνεργατικής πρωτοβουλίας των ατόμων, το ίδιο το Κράτος. Το πεδίο της χαρτογράφησης των οργανώσεων της Κοινωνίας Πολιτών, είχε αρκετή ασάφεια, και προκάλεσε το ερώτημα του Στραβοσκούφη για το «..ποιες οργανώσεις και με ποια ιδιότητα αντιπροσωπεύουν την κοινωνία πολιτών..» (Στραβοσκούφης, 2006, 105). Μελετώντας το θέμα με την συνδρομή των ερευνητών Salamon & Anheier, ακολουθεί και ο ίδιος την πρότασή τους για την κατηγοριοποίηση «..πολλών οργανώσεων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (που) θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένας ικανός δείκτης..» σε δώδεκα επίπεδα (Στραβοσκούφης, 2006, 107), τα οποία έχουν γίνει αποδεκτά και από την Διεθνή Κοινότητα. Ο Πίνακας 2.1-2 εμφανίζει τα επίπεδα αυτά ανάλογα με τον τύπο δραστηριοποίησης κάθε Οργανισμού.

Πίνακας 2.1-2

Επίπεδα ταξινόμησης μη Κερδοσκοπικών Οργανώσεων ανά τύπο δραστηριοποίησης.

α/α	Επίπεδα
E1	Ανάπτυξη και Στέγαση
E2	Διεθνής Δράση
E3	Εκπαίδευση και Έρευνα
E4	Επιχειρηματικοί και Επαγγελματικοί Συνεταιρισμοί και Ενώσεις
E5	Θρησκεία
E6	Κοινωνικές Υπηρεσίες
E7	Νομική τάξη
E8	Περιβάλλον
E9	Πολιτισμός και Αγωγή της ψυχής
E10	Υγεία
E11	Υπεράσπιση και Πολιτική
E12	Φιλανθρωπική Μεσολάβηση και Προώθηση του Εθελοντισμού

Πηγή: Στραβοσκούφης, (2006) και Επεξεργασία Συγγραφέα.

Αυτό το δαιδαλώδες τοπίο της Κοινωνίας Πολιτών μέχρι το 2010 συμπεριλάμβανε όλα τα είδη των Οργανώσεων της. Οι χαρακτηρισμοί “Κοινωφελή Σωματεία”, “Εθελοντικές Οργανώσεις”, “Μη Κερδοσκοπικές Εθελοντικές Οργανώσεις”, “Μη Κερδοσκοπικά Ιδρύματα”, Φιλανθρωπικά Σωματεία, Συνεταιρισμοί, Πολιτιστικοί Σύλλογοι, Εθελοντικοί Οργανισμοί ανθρωπιστικής βοήθειας, Εθελοντικές ΜΚΟ και τόσα άλλα παρεμφερή προσωνυμία, ενέπλεκαν επί χρόνια το λόγο ύπαρξής τους μαζί με το έργο τους (Καβουλάκος & Γκριτζάς, 2015, 16). Το όλο αυτό ζήτημα των Φορέων της Κοινωνίας Πολιτών, άρχισε να παίρνει μια πιο τακτοποιημένη και θεσμική μορφή, κάτω από τις νέες απαιτήσεις της Ελληνικής Κυβέρνησης, βάσει και των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τον συντονισμό και την θεσμοποίηση των Οργανώσεων.

Η Κοινωνική Οικονομία περιελάμβανε, τουλάχιστον στην δεκαετία 2000, τους Συνεταιρισμούς, τα Ιδρύματα, τα Σωματεία και τα Αλληλοασφαλιστικά Ταμεία (Κλήμη Καμινάρη & Παπαγεωργίου, 2010, 46) και υπηρέτουσε κάπως τον κοινωνικό αποκλεισμό και τη φτώχεια, αλλά στην ουσία, αρκετά υποτονικά, περισσότερο ως φιλανθρωπικό μοντέλο με έλλειψη αλληλεγγύης. Από το 2008-2010, σύμφωνα με τους Αδάμ & Παπαθεοδώρου, η Κοινωνική Οικονομία προέβαλε ως «..ένος τρόπος υποκατάστασης του, υπό μετάλλαξη και συρρίκνωση, Κοινωνικού Κράτους..» (Αδάμ & Παπαθεοδώρου, 2010, 13) και πέρασε σταδιακά στο στάδιο της αυξανόμενης αλληλεγγύης, διαχωριζόμενη από την φιλανθρωπία και τον αλτρουισμό, όπως θα διευκρινιστεί καλύτερα στην παράγραφο 3.2

Για την καταγραφή των Φορέων της Κοινωνίας Πολιτών στην Ελλάδα, η βιβλιογραφία αναφέρει διάφορες προσπάθειες, όπως αυτή του άτυπου Προέδρου της Επιτροπής ΜΚΟ του Υπ. Εξωτερικών, Λιοναράκη Ν., το 2002-2004. Μια επιπλέον προσπάθεια, λίγο αργότερα, και μάλιστα συνυφασμένη με την έννοια του Εθελοντισμού, έγινε το 2005, με την ίδρυση του Οργανισμού Εθελοντισμού “ΕΡΓΟ ΠΟΛΙΤΩΝ”, ως ΝΠΙΔ, υπό την εποπτεία του Υπ. Πολιτισμού. Σύμφωνα με την Μελέτη Εθελοντισμού της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς (ΓΓΝΓ) του Υπ.Π.ΕΘ, ο σκοπός του Οργανισμού αυτού ήταν «..η προβολή, ανάπτυξη και αξιοποίηση του εθελοντικού ιδεώδους..» (ΓΓΝΓ-Ι, 2012, 26). Ο Οργανισμός αυτός είχε καταγράψει περίπου 6.700 Οργανώσεις και τις διέθετε ηλεκτρονικά στο Διαδίκτυο. Το 2011 καταργήθηκε ως Φορέας και η φύλαξη και διατήρηση του αρχείου, περιήλθε στο Υπ. Πολιτισμού & Τουρισμού (ΓΓΝΓ-Ι, 2012, 88).

Παρατηρώντας το οικονομικό περιβάλλον της περιόδου 2000-2009, θα αρκεστούμε μόνο να αναφέρουμε εδώ, την “επίπλαστη” άνοδο του κατά κεφαλήν ΑΕΠ για την Ελλάδα, που έδινε στην Ελληνική Κοινωνία τον “αέρα” της προόδου, αποσιωπώντας όμως την διόγκωση του Δημόσιου Χρέους σε “δυσθεώρητα” ύψη (Λιαργκόβας, 2020, 5). Ας θυμηθούμε προς τούτο, την διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004 και την μετέπειτα περίοδο. Εν τούτοις, κυρίως λόγω του επίπλαστου της Ελληνικής Οικονομίας, μια και «..ζούσαμε με δανεικά χωρίς η χώρα να έχει παραγωγική βάση..», όπως περιγράφει γλαφυρά ο Λιαργκόβας, αλλά και άλλων Διεθνών συγκυριών, που δεν θα αναλύσουμε εδώ, από το 2008, η Οικονομική κρίση, ήταν αναπόφευκτη και στην Ελλάδα. Οι τρομερές συνέπειες που αυτή έφερε, είναι άμεσα χαραγμένες στην μνήμη των σύγχρονων Ελλήνων: το κοινωνικό Κράτος και το Κράτος “Πρόνοιας” εξανεμίστηκε, οι άμεσες ξένες επενδύσεις σταμάτησαν, το Τραπεζικό Σύστημα διαταράχθηκε σοβαρά και πέρασε στην φάση του περιορισμού κεφαλαίων (capital controls) και ο πληθυσμός άρχισε να βιώνει την μείωση μισθών, την ακύρωση ασφαλιστικών και συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων, την ύφεση, την ανεργία, την φτώχεια. Γενικεύοντας κάπως την όλη εικόνα, θα λέγαμε ότι ο κόσμος, κοιτώντας “γύρω”, έβλεπε την πτώση και την αποσύνθεση της Ελληνικής Οικονομίας.

Μέχρι το 2008-2009, οι Έλληνες πολίτες, αν και ενταγμένοι από χρόνια στο Ευρωπαϊκό γίγνεσθαι, παραμένοντας όμως «..αυθεντικά «Έλληνες»..» (Τσουκαλάς, 2017, 24), είχαν συνηθίσει στην αυταπόδεικτη βεβαιότητα ότι η οικονομική ανάπτυξη της χώρας, βασίζεται σε δύο Οικονομικούς πυλώνες. Από την μια, το επίσημο Κράτος, με την προσωνομία “Δημόσιος Τομέας” (Public Sector), που με τον διπλό του ρόλο, ως νομο-

θέτης αλλά και ως εργοδότης, “πλήρωνε” για την εξυπηρέτηση των κοινωνικών, προνοιακών και ανθρωπίνων αναγκών των αδύναμων πολιτών, ίσως με καθόλου ή ελάχιστο κέρδος των υπηρεσιών του, για τον σκοπό του “γενικού” καλού. Από την άλλη, ο κόσμος των Επιχειρήσεων και της Ιδιωτικής πρωτοβουλίας (Privet Sector), ως εργοδότης είχε ως σκοπό και ανάγκη, την μεγιστοποίηση των κερδών του και την πολλαπλή προστιθέμενη οικονομική αξία των επενδύσεων του. Κοινός παρονομαστής αυτών των δύο εργοδοτών, ήταν το μισθοδοτικό κόστος, το οποίο ήταν και ένας σημαντικός παράγοντας της ανταγωνιστικότητας των προσφερομένων Υπηρεσιών ή προϊόντων. Όμως διάφοροι παράγοντες στην πορεία των παρελθόντων ετών, όπως συνδικαλιστικοί Φορείς, επιδοματική πολιτική κάθε Κυβέρνησης, ιδεολογικά ή ψηφοθηρικά “δώρα”, μέχρι το 2008-2009, “απαιτούσαν” την συνεχή ενίσχυση (αύξηση) του κόστους εργασίας (αυξήσεις μισθών, αλλά και αντίστοιχες ενισχύσεις των συντάξεων), η οποία «..δεν ακολουθούσε την παραγωγικότητα της εργασίας, ...ενισχυόταν συνεχώς από το 1996 μέχρι το 2010...(και)... υπέσκαπτε συνεχώς τη ανταγωνιστικότητα της χώρας έναντι των άλλων εταιρών μας» (Λιαργκόβας, 2020, 162), χωρίς βέβαια εδώ να επιχειρήσουμε κάποια σύγκριση με το αντίστοιχο παγκόσμιο πεδίο. Έτσι η μείωση του κόστους εργασίας (και συντάξεων), ήταν μια άμεσα αναπόφευκτη πρακτική συνέπεια στους εισοδηματικούς πόρους κάθε Έλληνα/-δας.

Φυσικό επακόλουθο όλης αυτής της κατάστασης, ήταν να συμβούν δύο πράγματα. Πρώτον να οξυνθούν ακόμα περισσότερο οι υπάρχουσες μέχρι τότε, κοινωνικές ανισότητες, όπως επισημαίνουν το 2013, οι μελετητές Ματσαγγάνης & Λεβέντη (Ματσαγγάνης & Λεβέντη, 2013, 7), που αντανάκλουν την οικονομική δυσπραγία ή και ένδεια των ατόμων. Δεύτερον, σύμφωνα με την Μ. Σημίτη, η ελαχιστοποίηση του Κράτους Πρόνοιας, λόγω των περικοπών της οικονομικής κρίσης, άφησε καταφανώς ακάλυπτες τις πιο πάνω ανάγκες και έτσι ανέδειξε την ενεργοποίηση των ίδιων των πολιτών, για να παρέχουν αυτοί Κοινωνικές Υπηρεσίες, αναπτύσσοντας νέες κινηματικές, συλλογικές, ακτιβιστικές δράσεις, που θα μπορούσαμε με άλλα λόγια, να τις ονομάσουμε δράσεις της “Κοινωνίας των Πολιτών” (Σημίτη, 2014, 36) και η μεγέθυνση της επίδρασής της, θα αποτελέσει αντικείμενο της παραγράφου 2.1.3

Ήδη από το 2009-10, η Οικονομική κρίση, έδωσε μεγάλη ώθηση στην ψηφιοποίηση πολλών Τομέων της Δημόσιας Οικονομικής ζωής στην Ελλάδα. Ο λόγος ήταν, εκτός από την γενική υιοθέτηση και χρήση της Πληροφορικής στο Δημόσιο Τομέα, η καλύτερη και ελεγχόμενη διασπορά των περιορισμένων οικονομικών πόρων. Έτσι, δύο ιδιότητες άρχισαν περισσότερο να διαπερνούν τον Δημόσιο βίο, η καταγραφή και η πιστοποίηση. Το παρελθόν μας είχε “διδάξει” ότι πολλές ατασθαλίες οφείλονταν στον ελλειπή έλεγχο του οικονομικού γίνεσθαι. Συνεπώς ο συντονισμός και η θεσμοποίηση των Φορέων της Κοινωνίας Πολιτών, θα είναι το θέμα της παραγράφου 2.1.5.

2.1.3 Η “άνοδος” της Κοινωνίας Πολιτών.

Οι συνέπειες της Οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα από το 2008 και στα αμέσως επόμενα χρόνια, αποδυνάμωσε τον κρατικό μηχανισμό της κοινωνικής προστασίας και πρόνοιας και εμφάνισε το Κράτος να μην μπο-

ρεί να τα εξυπηρετήσει. Συνεπώς, όπως σημειώνει χαρακτηριστικά και η Σημίτη, την φροντίδα και ευθύνη της στήριξης της οικογένειας με άνεργα μέλη, την μέριμνα για την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό των ατόμων και την υποστήριξη ατόμων κάτω από το όριο της φτώχειας, επωμίζεται η ίδια η οικογένεια, οι δράσεις της Κοινωνίας Πολιτών αλλά και ο Ιδιωτικός τομέας. Έτσι παρατηρείται μια “άνοδος” χρησιμότητας, επίδρασης και δράσεων της Κοινωνίας Πολιτών, ακριβώς λόγω του ότι αυτή «...αντανακλά τη δραματική συρρίκνωση των προνοιακών δομών του κράτους και την αύξηση των κοινωνικών αναγκών» (Σημίτη, 2014, 48).

Θεωρούμε σημαντικό να παρατηρήσουμε, έχοντας υπόψη και τα πιο πάνω στοιχεία, ότι η εξυπηρέτηση των κοινωνικών και ανθρώπινων αναγκών που επέφερε η Οικονομική κρίση, αντί να συμβαίνει μόνο με την απλή ανθρώπινη αλληλοβοήθεια, εξελίχθηκε σε πιο οργανωμένη βοήθεια με Φορείς μη κερδοσκοπικής οικονομικής μορφής, ακριβώς διότι, σύμφωνα με τον Κορρέ, ο σκοπός των μη κερδοσκοπικών επιχειρήσεων είναι «...η παραγωγή ή και η διάθεση αγαθών και υπηρεσιών ώστε να καλύψουν αφενός τις ανάγκες των ανθρώπων και αφετέρου το κόστος παραγωγής μόνο, χωρίς να επιδιώκεται θετικό οικονομικό αποτέλεσμα...» (Κορρές, 2015, 19). Άλλωστε, μόνο έτσι θα μπορούσε να εκφραστεί επιχειρηματικά η Κοινωνία Πολιτών, διαφορετικά η οικονομικής της δραστηριότητα, θα ενέπιπτε στο πεδίο της Ιδιωτικής κερδοσκοπικής πρωτοβουλίας, δηλαδή του Ιδιωτικού Τομέα.

Ακριβώς λοιπόν, λόγω του ότι είναι πλέον δεδομένο, ότι τα άτομα δεν μπορούν να προσδοκούν να προσληφθούν στο Δημόσιο ή στον Ιδιωτικό Τομέα, ειδικά όταν έχουν χαμηλό εκπαιδευτικό προφίλ, μια σημαντική διέξοδος είναι η Κοινωνική Οικονομία και Επιχειρηματικότητα, σε Φορείς μη κερδοσκοπικής μορφής. Ένα άτομο, μπορεί να έχει ενασχόληση, σε ένα Κοινωνικό Φορέα, με μια από τις επόμενες ιδιότητες: του Κοινωνικού Επιχειρηματία, με την ιδιότητα του ιδρυτή/-τριας μαζί με άλλα μέλη, του εργαζόμενου/-ης και του Εθελοντή/-τριας. Υπηρετώντας έτσι κοινωνικούς σκοπούς της ίδιας της Κοινωνίας Πολιτών, γίνονται συμμετοχοί της ανάπτυξης του “Τρίτου Πυλώνα” της Οικονομίας, στον οποίο αναφερόμαστε στη συνέχεια.

2.1.4 Ο “Τρίτος” Πυλώνας της Οικονομίας.

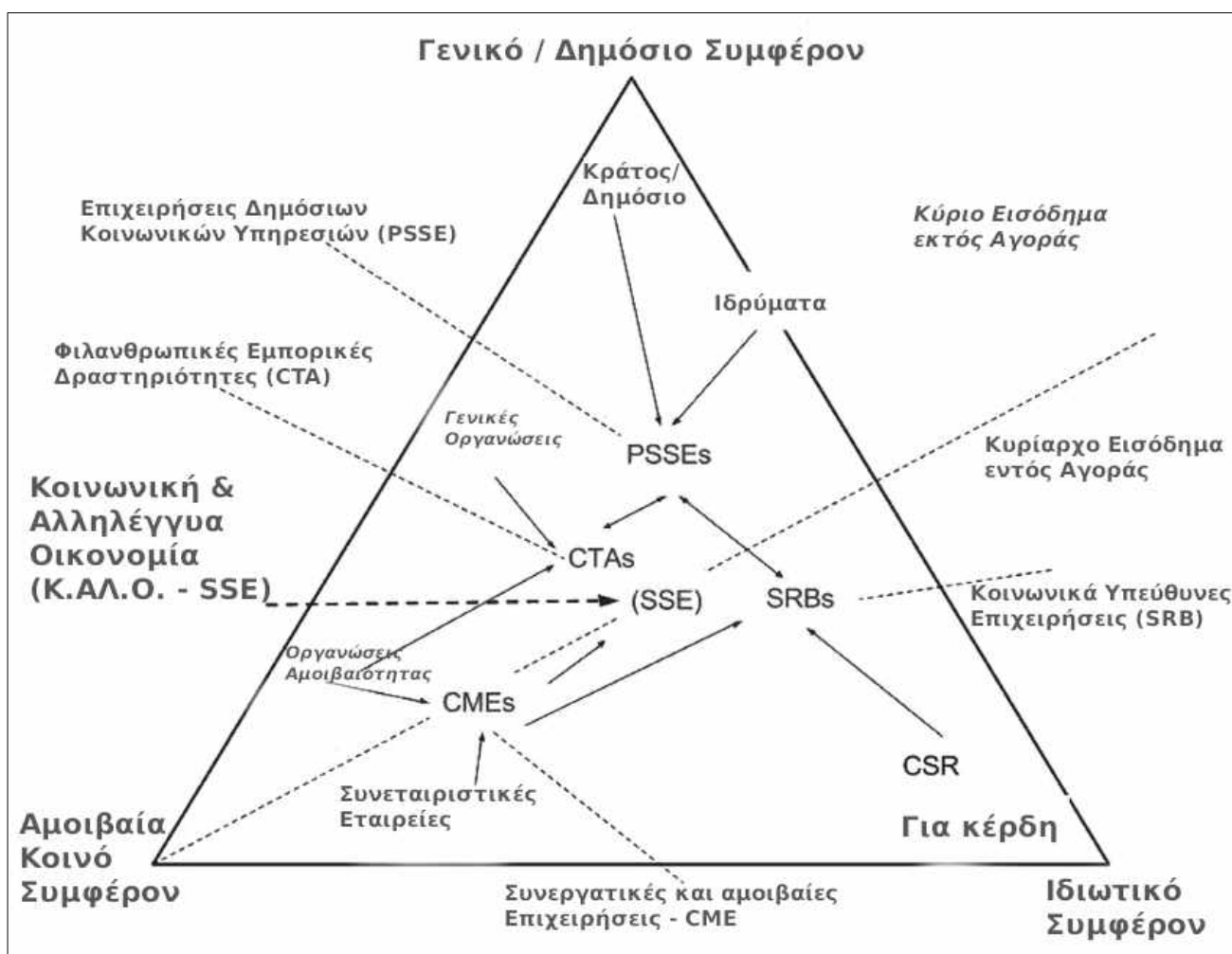
Από τον 19ο αιώνα στον Ευρωπαϊκό χώρο, ξεκίνησε μια θεωρητική αναζήτηση και προβληματισμός στον αντίποδα της υπάρχουσας παραδοσιακής αντίληψης της Αγοράς, όπου η κάθε οικονομική δραστηριότητα είναι αντιληπτή και αποδεκτή μόνο εφόσον δημιουργεί κέρδος. Αυτό και μόνο, θεωρείται (η μόνη) “Αξία” και ακριβώς για αυτό, νομιμοποιεί την απομάκρυνση και την ανυπαρξία των ηθικών παραγόντων και αξιών των ανθρώπων. Ο προβληματισμός και οι ζυμώσεις για τις Αξίες της Αγοράς, εισάγουν και καθιερώνουν τον όρο της Κοινωνικής Οικονομίας. Αυτή ακριβώς διατυπώνεται ως ιδέα της συμφιλίωσης της οικονομίας της Αγοράς με την Κοινωνία των ανθρώπων. Έτσι ιδεολογικά, προτείνεται η προτεραιότητα του παράγοντα “άνθρωπος” σε σχέση με τον παράγοντα “πλούτος” και άρα η ηθική θεώρηση των οικονομικών πρακτικών. «Με την είσοδο στον 20ο αιώνα, η Κοινωνική Οικονομία θα αναφέρεται στη σύγχρονη της σημασία, ως ένα πεδίο της Δημόσιας σφαίρας ή ...(καλύτερα).. ως ένας κλάδος (τομέας) της οικονομικής δραστηριότητας μεταξύ του Δημόσιου

και Ιδιωτικού.» (Νασιούλας, 2016, 16). Έτσι καθιερώνεται, ακόμα πιο επίσημα, ο χαρακτηρισμός της Κοινωνικής Οικονομίας, ως ο “τρίτος” Πυλώνας της γενικής Οικονομικής δραστηριότητας σε ένα Κράτος και ως εκ τούτου εκφράζεται από την Δημόσια πολιτική του Κράτους και υλοποιείται σε πρακτικό επίπεδο, από το περιβάλλον της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας και τους Φορείς της.

Είδαμε στο προηγούμενο Κεφάλαιο, ότι στην Ελληνική έννομη τάξη, ο Ν.4019/2011 «Κοινωνική Οικονομία, Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις» (Ν.4019, 2011), θεσμοθέτησε την Κοινωνική Οικονομία και ο Ν.4430/2016 «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Α.Ο.) και ανάπτυξη των φορέων της ..κτλ» (Ν.4430, 2016), εισήγαγε πλέον και τον νέο όρο «Αλληλέγγυα Οικονομία (Solidarity Economy)» και ονόμασε τις πάσης φύσεως Επιχειρήσεις Κοινωνικής Οικονομίας, «Φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Φορείς Κ.Α.Ο.)»-(Social Solidarity Economy–SSE). Η Εικόνα 2.1.1 παρουσιάζει μια οπτική απεικόνιση της “θέσης” της SSE, μέσα στο όλο φάσμα της Οικονομίας.

Εικόνα 2.1.1

Η Θέση της Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας στο φάσμα της Οικονομίας.

Πηγή: The logics of the social solidarity economy, (Ridley-Duff, 2016), σε μτφ Συγγραφέα.

Παρατηρούμε ότι μεταξύ του Δημοσίου και Ιδιωτικού Συμφέροντος,, τοποθετείται και η “ισαπέχουσα κορυφή” του Αμοιβαία Κοινού Συμφέροντος, που είναι ο “Τρίτος” Πυλώνας της Οικονομίας, στο “κέντρο” του οποίου βρίσκεται η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία -Social Solidarity Economy–SSE.

2.1.5 Συντονισμός και Θεσμοποίηση των Φορέων της Κοινωνίας Πολιτών.

Από την αυγή της δεκαετίας του 2010, εισήλθαμε στη περίοδο της υιοθέτησης σχετικών πολιτικών της Ελλάδας, για την οργανωμένη Κοινωνία Πολιτών, αν και αυτή η διεργασία είχε αρχίσει και πιο νωρίς, κάτω από την επίδραση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που από το 1999, αναφέρεται στο θετικό ρόλο των «οργανωτικών δομών», που θα πρέπει να βασίζονται στην προθυμία των «παραγόντων», γιατί αυτές είναι «χώροι συνεχούς συλλογικής μάθησης» και κατ’ επέκταση, η Κοινωνία Πολιτών, είναι μια «..Σχολή Δημοκρατίας..» (ΕΟΚΕ, 1999, 33). Την ίδια ακριβώς περιγραφή, χρησιμοποιεί και το Μητρώο των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Υπηρεσίας Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας (Υ.Δ.Α.Σ.) του Υπ. Εξωτερικών, αλλά και ο Στραβοσκούφης (Στραβοσκούφης, 2006, 101).

Ο συντονισμός και η θεσμοποίηση της Κοινωνίας Πολιτών, υιοθετεί τις αρχές του ελέγχου και της πιστοποίησης των Φορέων και η καταγραφή τους γίνεται πλέον σε Ηλεκτρονικά Μητρώα. Αυτά είτε συστήνονται και διατηρούνται υπό την επίβλεψη διαφόρων Υπουργείων, είτε βρίσκονται υπό την επίβλεψη μεγάλων Φορέων της Κοινωνίας Πολιτών. Ο Πίνακας 2.1-3 παρουσιάζει μια τέτοια καταγραφή των σπουδαιότερων Μητρώων Φορέων της Κοινωνίας Πολιτών, στον οποίο αναφέρεται η ονομασία του Μητρώου, ο επιβλέπων Φορέας καθώς να μερικά σχόλια για την έκταση-όγκο των Φορέων που είναι σήμερα καταγεγραμμένοι. Μια αναλυτικότερη μελέτη των Φορέων Κοιν/κής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.), θα γίνει στο 3ο Κεφάλαιο.

Πίνακας 2.1-3

Ηλεκτρονικά Μητρώα Φορέων της Κοινωνίας Πολιτών.

α/α	Ονομασία Μητρώου	Επιβλέπων Φορέας	Έτος	Σχόλια	Αναφορά
1	Εθνικό Μητρώο Φορέων Ιδιωτικού Τομέα Μη Κερδοσκοπικού Χαρακτήρα για Υπηρεσίες Κοιν. Φροντίδας (Υπομητρώο ΗΔΙΚΑ)	Υπ.Υγείας	2021	~1000 Ενώσεις	(Υπ.Υγείας, 2021)
2	Ειδικό Μητρώο Εθελοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Υπομητρώο ΗΔΙΚΑ)	Υπ.Υγείας	2021	~1000 Ενώσεις	(Υπ.Υγείας, 2021)

α/α	Όνομασία Μητρώου	Επιβλέπων Φορέας	Έτος	Σχόλια	Αναφορά
3	Εθνικό Μητρώο ελληνικών και ξένων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που δραστηριοποιούνται σε θέματα διεθνούς προστασίας, μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης.	Υπ. Μεταναστευτικής Πολιτικής Διεύθυνση Κοινωνικής Ένταξης	2021	26 Ενώσεις	(Υπ.Μετ/σης & Ασύλου, 2021)
4	Μητρώο των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας (Υ.Δ.Α.Σ.)	Υπ. Εξωτερικών Γενική Διεύθυνση Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας	2021		(Υπ. Εξωτερικών, 2021)
5	Μητρώο Φορέων Κοινωνίας των Πολιτών Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής,	Υπ. Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη (ΔΤΠΠΙ-ΚΠ)	2015		(Υπ.ΔΤΠΠΙ-ΚΠ, 2015)
6	Μητρώο Υπηρεσίας Ασύλου	Υπ. Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη (ΔΤΠΠΙ-ΥΑ)	2020		(Υπ.ΔΤΠΠΙ-ΥΑ, 2020)
7	Μητρώο Εθελοντικών Οργανώσεων	Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας			(ΓΤΠΠΙ, 2021)
8	Δευτεροβάθμιοι Φορείς-Μέλη της Ε.Σ.ΑμεΑ.	Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμΕΑ) Τριτοβάθμιο Σωματείο	2021	Οι Δευτεροβάθμιοι φορείς-Μέλη της Ε.Σ.ΑμεΑ. χωρίζονται στις παρακάτω κατηγορίες: • 19 Εθνικά μέλη • 13 Περ/ιφερειακές Ομοσπονδίες ΑμεΑ	(ΕΣΑμΕΑ, 2021)
9	Πρωτοβάθμια Σωματεία Γονέων και Κηδεμόνων ΑμεΑ	Πανελλήνια Ομοσπονδία Σωματείων Γονέων και Κηδεμόνων Ατόμων με Αναπηρία (ΠΟΣΓΚΑμεΑ) Δευτεροβάθμιο Σωματείο	2021	220 πρωτοβάθμια Σωματεία Γονέων και Κηδεμόνων ΑμεΑ	(ΠΟΣΓΚΑμεΑ, 2021)

α/α	Όνομασία Μητρώου	Επιβλέπων Φορέας	Έτος	Σχόλια	Αναφορά
10	<p>Ενιαίο Γεωπληροφοριακό Σύστημα (Ε.ΓΠ.Σ.)</p> <p><u>Αποτελείται από τρία (3) ενιαία μητρώα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Εθνικό Μητρώο Ωφελούμενων Μητρώο Φορέων άσκησης προνοιακής πολιτικής (Δημόσιων & Ιδ. Φορέων) Μητρώο Κοινωνικών Προγραμμάτων <p><u>Διασυνδέεται με:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> «ΕΡΓΑΝΗ» «ΗΛΙΟΣ» Εθνικό Μητρώο φορέων Ιδιωτικού Τομέα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα Γενικό Μητρώο Φορέων Κοι/κής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.) 	<p>(τέως Υπ. Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης)</p> <p>Υπ. Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (ΥΠΕΚΥ)</p> <p>Γενική Διεύθυνση Πρόνοιας</p>	2016	<p>Στόχος της συλλογής και επεξεργασίας των δεδομένων αυτών είναι</p> <ul style="list-style-type: none"> η προάσπιση του κοινωνικού δημοσίου συμφέροντος, ο δημόσιος έλεγχος των κοινωνικών και προνοιακών παροχών, η χρηστή, αποτελεσματική και αποδοτική διαχείριση των κοινωνικών πόρων και η διασφάλιση της μέγιστης κάλυψης των αναγκών των ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων. 	(Ε.ΓΠ.Σ., 2016)
11	Γενικό Μητρώο Φορέων Κοιν/κής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.)	<p>Υπ. Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (ΥΠΕΚΥ)</p> <p>Διεύθυνση Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας</p>	2011 / 2016		(Κ.ΑΛ.Ο.-Μητρώο, 2021)
12	«e-pronoia για τον πολίτη»	Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.)	2016		(e-pronoia, 2021)
13	Greek Civil Society Network	Ερευνητικό Πρόγραμμα «ΘΑΛΗΣ» (ΕΣΠΑ)	2013 / 2015	«...να αξιολογήσει τις ελληνικές ΜΚΟ με συγκεκριμένα ποσοτικά και ποιοτικά κριτήρια..»	(«ΘΑΛΗΣ», 2015)

Πηγή: Πίνακοποίηση Δεδομένων από τον Συγγραφέα.

Μετά την μη εξαντλητική παράθεση των πιο πάνω Μητρώων, εκτιμούμε ότι θα ήταν χρήσιμο να κάνουμε μερικές επισημάνσεις για δύο από αυτά. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το μητρώο «e-προνοία για τον πολίτη», του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.). Πέρα από τα “Ηλεκτρονικά Αιτήματα” που δέχεται για κάλυψη Κοινωνικών αναγκών, απευθύνεται στο Εθελοντικό κίνητρο κάθε πολίτη, δίνοντάς του την δυνατότητα με ένα συντεταγμένο τρόπο, να καταθέσει στο ΕΚΚΑ την “Αίτηση παροχής Εθελοντικής Εργασίας” και εφόσον επιλεγεί και υπηρετήσει ως Εθελοντής, του προσφέρει και την σχετική δυνατότητα να προβεί σε “Αίτηση Βεβαίωσης παροχής Εθελοντικής Εργασίας”. Ο λόγος που υπάρχει αυτή η δυνατότητα, είναι η άμεση σύνδεση Εθελοντών με τους σκοπούς του ΕΚΚΑ, που είναι ο συντονισμός του Δικτύου παροχής Υπηρεσιών Κοινωνικής Στήριξης σε άτομα, οικογένειες, πληθυσμιακές ομάδες που περιέρχονται σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Επιπλέον, σύμφωνα με την Σημίτη, «..έχουν καταγραφεί και πιστοποιηθεί 80 μη κυβερνητικές οργανώσεις θρησκευτικής πίστης..», αλλά εκτιμά ότι «..ο αριθμός .. των Συλλόγων Ενοριτών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της Κοινωνικής Φροντίδας στην Αττική είναι πολύ μεγαλύτερος..» (Σημίτη, 2014, 57)

Θα πρέπει να μνημονεύσουμε σε αυτή την μελέτη, την προσπάθεια που έγινε στο Ερευνητικό Πρόγραμμα «ΘΑΛΗΣ», με επιστημονικό Υπεύθυνο τον Χουλιάρα Α., ώστε να μελετηθούν Οργανώσεις της Ελλάδας και κυρίως να δημιουργηθεί ένα εργαλείο αξιολόγησης τους («ΘΑΛΗΣ», 2015). Με το εργαλείο, αξιολογήθηκαν 157 ΜΚΟ και το 2015 δημοσιεύθηκαν τα αποτελέσματα, στον σχετικό ιστοχώρο του Προγράμματος («ΘΑΛΗΣ» results, 2015).

2.2 Ανακεφαλαίωση.

Στο Κεφάλαιο αυτό ασχοληθήκαμε με την ιστορία της Κοινωνίας Πολιτών. Είδαμε ότι η είσοδος της Ελλάδας στην δίνη της Οικονομικής κρίσης απετέλεσε το βασικό αίτιο, για να αναπτυχθούν πιο οργανωμένα οι εκφράσεις των πολιτών, υποκαθιστώντας τρόπον τινά, τον Κρατικό μηχανισμό, που παραδοσιακά, ως Κράτος Πρόνοιας, παρείχε βοήθεια στις ανθρώπινες ανάγκες. Τα τελευταία σαράντα χρόνια, είχαν υπάρξει πολλές μορφές Φορέων των πολιτών, που άλλοτε δημιουργούνταν με κρατικές εντολές, άλλοτε με τυπικούς συνασπισμούς ατόμων, αλλά και πολλές φορές, ως άτυπες ομάδες για την εξυπηρέτηση ενός σκοπού. Η τόσο ευρεία διασπορά αυτών των Φορέων και η αδυναμία του Κρατικού μηχανισμού να μπορεί να τις ξέρει και να τις επιβλέπει, οδήγησαν σε ένα αριθμό Φορέων, που μέσω αυτών, αρκετές φορές, οδηγήθηκαν οικονομικοί πόροι σε σπατάλη ή κακή διαχείριση. Μια πλειάδα Φορέων, από Συνεταιρισμούς, Πολιτιστικούς Συλλόγους, Εθελοντικούς Οργανισμούς ανθρωπιστικής βοήθειας, Εθελοντικές ΜΚΟ, Μη Κερδοσκοπικά Ιδρύματα, Κοινωνική Σωματεία”, Εθελοντικές Οργανώσεις, “Μη Κερδοσκοπικές Εθελοντικές Οργανώσεις (Εταιρείες) και Φιλανθρωπικά Σωματεία, απετέλεσαν το πεδίο της Κοινωνίας Πολιτών μέχρι το 2010. Από τότε και μετά, η Ελλάδα έκανε σημαντικά βήματα οργάνωσης του “τρίτου” Τομέα της Οικονομίας και με σταθερά βήματα, εγκαινίασε την περίοδο καταγραφής, πιστοποίησης, και θεσμοποίησης των Φορέων της Κοινωνίας Πολιτών, σε Ηλεκτρονικά Μητρώα, με σκοπό την πραγματική εικόνα τους, ώστε να υπηρετήσουν καλύτερα τον Τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Η Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.) στην Ελλάδα

Εισαγωγή

Μελετώντας καλύτερα την Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.) στην Ελλάδα, θα δούμε την εξέλιξη της μετά το 2010 και θα εστιάσουμε βαθύτερα στην σημασία της Αλληλεγγύης, όρο που καλούνται να υπηρετήσουν οι Κοινωνικοί Επιχειρηματίες και οι Φορείς Κ.ΑΛ.Ο., προς όφελος του Ελληνικού πληθυσμού, που ακόμη βρίσκεται στην παραγωγική και εργασιακή ηλικία. Επιπλέον θα αναλύσουμε την Ελληνική θεσμική οργάνωση της Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.) καθώς και το πάντα επίμαχο θέμα των πηγών χρηματοδότησης τους, από τις οποίες και εν πολλοίς εξαρτάται η βιωσιμότητα της ύπαρξης των Φορέων Κ.ΑΛ.Ο..

3.1 Οι Φορείς Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.) μετά το 2010.

Η προεργασία για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.), ώστε να καταστεί μια όσο το δυνατόν εφαρμόσιμη Δημόσια Πολιτική στην Ελλάδα, είχε αρχίσει από τα προηγούμενα χρόνια. Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας 2000, Έλληνες ερευνητές του χώρου, εκφράζουν την καθυστέρηση εφαρμογής Δημόσιας πολιτικής για την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα, συγκριτικά με τις εξελίξεις στα Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι παρατηρείται υστέρηση ανάπτυξης της Κοινωνικής Οικονομίας λόγω του ότι «...υπάρχει περιορισμένη αντίληψη και προσφορά εθελοντικής εργασίας..., στην περιορισμένη ανάπτυξη του κράτους πρόνοιας και συνεπώς, των πόρων που δύνανται να διατίθενται σε φορείς της κοινωνικής οικονομίας για συναφείς δράσεις» (Ζιώμας, 2002, 154). Ομοίως, το ίδιο, υποστηρίζεται και από άλλους το 2007 (Σακελλαρόπουλος, 2007, 15-40) και αναφέρονται και κάποιοι βασικοί λόγοι για αυτό.

Μετά το 2010, η οργανωμένη ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας ήταν μια επιτακτική ανάγκη για την Ελλάδα, καθότι ευρισκόμενη μέσα στην δίνη της Οικονομικής κρίσης, ήθελε να δώσει ένα τόνο αισιοδοξίας και οικονομικής διεξόδου στο κοινωνικό σύνολο. Ο Πίνακας 3.1-1 καταγράφει τα κεντρικά σημεία της ανάπτυξης της, με χρονολογική πρόοδο, και παρουσιάζει την όλη εξέλιξη των Κοινωνικών Επιχειρήσεων Κ.ΑΛ.Ο., όπως πλέον τις ονομάζουμε και γνωρίζουμε να υλοποιούνται μέχρι σήμερα.

Πίνακας 3.1-1:

Χρονολογική Πρόοδος της Κοιν. Επιχειρηματικότητας των Φορέων Κ.Α.Λ.Ο.

Χρονολογία	Δράση Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας	Στοιχεία	Τομέας Κοινωνικής Οικονομίας	Σχόλια
Διαχρονικά	Επιδράσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης (*)			Διαχρονικά
Επίδραση 2007	Υιοθέτηση Αρχών Κοινωνικής Επιχ/τητας για την Ελλάδα			(Εθνικό Θεματικό Δίκτυο, 2007)
Επίδραση 2007-2013	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού” 2007-2013			Συστημικές Παρεμβάσεις (Ε.Π. 2007)
Σεπτέμβριος 2011	Θεσμικό πλαίσιο για τους Αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις συλλογικές οργανώσεις και την επιχειρηματικότητα του Αγροτικού κόσμου - Οργάνωση της εποπτείας του Κράτους.	N.4015/2011	Αγροτικός	Καταργήθηκε από τον Ν.4384/2016
Επίδραση 2011	«...το Κράτος αναλαμβάνει πρωτοβουλία, παρέχει «το έναυσμα, [το] θεσμικό υπόβαθρο και κίνητρα... το κράτος ενεργοποιεί, συνδράμει, δεν αντικαθιστά,...» «...αναγνώριση του τομέα της κοινωνικής οικονομίας και κοινωνικής επιχειρηματικότητας [ως] συνδυασμός επιχειρείν με την κοινή ωφέλεια και το κοινωνικό συμφέρον...»			(Υπ. Εργασίας, 2011).
Σεπτέμβριος 2011	<u>Εισαγωγή της Δημόσιας Πολιτικής στο Ελληνικό Δίκαιο</u> Ίδρυση Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων (Κοιν.Σ.Επ.)	N.4019/2011 «Κοινωνική Οικονομία, Κοινωνική Επιχειρηματικότητα...»	Κοιν.Σ.Επ. : • Ένταξης • Κοινωνικής Φροντίδας • Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού	Οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.) θεωρούνται αυτοδικαίως Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης και υπάγονται στις διατάξεις του παρόντος νόμου. Οι Κοι.Σ.Π.Ε. διέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 12 του ν. 2716/1999 και συμπληρωματικά από τις διατάξεις του παρόντος νόμου και του ν. 1667/1986, καθώς και όσων ορίζει το άρθρο 12 του ν. 3842/2010.
Σεπτέμβριος 2011	Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας (Γενικό Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας)	N.4019/2011 Άρθρο 14		«...επιδεικνύεται γνώση της ευρωπαϊκής εμπειρίαςθέτει ως προϋπόθεση ένταξης το κατά πόσον ο συγκεκριμένος φορέας ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένα κριτήρια, που είναι κοινά αποδεχτά σε ευρωπαϊκό Επίπεδο» (Γεώργιας, 2016)
Απρίλιος 2016	Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, μορφές συλλογικής οργάνωσης του Αγροτικού χώρου και άλλες διατάξεις.	N.4384/2016	Αγροτικός	<u>Άρθ.2:</u> Γυναικείοι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί <u>Άρθ.19 :</u> Εθνικό Μητρώο Αγροτικών Συνεταιρισμών και άλλων συλλογικών φορέων <u>Αρμόδιος Φορέας:</u> Υπουργείο Αγρ. Ανάπτυξης & Τροφίμων - Δ/ση Οικονομικών Ελέγχων & Επιθεώρησης

Χρονολογία	Δράση Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας	Στοιχεία	Τομέας Κοινωνικής Οικονομίας	Σχόλια
Σεπτέμβριος 2016	Δασικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις κτλ	N.4423/2016	Δασικός	Δασικοί Συνεταιρισμοί και Ενώσεις.
Οκτώβριος 2016	<p>Νέοι όροι & Θεσμοί:</p> <p>«Αλληλέγγυα Οικονομία (Solidarity Economy)»</p> <p>«Παραγωγικά Σχήματα Αυτοδιαχείρισης»</p> <p>«Συλλογική Κοινωνική Επιχειρ/κότητα»</p> <p>«Φορείς Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας (Φορείς Κ.Α.Λ.Ο.)»</p>	<p>N.4430/2016</p> <p>«Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της ..κτλ»</p>		Κατάργηση των Αρθ.1-17 του Ν.4019/2011

Πηγή: (Γεώργιας 2016)

(*): Δεν περιγράφονται εδώ, οι διαχρονικές επιδράσεις των πολιτικών της Ευρ. Ένωσης για το πεδίο Κ.Α.Λ.Ο.

Σημαντική ώθηση στην κατεύθυνση της εκδήλωσης της Κυβερνητικής Πολιτικής για το εν λόγω πεδίο, έδωσαν δράσεις που προλείαναν το έδαφος, όπως η Κοινοτική Πρωτοβουλία Equal (2001-2003 και 2004-2006), τα δύο αντίστοιχα Εθνικά Θεματικά Δίκτυα (Εθνικό Θεματικό Δίκτυο, 2007) που συγκροτήθηκαν, (Κώστας, 2013, 92), η ένταξη της Κοινωνικής Οικονομίας ως δράση, στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη 2005-2006 (Υπ. Απασχόλησης, 2005), η ένταξη στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού 2007-2013 με τίτλο «Εκπόνηση θεσμικού, κανονιστικού, διοικητικού και δημοσιονομικού πλαισίου με στόχο την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και τη διευκόλυνση της ίδρυσης και λειτουργίας κοινωνικών επιχειρήσεων» (ΕΠ, 2007). Έτσι, η νομοθετική πρωτοβουλία που αφορά τον Ν.4019/2011 «Κοινωνική Οικονομία, Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις» (Ν.4019, 2011), εκδηλώθηκε ως Κυβερνητική Πολιτική, «...επηρεασμένη από το ευρωπαϊκό γίνεσθαι και τις ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις» (Γεώργιας 2016, 125).

Η Ελλάδα, σύμφωνα με τον οραματισμό του νόμου, παρουσιάζει υστέρηση στο ζήτημα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, και, συνεπώς, το Κράτος αναλαμβάνει πρωτοβουλία, παρέχει «...το έναυσμα, [το] θεσμικό υπόβαθρο και κίνητρα... το κράτος ενεργοποιεί, συνδράμει, δεν αντικαθιστά,...» (Υπ. Εργασίας, 2011). Με την ψήφιση του νόμου εισέρχεται για πρώτη φορά στην Ελληνική έννομη τάξη, η έννοια της Κοινωνικής Οικονομίας (Nasioulas, 2011). Μάλιστα, ιδιαίτερης σημασίας είναι ότι γίνεται ... «αναγνώριση του τομέα της κοινωνικής οικονομίας και κοινωνικής επιχειρηματικότητας [ως] συνδυασμός επιχειρείν με την κοινή ωφέλεια και το κοινωνικό συμφέρον» (Υπ. Εργασίας, 2011). Επιπλέον ο νόμος ενσωματώνει πολλές από τις αρχές που παρουσιάστηκαν από το Εθνικό Θεματικό Δίκτυο για την Κοινωνική Οικονομία. Συγκεκριμένα, «...υιοθετείται η συνε-

ταιριστική προσέγγιση για τις Επιχειρήσεις Κοινωνικής Οικονομίας, δηλαδή η άποψη ότι αποτελούν “Συνεταιρισμό κοινωνικής ωφέλειας”, που έχει εμπορική ιδιότητα..., δημοκρατικό σύστημα λήψης αποφάσεων..., περιορισμό στην έκταση της διανομής των κερδών και απαιτείται να είναι εμφανής ο κοινωνικός σκοπός» (Εθνικό Θεματικό Δίκτυο, 2007, 17) και (Γεώργιας 2016, 127).

Για την σχετικά σύντομη περιγραφή της εξέλιξης της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα μετά το 2010, θα προσθέταμε τρία κομβικά σημεία με καθοριστικό ρόλο στην εφαρμογή της Δημόσιας Πολιτικής αλλά και στην Κοινωνία. Πρώτον, ο Ν.4019/2011 εισάγει καθοριστικά ένα τρόπο Ευρωπαϊκής αντίληψης, με την καθιέρωση του Γενικού Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας (Κ.Α.Ο.-Μητρώο, 2021), που θέτει προϋποθέσεις ένταξης και έτσι ελέγχεται το «..κατά πόσον ο συγκεκριμένος φορέας ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένα κριτήρια, που είναι κοινά αποδεχτά σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο» (Γεώργιας, 2016, 128). Δεύτερον, η ψήφιση του Ν.4430/2016 «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Α.Ο.) και ανάπτυξη των φορέων της ..κτλ» (Ν.4430, 2016), βελτίωσε τον προηγούμενο νόμο, εισήγαγε πλέον τον νέο όρο «Αλληλέγγυα Οικονομία (Solidarity Economy)» και ονόμασε τις πάσης φύσεως Επιχειρήσεις Κοινωνικής Οικονομίας, «Φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Φορείς Κ.Α.Ο.)». Τρίτον, καθόρισε τον όρο «κοινωνικός αντίκτυπος», ως «..την παραγόμενη συλλογική και κοινωνική ωφέλεια που κομίζει η δραστηριότητα του Φορέα Κ.Α.Ο., ..., σε οικονομικό, περιβαλλοντικό και κοινωνικό επίπεδο στις τοπικές κοινωνίες», αλλά και το εργαλείο μέτρησης του, το «Εργαλείο Μέτρησης Κοινωνικού Αντίκτυπου», ως «...το μοντέλο παρακολούθησης του κοινωνικού αντίκτυπου, που ο κάθε φορέας δύναται να συμπληρώνει με σκοπό τη βελτίωση των διαδικασιών λειτουργίας του και την ενδυνάμωση των δραστηριοτήτων του» (Ν.4430, 2016, Αρθ.2§9,10). Για τα επόμενα, θα εστιάζουμε πλέον στο Γενικό Μητρώο Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.Α.Ο.), που είναι άμεσα συναφές με το κεντρικό θέμα αυτής της μελέτης.

3.2 Κοινωνική..., αλλά γιατί... και Αλληλέγγυα Οικονομία ;

Γνωρίσαμε μέχρι στιγμής, την Οικονομία “Τρίτου” Πυλώνα, με τους προσδιορισμούς “Κοινωνική”, “Αλληλέγγυα” ή και τα δύο μαζί, όπως ο Ν.4430/2016 την καθιέρωσε πια στο Ελληνικό θεσμικό πλαίσιο. Εκτιμούμε ότι οι όροι αυτοί, δεν είναι κατανοητοί στην Ελληνική κοινωνική αντίληψη, πόσο μάλλον δε, αν θα θέλαμε να εννοηθεί και ο Εθελοντισμός μέσα σε αυτή την υπαρκτή Οικονομία. Πράγματι, θα ήταν χρήσιμο να προσπαθήσουμε να διαλευκάνουμε την έννοια των όρων, διότι αυτοί θα μας ακολουθούν πλέον στα επόμενα χρόνια.

Εστιάζοντας αρχικά στον προσδιορισμό “Κοινωνική”, θα πρέπει να τον αντιδιαστείλουμε με τον όρο “Δημόσια” ή “Ιδιωτική” Οικονομία, που ως όροι, υποδηλώνουν, έστω σιωπηρά, την ιδιοκτησία του Δημόσιου ή Ιδιωτικού υποκειμένου. Έτσι στον προσδιορισμό “Κοινωνική Οικονομία”, που συνδέεται με τους επιχειρηματικούς σκοπούς κοινωνικού χαρακτήρα, όπως η προσφορά Υπηρεσιών και αγαθών σε αδύναμες κοινωνικά ομάδες, η ιδιοκτησία ανήκει συνολικά στην “Κοινωνία των Μελών” μιας Κοινωνικής Επιχείρησης όπου κάθε

μέλος είναι «..μια ψήφος, ανεξάρτητα από τον αριθμό των συνεταιριστικών μερίδων που κατέχει...» (N.4019, 2011, Αρθ.2).

Στηριζόμενοι και σε άλλους ερευνητές, οι Καβουλάκος και Γκριτζας αναφέρουν ότι ο νεότερος όρος “Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία”, θα ήθελε να δείξει τις χαμένες αξίες της Κοινωνικής Οικονομίας (Καβουλάκος & Γκριτζάς, 2015, 17) και κυρίως να αναδείξει, σύμφωνα με τους Αδάμ και Παπαθεοδώρου, ότι η συμμετοχή των πολιτών στις οικονομικές δραστηριότητες της Αλληλέγγυας Οικονομίας, οδηγεί στον εκδημοκρατισμό της Οικονομίας. Συνεπώς τίθεται το ερώτημα: μια τέτοια έκφραση της συμμετοχής των πολιτών, δεν είναι μια μικρής κλίμακας ένδειξη, των ευρύτερων Ιδρυτικών Αξιών της Ενωμένης Ευρώπης, της Δημοκρατίας και της Αλληλεγγύης; Θα ήταν λοιπόν ωφέλιμο, να ανατρέξουμε πάλι στο κείμενο της Διακήρυξης του R. Schuman το 1950, ο οποίος έχοντας υπόψη του το πρόσφατο αιματηρό παρελθόν της Ευρώπης και τις υλικές (πολεμικές) δυνατότητες των προϊόντων του άνθρακα και του χάλυβα, σοφά οραματίστηκε ότι «..η αλληλεγγύη κατά την παραγωγή (τους..), ..., θα αποδείξει ότι κάθε πόλεμος μεταξύ της Γαλλίας και της Γερμανίας είναι όχι μόνον αδιανόητος αλλά και υλικά αδύνατος..» και επιπρόσθετα «...η από κοινού διαχείριση της παραγωγής άνθρακα και χάλυβα θα εξασφαλίσει αμέσως την εγκαθίδρυση κοινών βάσεων οικονομικής ανάπτυξης, πρώτο στάδιο μιας Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας, και θα αλλάξει το πεπρωμένο αυτών των περιοχών ...» (Διακήρυξη R. Schuman, 1950). Πλέον, μέσω της Γ.Δ. Πολιτικής Προστασίας και Ανθρωπιστικής Βοήθειας της Ε.Ε., η Αλληλεγγύη της Ευρώπης εκτείνεται στο παγκόσμιο περιβάλλον και «..είναι μια βασική αξία της..., που πρέπει να αποδεικνύεται (συνέχεια) προς όλα τα ανθρώπινα όντα που έχουν ανάγκη παγκοσμίως..» (ECHO, 2008, 3). Στο εσωτερικό περιβάλλον της Ε.Ε., ισχυροποιήθηκε περαιτέρω το 2000 με το Κεφάλαιο IV του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπό τον τίτλο «Αλληλεγγύη» (Επ. Εφημερίδα EU, C364, 2000), αλλά και το όμοιο, στον αναθεωρημένο Χάρτη, το 2007 (Επ. Εφημερίδα EU, C303, 2007). Επιπλέον δε, το 2017 τα Κράτη-Μέλη με την νεώτερη συμφωνία, συνομολόγησαν ότι δεσμεύονται να εξασφαλίσουν «..ακόμη περισσότερη ενότητα και αλληλεγγύη ανάμεσά (τους)..» (Rome Declaration, 2017).

Η πρωτοβουλία ενός Κοινωνικού Δικτύου 26 Οργανώσεων σε 23 Κράτη-Μέλη της Ευρώπης για την Βιώσιμη και Αλληλέγγυα Οικονομία (Sustainability Solidarity Economy-SUSY), στην ερευνητική της Έκθεση για την “Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία ως αναπτυξιακή προσέγγιση για Βιωσιμότητα” (Social & Solidarity Economy as Development Approach for Sustainability-SSEDAS) σε 55 περιοχές στην Ευρώπη και στον κόσμο (SUSY, 2015, 6), υιοθετεί τον ορισμό του Διεθνούς Δικτύου Réseau Intercontinental de Promotion de l'Economie Social Solidaire-RIPESS, για την Προώθηση της Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας, που διαμορφώθηκε διαχρονικά μέσα στα Συνέδρια του RIPESS. Σύμφωνα με την Poigier, στο Συνέδριο του Μόντρεαλ το 2011, ο ορισμός για την Αλληλέγγυα Οικονομία προσδιορίζεται ως «..το εναλλακτικό οικονομικό σύστημα, (όπου) η οικονομία της αλληλεγγύης περιλαμβάνει και τους τρεις τομείς - ιδιωτικούς / κερδοσκοπικούς, δημόσιους και τρίτους. Η οικονομία αλληλεγγύης επιδιώκει να επαναπροσανατολίσει και να αξιοποιήσει το κράτος, τις πολιτικές, το εμπόριο, την παραγωγή, τη διανομή, την κατανάλωση, τις επενδύσεις, τα χρήματα και τις χρηματοδοτικές δομές και τις δομές ιδιοκτησίας προς την εξυπηρέτηση της ευημερίας των ανθρώπων και του πε-

ριβάλλοντος. Αυτό που διακρίνει το κίνημα της οικονομίας της αλληλεγγύης από πολλές άλλες κοινωνικές αλλαγές και επαναστατικά κινήματα στο παρελθόν, είναι ότι... έχει ρητά μια συστηματική, ρεφορμιστική, μετα-καπιταλιστική ατζέντα. Η κοινωνική οικονομία είναι ένας τομέας της οικονομίας που μπορεί ή όχι να είναι μέρος μιας μετασχηματιστικής, μετα-καπιταλιστικής ατζέντας, ανάλογα με το (σε) ποιον μιλάτε..» (Poirier, 2014,10-11).

Πέρα όμως από όλα αυτά, σε ένα τοπικό, ανθρώπινο και καθημερινό επίπεδο, ο προσδιορισμός της σημασίας της αλληλεγγύης, στην πράξη, εννοιολογικά, περιβάλλεται με πολλές αποχρώσεις. Συχνά εκφράζει την ιδεολογική πολιτική βάση σε κινήματα ή σε δράσεις που επιζητούν δικαιώματα, αλλά αυτή η σημασία δεν θα μας απασχολήσει εδώ. Απλά ως όρος, διατυπώνεται, σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη, ως «..η σχέση αμοιβαίας ηθικής ή υλικής στήριξης μεταξύ ατόμων, συνηθέστερα στο πλαίσιο ενός συνόλου, όπως η οικογένεια, η ομάδα ή η τάξη» (Μπαμπινιώτης, 2002, 123). Βεβαίως ένας καλός παρατηρητής, θα επεσήμανε άμεσα από αυτό, ότι το αναφερόμενο “σύνολο”, προϋποθέτει την ομοιότητα των μελών του. Διαφορετικά παρεκκλίνει και μεταλλάσσεται στις συγγενείς έννοιες του αλτρουισμού ή της φιλανθρωπίας, όπου η πρώτη είναι «..η ανιδιοτελής μέριμνα για τους άλλους, η συνειδητή άρνηση τού ατομικού συμφέροντος προς όφελος τού συλλογικού..» και η δεύτερη, «..η πράξη που φανερώνει την αγάπη του ανθρώπου προς τον συνάνθρωπο και έχει συνήθως τη μορφή ελεημοσύνης.. (ή/και) ..υλικής ή/και ηθικής συμπαράστασης προς αναξιοπαθούντες..» (Μπαμπινιώτης, 2002, 128/1881). Αυτή λοιπόν η “ομοιότητα των μελών” είναι ουσιαστικής σημασίας για την αλληλεγγύη. Σε άρθρο του στην “Καθημερινή”, ο Πρόεδρος της ActionAid, δίνει, με παρεμφερή λόγια, την δική του εμπειρία για την ιδιαίτερη αυτή έννοια, που «..δεν αποκλείει κανέναν.... διότι αρδεύεται από τη φυσική ανάγκη του καθενός μας να προσφέρει, να συμμετέχει και να ανήκει. Από την ίδια πηγή δηλαδή στην οποία εκβάλλει λυτρωτικά και μας προσφέρει την ετυμολογική της εγγύτητα στον άλλον... στον άλλον μέσα μας..» (Γαληνός, 2019). Παρόμοια είχε ήδη από το 2002 περιγραφεί από τον Rorty, με την διατύπωση ότι «..το αίσθημα της αλληλεγγύης είναι δυνατότερο όταν αυτοί προς τους οποίους εκφράζουμε την αλληλεγγύη μας νοούνται ως “ένας από εμάς”, όπου το “εμείς” σημαίνει κάτι πιο μικρό και τοπικό από το ανθρώπινο γένος» (Rorty, 2002, 277).

Είναι αξιοσημείωτο ότι ακριβώς αυτό, διατυπώθηκε στις αρχές του 20ου αιώνα από τον Durkheim, όταν αυτός διέκρινε την αλληλεγγύη, σε μηχανική και οργανική, όπως περιγράφει και ο κριτικός της θεωρίας του, Crow (Crow, 2002). Έτσι ο Durkheim αναφερόμενος στην οργανική αλληλεγγύη, αναφέρεται στην αλληλεξάρτηση των ατόμων για την κοινωνική συνοχή, εξάρτηση που έχουν τα άτομα μεταξύ τους σε πιο προηγμένες κοινωνίες. Αποδίδει λοιπόν την έννοια της ομοιότητας των μελών μιας ομάδας, που ακόμα και να έχουν διαφορετικές αξίες και ενδιαφέροντα (όπως και έχουν), η τάξη και η αλληλεγγύη της κοινωνίας εξαρτάται από την εξάρτησή τους το ένα από το άλλο, με σκοπό να γίνουν “ένα” με την ομάδα, ενισχύοντας το αίσθημα του “εμείς”. Εδώ ακριβώς κρύβεται και το καθαρό περιεχόμενο της αλληλεγγύης. Όταν ένα μέλος γίνεται πρόσκαιρα αδύναμο, μπορεί να λάβει βοήθεια από τον “αλληλέγγυο” όμοιό του, όπου δυναμικά αυτός τον φέρνει σε ισότιμη θέση με τον ίδιο, με σκοπό να τον καταστήσει και πάλι, δυναμικό μέλος ή αλλιώς, να τον βοηθήσει να “επιστρέψει” στην αρχική όμοια κατάσταση με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας. Αν η βοήθεια ερχόταν από κάποιον “αλτρουιστή”, θα δινόταν αδιακρίτως, αφού αυτός δεν θα αναγνώριζε καμία ομοιότητα με τον αδύνα-

μο. Αν η βοήθεια ερχόταν από κάποιον “φιλάνθρωπο”, ο αδύναμος θα παρέμενε περισσότερο ή λιγότερο αδύναμος, μετά την φιλανθρωπία. Συνοψίζοντας συμπερασματικά τις απόψεις αρκετών μελετητών, όπως οι Baldwin, Prainsack & Buyx, Nicolaïdis & Viehoff, Gubanov, για τις πιο πάνω έννοιες, ας διαλευκάνουμε ότι, από την μια μεριά, ο αλτρουισμός δεν προϋποθέτει την ύπαρξη αμοιβαιότητας μεταξύ των σχετιζόμενων και η φιλανθρωπία ενέχει μια ασύμμετρη σχέση των σχετιζόμενων, που συνήθως είναι σχέση εξάρτησης. Από την άλλη πλευρά, η αλληλεγγύη συνδέεται με την αλληλεξάρτηση και εμφανίζεται ως μια συμμετρική σχέση, με στόχο την επαναφορά στην ομοιότητα της ομάδας.

Έτσι στην νέα οργάνωση της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα, θα πρέπει με έμφαση να σημειώσουμε ότι οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις, που πλέον θεσμικά αναγνωρίζονται, θα πρέπει να έχουν δύο βασικά χαρακτηριστικά: να έχουν σκοπό ή σκοπούς Κοινωνικούς ή Κοινής Ωφέλειας και να είναι Μη Κερδοσκοπικές. Θα ήταν χρήσιμο εδώ να παρατηρήσουμε ότι ο γνωστός όρος “Μη Κυβερνητική Οργάνωση-ΜΚΟ” (Non Governmental Organizations-NGO), που έχει κατά κόρον χρησιμοποιηθεί και στην Ελλάδα, είναι μόνο ένα προσωνύμιο και όχι τίτλος νομικής (μη κερδοσκοπικής) μορφής Φορέα, που έτσι θα δικαιολογούσε την ίδρυση του (Μπρίλης, 2017, 229). Βέβαια, η Πολιτεία, που πάντα έχει την (συνταγματική) υποχρέωση να φροντίζει και να ικανοποιεί το εύρος των Κοινωνικών αναγκών του πληθυσμού, λόγω πρακτικής αδυναμίας, αξιοποιούσε τις ΜΚΟ για την θεραπεία των κοινωνικών αναγκών. Λόγω όμως παλαιότερων περιπτώσεων κακής φήμης ορισμένων ΜΚΟ, το νέο θεσμικό πλαίσιο απαιτεί πλέον όλες οι υπάρχουσες Κοινωνικές Επιχειρήσεις, να πληρούν ορισμένα βασικά κριτήρια, όπως να εξυπηρετούν Μη Κερδοσκοπικό (Κοινωνικό) σκοπό, να ιδρύονται με δημοσίευση, να εγγράφονται σε Μητρώα, όπως αυτά που μνημονεύει ο Πίνακας 2.1-3 και να αποκτούν, σε ορισμένες περιπτώσεις, πιστοποίηση.

Η Οικονομική κρίση στην Ελλάδα, από το 2010 και μετά, ανάγκασε τους Έλληνες σε “πρόσκαιρη αδυναμία” και την Κοινωνική Οικονομία να γεννηθεί και να βρίσκεται, τρόπον τινά, στην αρχική φάση ανάπτυξής της. Ως Τομέας σήμερα στην Ελλάδα, αριθμεί περίπου 1600 Κοινωνικές και Αλληλέγγυες Επιχειρήσεις, όπως πλέον τις ορίζει ο Νόμος. Οι τρέχουσες πλέον μορφές των Κοινωνικών Επιχειρήσεων (Φορέων Κ.ΑΛ.Ο.) είναι οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί του Ν.4384/2016, οι Αστικές εταιρίες των Αρ.741 Α.Κ, οι Αστικοί Συνεταιρισμοί του Ν.1667/1986, οι Κοι.Σ.Π.Ε (Ν.2716/99), οι Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ειδικών Ομάδων, οι Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων, Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας, οι Συνεταιρισμοί Εργαζομένων, τα Σωματεία (του Αρ.78 επ Α.Κ.) και Λοιπές νομικές μορφές.

Εν τούτοις το ερώτημα “γιατί;” να θέλουμε να αναπτυχθεί στην Ελλάδα η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.) και να δράσει σαν καταλύτης μεταξύ του Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα, εκτιμούμε ότι είναι πλέον πρόδηλο. Όμως το σημαντικότερο για αυτή την ανάπτυξη είναι ότι αναμένουμε πλέον οι άνθρωποι από τον Ελληνικό πληθυσμό, να γίνουν αλληλέγγυοι και δοτικοί μέσα στην Οικονομία αυτή, ώστε με την ιδιότητα τους ως ηθικοί και αλληλέγγυοι Επιχειρηματίες ή Εργαζόμενοι να βοηθήσουν άλλους να έρθουν στην ίδια θέση και να ενταχθούν ισότιμα στην Αγορά και στην Οικονομία. Συνεπώς θα λέγαμε ότι το κέρδος της Αλ-

ληλέγγυας Οικονομίας, κρύβεται στο κοινωνικό κεφάλαιο της προσφοράς κάθε ατόμου, που σταδιακά αναμένεται να κεφαλαιοποιηθεί στην οικονομική αυτονομία του, στην στήριξη της αξιοπρέπειας του, στην εξάλειψη της “πρόσκαιρης αδυναμίας” του και συνεπώς στην επέκταση της δημοκρατικότητας του ως πολίτη, που συμμετέχει στα κοινά και μπορεί να επηρεάσει και άλλους ομοίους του, θετικά.

Πάραυτα, κατεβαίνοντας σε ένα χαμηλότερο πρακτικό επίπεδο και εξετάζοντας το εάν αυτές οι αρχές της Αλληλεγγύης εκφράζουν και εκφράζονται από την Ελληνική Κοινωνία, θα πρέπει να δεχθούμε τον “Μύθο της (Ελληνικής) Κοινωνίας Αλληλεγγύης” (Χουλιάρας, 2013). Οι μετρήσεις του Ιδρύματος Φιλανθρωπικής Βοήθειας (Charities Aid Foundation – CAF), αποτυπώνονται στον Παγκόσμιο Δείκτη Προσφοράς/ Δοτικότητας (CAF World Giving Index). Ο Δείκτης εξετάζει τρεις μορφές ή πτυχές συμπεριφοράς, ανθρώπινων (οικειοθελών) παροχών: Την βοήθεια σε ξένο ή άγνωστο που είχε ανάγκη βοήθειας, την χρηματική/ οικονομική δωρεά σε Φιλανθρωπική Οργάνωση και την παροχή εθελοντικού χρόνου σε ένα Οργανισμό. Έτσι, στην τελευταία Έκδοση 2018 του Ιδρύματος CAF για τον Δείκτη (CAF World Giving Index, 2018), η Ελλάδα βρίσκεται στην προτελευταία θέση, σε σύνολο 144 χωρών, με την θέση και το ποσοστό κάθε πτυχής συμπεριφοράς, που εμφανίζει ο Πίνακας 3.2-1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2-1

CAF-World Giving Index – Greece - 2018

Country	5 year ranking	5 year score (%)	Helping a stranger 5 year average (%)	Donating money 5 year average (%)	Volunteering time 5 year average (%)
<u>Greece</u>	143	17%	128 (36%)	137 (7%)	136 (7%)

Πηγή: CAF World Giving Index, 2018.

Οι μετρήσεις αυτές και η κακή θέση της Ελλάδας στον παγκόσμιο χάρτη, δίνουν την αφορμή στον Καθ. Χουλιάρα, να εκφράσει την άποψη ότι «..η κοινωνική αλληλεγγύη στην Ελλάδα είναι από τις χαμηλότερες στον κόσμο..» και ακόμα ότι η Ελληνική Κοινωνία «.. δεν είναι κοινωνία αλληλεγγύης..., (αλλά).. μια κοινωνία εσωστρεφής, κατακερματισμένη, ατομιστική, υλιστική και σκληρή..». Στο ίδιο ποιοτικό πλαίσιο, ο Γεώργιος αναφέρει τα πρακτικά ανθρώπινα εμπόδια της Ελληνικής κουλτούρας και τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά της Ελληνικής Κοινωνίας, που θεωρεί υπαίτια για την μειωμένη δυναμική της Κοινωνική Επιχειρηματικότητας, στην Ελλάδα και τα καυτηριάζει ως «..ο ιδιάζων και καταστροφικός ατομικισμός, που αναπτύχθηκε τις τελευταίες δεκαετίες, η απουσία συλλογικής εθνικής συνείδησης,... η διάβρωση της ιδέας του συλλογικού οφέλους και του κοινού καλού.. » (Γεώργιος, 2016, 140). Ίσως οι συνθήκες που βιώνουμε όλοι πια, να μεταστρέψουν αυτό το εμπόδιο.

3.3 Θεσμική οργάνωση της Κ.Α.Ο. και των Φορέων της.

Το θεσμικό και διοικητικό πλαίσιο της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.Α.Ο.) καθορίστηκε με τους Ν.4019/2011 & Ν.4430/2016, οι οποίοι εγκαθίδρυσαν πλέον στην Ελλάδα, ως Δημόσια Πολιτική, τους όρους και την ταυτότητα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.Α.Ο.). Περισσότερο από την ισχύ του Ν.4430/2016, προβλέφθηκαν και οργανώθηκαν καλύτερα οι Δημόσιοι Φορείς Συντονισμού και Εποπτείας για την διεκπεραίωση και τον έλεγχο της πολιτικής αυτής. Σήμερα (2021), οι θεσμικές αυτές δομές έχουν οργανωθεί καλύτερα και προσπαθούν να δράσουν έτσι ώστε να αναπτυχθεί ο θεσμός της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.Α.Ο.). Εδώ, θα αρκεστούμε σε μια μικρή αναφορά στις Υπηρεσίες αυτές, βασιζόμενοι στον τελευταίο νόμο Ν.4430/2016.

Προσπαθώντας να ιεραρχήσουμε τις υποστηρικτικές Υπηρεσίες για την Οικονομία Κ.Α.Ο., πρώτα θα πρέπει να αναφέρουμε την υποστηρικτική, συμβουλευτική και θεσμική ύπαρξη των Κοινωνικών Εταίρων μέσω της «Εθνικής Επιτροπής για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία». Στο νόμο, αναφέρεται η αρμοδιότητά της, που είναι «...η προώθηση του κοινωνικού διαλόγου για τη διαμόρφωση πολιτικών ανάπτυξης των δραστηριοτήτων Κ.Α.Ο και η γνωμοδότηση για την αναθεώρηση, την εξειδίκευση και την εφαρμογή της Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Κοινωνική Οικονομία» (Ν.4430, 2016, Αρθ.12§3), που τίθεται ως υπόθεση όλων των Κοινωνικών Εταίρων.

Δεύτερο θεσμικό όργανο με την έννοια της ενεργούσης Υπηρεσίας, για τον έλεγχο και τις κυρώσεις των Φορέων Κ.Α.Ο., είναι «...το Τμήμα Παρακολούθησης και Ελέγχων Φορέων Κ.Α.Ο. του Υπουργείου Εργασίας (ΥΠ.Ε.Κ.Α.Α.), καθώς και οι υπηρεσίες των Περιφερειών που είναι αρμόδιες για τα θέματα Απασχόλησης-Εμπορίου-Τουρισμού» (Ν.4430, 2016, Αρθ.11§1). Με τον καθορισμό αυτό, εμπλέκεται και ο 2ος Βαθμός Αυτοδιοίκησης (Περιφέρειες) στην διαδικασία ελέγχου της πολιτικής.

Τρίτο θεσμικό όργανο με την έννοια της ενεργούσης Υπηρεσίας, είναι η Ειδική Γραμματεία Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.Α.Ο.) «... υπαγόμενη απευθείας στον Υπουργό Εργασίας... αρμόδιο για θέματα Κοινωνικής Οικονομίας» (Ν.4430, 2016, Αρθ.36§1&2). Η Ειδική Γραμματεία «...έχει ως κύριο έργο τη χάραξη, εκτέλεση και εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής για την Κ.Α.Ο. με αποτελεσματικότερο τρόπο...». Οι αρμοδιότητες της εξειδικεύονται στην κατάρτιση της Εθνικής Στρατηγικής για την Κ.Α.Ο., την παρακολούθηση της δραστηριότητάς της, την επίβλεψη της, την συνεργασία με άλλα Υπουργεία αλλά και γενικότερα την παρακολούθηση των Διεθνών εξελίξεων στο πεδίο αυτό. Η Ειδική Γραμματεία Κ.Α.Ο. διαρθρώνεται ως Υπηρεσία στις «...οργανικές μονάδες: α. Γραφείο Ειδικού Γραμματέα. β. Διεύθυνση Κ.Α.Ο. με 5 Τμήματα: I. Τμήμα Πολιτικών για την Κ.Α.Ο., II. Τμήμα Ανάπτυξης Διακρατικών Συνεργασιών και Δικτύωσης, III. Τμήμα Έρευνας και Μελετών για την Κ.Α.Ο., IV. Τμήμα Μητρώου Φορέων Κ.Α.Ο., V. Τμήμα Παρακολούθησης και Ελέγχου Φορέων Κ.Α.Ο.» (Ν.4430, 2016, Αρθ.38§1).

Η Ειδική Γραμματεία Κ.Α.Λ.Ο., με τον θεσμικό ρόλο που έχει, συνεχώς προβαίνει σε αξιολόγηση και σε διορθωτικές κινήσεις για την βελτίωση, ενίσχυση και οργάνωσή της, κυρίως με τα άλλα Υπουργεία, ώστε η Οικονομία Κ.Α.Λ.Ο. να γίνει πιο φιλική, καταρχήν σε όλο το φάσμα του Δημόσιου Τομέα και κατά δεύτερον, στην Κοινωνία Πολιτών. Το έργο της αυτό, δημοσιοποιείται κάθε έτος, μέσω της έκδοσης Ετήσιας Έκθεσης. Η τελευταία Ετήσια Έκθεση για την Κ.Α.Λ.Ο. 2018 (Έκθεση Κ.Α.Λ.Ο., 2019), αναφέρεται στην 2η Ετήσια Έκθεση Φορέων Κ.Α.Λ.Ο. με θεματικές ενότητες και Εργαστήρια και στόχο την ευρεία διάδοση του εγχειρήματος, στην πρόσκληση για την επιχορήγηση των υφιστάμενων φορέων Κ.Α.Λ.Ο., σε συνεργασία με την Γ.Γ. Διαχείρισης Κοινοτικών & Άλλων Πόρων, στην έναρξη λειτουργίας των «Κέντρων Στήριξης» σχεδόν σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας, με αποστολή να λειτουργήσουν ως σημεία πληροφόρησης και παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών για υπάρχοντες και δυνητικούς φορείς Κ.Α.Λ.Ο. και στην αξιολόγηση από την εφαρμογή του Ν.4430/2016, όπου και προετοιμάστηκαν τροπολογίες: για το 25% των μισθολογικών δαπανών επί του κύκλου εργασιών και για το ανώτατο όριο εσόδων 65% από ΝΠΔΔ για τις Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας. Επιπλέον υπήρξαν βελτιώσεις στη λειτουργία του Γενικού Μητρώου Φορέων Κ.Α.Λ.Ο., όπως για την χορήγηση Πιστοποιητικού Μέλους, για το κριτήριο συμμετοχής και απασχόλησης των ατόμων από Ευάλωτες και Ειδικές ομάδες στις Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης, καθώς και δράσεις, που διευκολύνουν την πληρέστερη παρουσίαση των πληροφοριών στο ευρύ κοινό.

3.4 Χρηματοδοτική κάλυψη Φορέων Κ.Α.Λ.Ο.

Αν ανατρέξουμε στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού” 2007-2013, που προϋπήρξε χρονικά όλων των νόμων της Κοινωνικής Οικονομίας, θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε ότι ένας από τους σκοπούς του, ήταν «...η εκπόνηση θεσμικού, κανονιστικού, φορολογικού και διοικητικού πλαισίου για την κοινωνική οικονομία και την κοινωνική επιχειρηματικότητα...» (Ε.Π., 2007). Όπως είδαμε το θεσμικό πλαίσιο προχώρησε και το κανονιστικό πλαίσιο εκδηλώθηκε με ένα πλήθος Υπουργικών Αποφάσεων και άλλων σχετικών εγγράφων. Το φορολογικό πλαίσιο όμως μέχρι και σήμερα, είναι ένα εξελισσόμενο ζήτημα για την ανάπτυξη των Φορέων Κ.Α.Λ.Ο., αλλά και για την ειδικότερη τόνωση της νεανικής και της γυναικείας επιχειρηματικότητας, καθώς και για την ένταξη στην αγορά εργασίας ευπαθών ομάδων.

Το χρηματοδοτικό και οικονομικό σκέλος της λειτουργίας των Φορέων Κ.Α.Λ.Ο., άμεσα ή έμμεσα, έχει σχέση με το νυν Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων (ΥΠΙΑΝΕ), τον κρατικό προϋπολογισμό και την φορολογία, αλλά και με τις πηγές χρηματοδότησης, της σύναψης συμβάσεων και των ασφαλιστικών εισφορών των Φορέων Κ.Α.Λ.Ο. Το βασικό χρηματοδοτικό υποστηρικτικό μέτρο για τους Φορείς Κ.Α.Λ.Ο. είναι η «...πρόσβαση στη χρηματοδότηση από το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας (Κ.Ο.)...και το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης (ΕΤΕΑΝ)» (Ν.4430, 2016, Αρθ.5§1). Σκοπός του Ταμείου Κ.Ο. είναι «...η χρηματοδότηση προγραμμάτων και δράσεων για την ενίσχυση των Φορέων Κ.Α.Λ.Ο....» (Ν.4430, 2016, Αρθ.10§2) και μέχρι να λειτουργήσει, προβλέπεται η ύπαρξη του «...λογαριασμού “Ταμείο Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικο-

νομίας”..», υπό την εποπτεία της Ειδικής Γραμματείας Κ.Α.Λ.Ο.» (Ν.4430, 2016, Αρθ.10§5). Ο Λογαριασμός “Ταμείο Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας”, ως ΝΠΙΔ, δεν λειτουργεί μέχρι σήμερα.

Το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης (ΕΤΕΑΝ), που εποπτεύεται από το νυν Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων (ΥΠΑΝΕ) και την Τράπεζα Ελλάδος, συστάθηκε με τον Ν.3912/ 2011 ως ΕΤΕΑΝ ΑΕ, αλλά μετεξελίχθηκε με το Ν.4608/2019 ως Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα ΑΕ (ΕΑΤ ΑΕ, 2020). Ο σκοπός της είναι η εγγυοδοσία σε χρηματοδοτήσεις από Τράπεζες των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ), των οποίων μέρος είναι και οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις Κ.Α.Λ.Ο., αλλά και η ένταξη τους στο Ν.3908/2011 για την “Ενίσχυση Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη, την Επιχειρηματικότητα και την Περιφερειακή Συνοχή” (Μπρίλης, 2017, 253). Εν τούτοις, δεν γνωρίζουμε αν υπάρχει κινητικότητα αξιοποίησης της ΕΑΤ ΑΕ από τους Φορείς Κ.Α.Λ.Ο..

Ως Επιχειρήσεις, οι Φορείς Κ.Α.Λ.Ο., έχουν δυνατότητα να «..μπορούν να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις για τη μελέτη και εκτέλεση έργων και προγραμμάτων κοινωνικής ωφέλειας που αναφέρονται στους καταστατικούς σκοπούς τους με αντισυμβαλλόμενους το Δημόσιο ή φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα και τους Ο.Τ.Α. α’ και β’ βαθμού», οι οποίες πρέπει να «..αναρτώνται.., στον ιστότοπο της Διαύγειας του Υπουργείου Εσωτερικών, και καταχωρίζονται στο Μητρώο από το Φορέα...» (Ν.4430, 2016, Αρθ.6,§1). Υπάρχουν βέβαια προβληματισμοί για την «..σκοπιμότητα της πρόβλεψης αυτής [που] είναι αμφίβολη και εγείρει σοβαρά ερωτήματα, ενώ ταυτόχρονα ελλοχεύει ο κίνδυνος να χρησιμοποιηθούν οι προγραμματικές συμβάσεις ως όχημα παράκαμψης του νομοθετικού πλαισίου για τις δημόσιες συμβάσεις έργων και προμηθειών» (Ιδρυμα Heinrich-Böll, 2018). Για το καίριο αυτό εργαλείο, που ουσιαστικά είναι η οικονομική ψυχή των Φορέων Κ.Α.Λ.Ο., ο Τζουβελέκας υποστηρίζει ότι «..θα πρέπει να οριστεί ένα θεσμικό πλαίσιο για τις δημόσιες συμβάσεις και τις συμβάσεις παραχώρησης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στους Ν.4412/2016 & 4413/2016, και... πρέπει να διερευνηθεί η ιδέα.., να καταστεί η Ενιαία Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων υπεύθυνη για την διαχείριση των συμβάσεων κοινωνικού σκοπού» (Τζουβελέκας, 2015). Επιπλέον, έχουν δυνατότητα να συμμετέχουν σε προγράμματα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) για τη στήριξη της Επιχειρηματικότητας και της εργασίας, όπως οι επιδοτήσεις ασφαλιστικών εισφορών εργαζομένων (Μπρίλης, 2017, 252). Υποστηρικτικά ακόμα, για την εξυπηρέτηση των Κοινωφελών σκοπών και την ενίσχυση των δραστηριοτήτων αυτών των Επιχειρήσεων, δίνεται η δυνατότητα σε φορείς του Δημοσίου (ΟΤΑ, Ν.Π.Δ.Δ., Υπουργεία κλπ) να παραχωρούν κινητή και ακίνητη περιουσία τους σε εγγεγραμμένους στο Μητρώο Φορείς (Ν.4430, 2016, Αρθ.5§3).

Ολοκληρώνοντας αυτή τη μικρή περιγραφή της οικονομικής διάστασης των Φορέων Κ.Α.Λ.Ο., θα θεωρούσαμε δεδομένη, με βάση τους ισχύοντες νόμους, την καταβολή αμοιβής σε εργαζόμενους στους Φορείς Κ.Α.Λ.Ο. Εν τούτοις, η καταβολή αμοιβής για Εθελοντική εργασία παραμένει ένα θολό πεδίο, το οποίο επίσημα δεν δικαιολογείται, λόγω της ιδιότητας του Εθελοντή/-τριας, όμως «..έχει οδηγήσει στην χρήση των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων από διάφορους επιτήδειους, ως εργαλείο αποφυγής καταβολής ασφαλιστικών εισφορών και εργαλείο φοροδιαφυγής» (Γεώργιας, 2016, 141). Ας σημειώσουμε όμως και κάτι σημαντικό. Δεν

γνωρίζουμε και δεν μελετούμε εδώ την αξιοποίηση των χρηματοδοτικών ευκαιριών από τους Φορείς Κ.ΑΛ.Ο.. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα προηγούμενα χρηματοδοτικά εργαλεία, παρέχουν κεφάλαια και επιδοτήσεις στους Φορείς, για την διενέργεια έργων και δράσεων Κοινωνικών σκοπών ή παρόμοιων σκοπών για υποβοήθηση κυβερνητικών επιλογών. Το εάν τα συνεταιρισμένα μέλη-Κοινωνικοί Επιχειρηματίες τις αξιοποιούν ή όχι τις πηγές αυτές, έχει σχέση με το εάν τα άτομα των Κοινωνικών Επιχειρήσεων έχουν «..έντονη προσωπική εμπλοκή... ..στη διοίκηση της επιχείρησης..» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013) και εάν μπορούν να διαχειριστούν σύνθετες διαδικασίες με τους χρηματοδοτικούς φορείς, οι οποίες πιθανά έρχονται σε αντίθεση με τις ατομικές, διοικητικές και επιχειρηματικές δυνάμεις των συνεταιρισμένων μελών-ατόμων, που έχουν την πραγματική διοίκηση του Φορέα Κ.ΑΛ.Ο. Δυστυχώς σε αρκετές περιπτώσεις, σύμφωνα με τον Γεώργια, τα μέλη-Κοινωνικοί Επιχειρηματίες, έχουν «..εναποθέσει σε δικηγόρους και λογιστές αυτή την λειτουργία... (της Διοίκησης)» (Γεώργιας, 2014).

3.5 Ανακεφαλαίωση.

Στο Κεφάλαιο αυτό αναφερθήκαμε στην θέση της Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.) στο συνολικό οικοδόμημα της Οικονομίας της Ελλάδας. Είδαμε την εξέλιξή της μετά το 2010. Ιδιαίτερα όμως, αναφερθήκαμε στην έννοια του όρου Αλληλεγγύη, που διαπερνά ως αξία την Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.), για την οποία παρατηρείται ότι ο Ελληνικός πληθυσμός δεν είναι αρκετά εξοικειωμένος. Η σημαντικότητα της Αλληλεγγύης είναι άμεσα συνυφασμένη με την ατομική κοσμοθεωρία και κουλτούρα των ατόμων, που δεν φαίνεται να συνειδητοποιείται από τον Ελληνικό πληθυσμό και μάλιστα μετά την έναρξη της Οικονομικής κρίσης. Εν τούτοις παρακολουθήσαμε την Ελληνική θεσμική ανάπτυξη της Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.) και επισκοπήσαμε τον ευαίσθητο τομέα των πηγών χρηματοδότησης των Φορέων Κ.ΑΛ.Ο., ο οποίος, θα πρέπει να είναι το στήριγμα των Κοινωνικών Επιχειρήσεων για την βιώσιμη ανάπτυξη της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

Εθελοντισμός: Τι “δύναμη” είναι ;

Εισαγωγή.

Η έννοια και η σημασία του Εθελοντισμού, έχει μια ιδιαίτερη δυναμική. Ισχυριζόμαστε ότι είναι μια δύναμη σε δύο διαφορετικούς χώρους. Ο πρώτος είναι ο ίδιος ο άνθρωπος και ο δεύτερος είναι ο κοινωνικός περίγυρος και το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο του ατόμου, όπου και παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του Εθελοντισμού. Διαπερνά οριζόντια όλους τους χώρους της ανθρώπινης ανάγκης και προσφέρεται σε πλήθος πεδίων. Για την παρούσα μελέτη, εστιάζουμε τον Εθελοντισμό στην Ελληνική Κοινωνική Οικονομία και στη σύνδεσή της με την Κοινωνική επιχειρηματικότητα, αλλά και εμφανίσουμε την διάσταση της Εθελοντικής εργασίας.

4.1 Η έννοια του Εθελοντισμού.

Απόπειρες κατανόησης του Εθελοντισμού μέσω περιγραφικών ορισμών, έχουν γίνει πολλές μέχρι σήμερα. Ήδη από το 2006, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, περιέγραψε τρία βασικά χαρακτηριστικά/κριτήρια που έχει ο Εθελοντισμός: είναι «..ελεύθερος και αυτόβουλος και ασκείται με πρωτοβουλία του ενδιαφερομένου.., ..δεν αποτελεί αντικείμενο αμοιβής.., ..ο πολίτης δραστηριοποιείται υπέρ των συνανθρώπων του.. ή υπέρ άλλων κοινωνικών ομάδων..» (ΕΟΚΕ, 2006, 48). Το Έργο-Μελέτη του Εθελοντισμού στην Ελλάδα, κάνει χρήση της περιγραφής της Ελληνικής Ομοσπονδίας Μη Κυβερνητικών Οργανισμών, όπου «..Εθελοντισμός είναι η πρόθυμη δέσμευση ενός ατόμου να εργαστεί χωρίς αμοιβή για ένα καθορισμένο ή αόριστο χρονικό διάστημα για το γενικό καλό της κοινωνίας» (Πα.Πελ., 2015, 34). Εντούτοις, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), ο οποίος παρακολουθεί τον παγκόσμιο Εθελοντισμό, δεδομένου ότι ο όρος είναι πάντα εννοιολογικά αμφισβητούμενος στις χώρες, στην τελευταία έκθεσή του για τον Εθελοντισμό, ακολουθεί ένα ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης του το 2002, που τον καθορίζει ως «..δραστηριότητες που αναλαμβάνονται με ελεύθερη βούληση, για το γενικό Δημόσιο καλό και όπου η χρηματική ανταμοιβή δεν είναι ο κύριος παράγοντας παρακίνησης..» (UNV, 2018, 10). Επιβεβαιώνεται λοιπόν κάτι που είναι και εμπειρικά γνωστό. Ο Εθελοντισμός, ως προσφορά “εργασίας” δεν συνδυάζεται με οικονομικές (εργασιακές) απολαβές. Τι κάνει λοιπόν αρκετούς ανθρώπους να τον ακολουθήσουν;

Ο Εθελοντισμός ξεκινάει από το ίδιο το άτομο εσωτερικά, ως μια δική του πρωτοβουλία μέσα από την αυτοβουλία του και συνεπώς, την ελευθερία επιλογών του. Επιλέγει έτσι, έμμεσα και ενδόμυχα, σύμφωνα με τον Αφουξενίδη, ότι το ιδεολογικό υπόβαθρο και ο σκοπός για τον οποίο θα δράσει, θα είναι «..προς όφελος του κοινού καλού χωρίς χρηματικο-οικονομικό αντάλλαγμα..» (Αφουξενίδης, 2018, 567). Τι θα μπορούσε όμως να το κινητοποιήσει εσωτερικά, και όχι εξαναγκαστικά, για να θέσει τον εαυτό του στη διάθεση του Εθελοντισμού; Οι λόγοι για τον καθένα ποικίλουν και, βέβαια όχι εξαντλητικά, μπορεί να είναι η ανάγκη κοινωνικής

προσφοράς, η ύπαρξη ατόμου ΑμΕΑ στην οικογένεια, ο ελεύθερος χρόνος, η κουλτούρα του εθελοντισμού στο οικογενειακό περιβάλλον, η ανάγκη να αισθάνεται «ενεργός πολίτης» και καμιά φορά, μερικοί πρακτικοί λόγοι, όπως τυχόν επιπλέον εργασιακή άδεια ή φορολογικές απαλλαγές. Ιδιαίτερα όμως, η προσμονή ηθικών ή/και συναισθηματικών απολαβών, που εκλαμβάνει το άτομο, ως ανώτερες των τυχόν υλικών απολαβών, αποδεικνύεται η κινητήριος δύναμη για τον Εθελοντισμό, που εξαργυρώνεται σε προσωπικό όφελος και ικανοποίηση από την εθελοντική δραστηριότητα. Ακριβώς αυτή είναι η “δύναμη”. Σε ποια φάση της ζωής του ανθρώπου, θα αναπτυχθεί και τότε θα εκδηλωθεί η θέληση για Εθελοντισμό από ένα άτομο, εξαρτάται από πλήθος εξωτερικών ή εσωτερικών παραγόντων, που δεν εξετάζονται περισσότερο εδώ. Γενικά, μελέτες έχουν δείξει ότι συνήθως εκδηλώνεται στην πρώτη ενήλικη περίοδο ενός ατόμου όπως σε φοιτητές, νέους ανέργους κ.α., καθώς και στην ηλικία άνω των 60 ετών σε άνδρες και γυναίκες, όπως συνταξιούχοι, οικοκυρές, κ.α..

Πως όμως μπορεί να διοχετευτεί; Ο Αφουξενίδης παρατηρεί ότι η προσφορά εθελοντικής εργασίας μπορεί να γίνει με ανεπίσημο (Informal volunteering) ή επίσημο (Formal volunteering) τρόπο (Αφουξενίδης, 2018, 569). Ο ανεπίσημος τρόπος, εκφράζεται με την εθελοντική αυτοτέλεια του ατόμου και μπορεί να διοχετεύεται σε προσωπική βάση, όπως σε φροντίδα ηλικιωμένων ή ΑμΕΑ, σε άτυπη συλλογική βάση, όπως άτυπες ενώσεις ατόμων στη γειτονιά για ένα θέμα, σε ακτιβιστική βάση, όπως σε φοιτητικές ενώσεις ή πολιτικές παρατάξεις και σε αλληλέγγυα κοινωνική βάση, όπως σε αστέγους, μετανάστες, πρόσφυγες. Ο επίσημος τρόπος, εκφράζεται με την εθελοντική προσφορά του ατόμου μέσα από οργανωμένες μορφές Εθελοντικών Οργανώσεων, όπως είναι τα Φιλανθρωπικά Σωματεία, Ιδρύματα, Ερανικές Επιτροπές, Σύλλογοι, Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί, κ.α.

Έτσι η ατομική εθελοντική προσφορά “εργασίας” βρίσκει χώρο ή χώρους για να εκδηλωθεί, στο πεδίο του Κοινωνικού περιγύρου ή/και ευρύτερα στο Κοινωνικό σύνολο, που είναι ο δεκτικός χώρος του Εθελοντή/τριας. Οι ανθρώπινες ανάγκες ήταν και είναι πάντα αρκετές, αλλά ο επίσημος κρατικός μηχανισμός δεν είναι δυνατόν να τις εξυπηρετήσει. Μελετητές του χώρου του Εθελοντισμού επισημαίνουν ότι μέχρι και στις αρχές της δεκαετίας 1990, η επικρατέστερη μορφή εθελοντικής εργασίας στην Ελλάδα, ήταν η Φιλανθρωπία, με έμφαση στην Χριστιανική Φιλανθρωπία, μέσω γνωστών μορφών Εθελοντικών Οργανώσεων, όπως τα Φιλανθρωπικά Σωματεία, τα Εκκλησιαστικά ή/και Κοινωφελή Ιδρύματα, τα Φιλόπτωχα Ταμεία, τα συσσίτια απόρων, οι Ερανικές Επιτροπές και μερικές Αστικές μη κερδοσκοπικές Εταιρείες (VOLMED, 1997, 2,5). Ήδη όμως, στο παγκόσμιο επίπεδο, από το 1985, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) έδωσε την πρότερη παγκόσμια, και ευρύτερης σημασίας, αξία, στον Εθελοντισμό και καθιέρωσε την 5η Δεκεμβρίου ως “Διεθνή Ημέρα Εθελοντισμού για την Οικονομική και Κοινωνική Ανάπτυξη” (UNGA, 1985) με σκοπό να προβάλλεται το έργο των Εθελοντών/-τριών αλλά και να παροτρύνονται και άλλοι στον Εθελοντισμό.

Συνεπώς ο Κοινωνικός χώρος δίνει το νόημα στην δύναμη του “ενεργού” πολίτη που χαρίζει εθελοντικά την ατομική του δράση στην κοινωνική προσφορά. Η δύναμη αυτή, απαλλαγμένη από τον ψυχρό υπολογισμό του οικονομικού κέρδους, δίνει την ευκαιρία στον Εθελοντή να προβάλλει τα συναισθήματά του για τον άλλον που

βρίσκεται σε δυσμενή θέση. Ο Γενικός Διευθυντής της ΜΚΟ PRAKSIS Α. Μαργαλιάς, σε εργασία του, υποστηρίζει ότι «...η πρόοδος της κοινωνίας θα επέλθει μέσω της προσφοράς, της ενεργοποίησης, του εθελοντισμού. Η αίσθηση της ανιδιοτελούς προσφοράς και το ειλικρινές ενδιαφέρον για το συνάνθρωπο εξυψώνει την κοινωνία και τους πολίτες της σε ένα επίπεδο ζωής που διακατέχεται από αξίες και ιδανικά...» (Μαργαλιάς, 2006, 38). Ακριβώς για αυτό, η δύναμη του Εθελοντή/-τριας δεν εξαρτάται από μια κρατική αδειοδότηση, αλλά δίνεται ως κάτι χρήσιμο στο Κοινωνικό σύνολο και στις μικρές ή μεγάλες ανάγκες του, που του ανταποδίδει «...προσωπικό όφελος που είναι σημαντικό για τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του...» (ΕΟΚΕ, 2006, 49). Αυτός λοιπόν, θα είναι με την προσωπικότητά του, αυτός που θα καλλιεργήσει την νέα κοινωνική ηθική και θα συμβάλει στην ανθρώπινη συνεκτικότητα της Κοινωνίας.

4.2 Πεδία και Μορφές του Εθελοντισμού.

Ο Εθελοντισμός, σύμφωνα με την γνωμοδότηση της Ε. Επιτροπής, είναι ένα «οριζόντιο φαινόμενο» και κατά συνέπεια, αγκαλιάζει το κάθε πεδίο αναγκών της τοπικής, εγχώριας, διακρατικής και παγκόσμιας Κοινωνίας, καθόσον, πίσω από αυτούς τους προσδιορισμούς, υπάρχουν πάντα Κοινωνικές ανάγκες των ανθρώπων. οι μειονεκτούντες ή αποκλεισμένοι άνθρωποι. Βεβαίως, δεν αναμένει κανείς, οι άνθρωποι που βρίσκονται σε ανάγκη να είναι ή να γίνουν εθελοντές (ΕΟΚΕ, 2006, 50). Λόγω λοιπόν της μεγάλης χωροταξικής έκτασης που μπορεί να έχει ο Εθελοντισμός, συνήθως διαχωρίζεται, αντίστροφα από τους πιο πάνω προσδιορισμούς, στα πεδία του Διεθνούς, Διακρατικού, Εθνικού και Τοπικού Εθελοντισμού.

Στην παρούσα εργασία θα αρκεστούμε μόνο να αναφερθούμε, χωρίς άλλη ενασχόληση, σε μερικές μορφές Εθελοντισμού. Στον Διεθνή εθελοντισμό περιλαμβάνονται η προσφορά αλληλεγγύης στις χώρες του Τρίτου κόσμου, οι ανθρωπιστικές και ειρηνευτικές Υπηρεσίες σε εμπόλεμες περιοχές, ο παγκόσμιος περιβαλλοντικός εθελοντισμός για την προστασία των δασών, των θαλασσών ή του κλίματος, αλλά και προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης των παιδιών, νέων κ.α. Στο Διακρατικό ή/και Εθνικό Εθελοντισμό περιλαμβάνονται δράσεις που οργανώνονται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ή άλλα Όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως ο πολιτιστικός Εθελοντισμός με ιδιαίτερη συνήθως αξιοποίηση των νεανικών εθελοντικών Οργανώσεων, με πολιτιστικές, θεατρικές, μουσικές και κοινωνικές δραστηριότητες, που αφορούν κυρίως την φαντασία και δημιουργικότητα των νέων, βοήθεια σε αθλητικές διοργανώσεις, κ.α.. Στον Τοπικό Εθελοντισμό, εντάσσονται οι εθελοντικές Υπηρεσίες-δράσεις, που συνήθως είναι άμεσες στον τοπικό πληθυσμό, όπως εξειδικευμένες και επαγγελματικές παροχές σε αδύναμους, βοήθεια στο σπίτι, συνοδεία ηλικιωμένων ή ΑμΕΑ, μεταφορά ασθενών, επανένταξη ασθενών, υγειονομικές φροντίδες, κοινωνικές γραμματείες για υποβοήθηση υποθέσεων, νομική βοήθεια, Κοινωνικά Φροντιστήρια, Υπηρεσίες εμπύχωσης ή/και τηλεφωνικής ακρόασης, δωρεά αίματος, ψυχαγωγία τοπική, γειτονιάς ή κατ' οίκον, υποβοήθηση σε αθλητικές δράσεις, κ.α.

Έτσι, οι Εθελοντές/-τριες, με αυτο-οργάνωση και ανιδιοτελώς, έχουν την δύναμη να διαμορφώσουν την, συνήθως ζοφερή, πραγματικότητα πολλών συμπολιτών τους (πολιτών, με την ευρύτερη έννοια των πεδίων που

προαναφέρθηκαν) και της Κοινωνίας γενικότερα, προσφέροντας στους “τρίτους” αλληλεγγύη, χρησιμοποιώντας ταυτόχρονα πόρους και Υπηρεσίες από τους Θεσμούς ή Φορείς της Δημόσιας Διοίκησης ή Αυτοδιοίκησης. Ακριβώς εδώ, αναδύεται η διαπίστωση ότι η πράξη του Εθελοντισμού, θα πρέπει να έχει την αλληλεγγύη, παρά την φιλάνθρωπη ή την αλτρουιστική, κατεύθυνση, ακόμα και εντεταγμένος, μέσα στην Κοινωνική Οικονομία.

4.3 Η πορεία του Εθελοντισμού στην Ελλάδα μετά το 2000.

Από το τέλος της δεκαετίας του 90, η Ελληνική Πολιτεία άρχισε να ενισχύει τον Εθελοντισμό, όπως βέβαια έκανε αντίστοιχα και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Θεσμοθέτησε, τον «Κοινωνικό Εθελοντισμό» (Ν.2646, 1998, Αρ.12) και ίδρυσε το “Τμήμα Εθελοντισμού” στο Υπ. Υγείας (Ν.2646, 1998, Αρ.5). Συνέστησε την Επιτροπή για τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στο Υπ. Εξωτερικών, λόγω της ίδρυσης της Υπηρεσίας Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας - ΥΔΑΣ (Ν.2731, 1999). Οργάνωσε με Δημόσιους Φορείς, όπως η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς (ΓΓΝΓ) του Υπ. Παιδείας και η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας (ΓΓΠΠ) του Υπ. Εσωτερικών, πλήθος σεμιναρίων για τον Εθελοντισμό. Η αιτία αυτής της άνθησης των Κρατικών και Κοινοτικών πολιτικών για τον Εθελοντισμό και γενικότερα, για την «κοινωνία πολιτών», σύμφωνα με την Ροζάκου, έχει την έναρξή της στο «..1989.. με την πτώση του Υπαρκτού Σοσιαλισμού.., (που)...αποτελεί το συμβολικό χρονικό σημείο για τη μετάβαση σε νέας μορφής πολιτική συμμετοχή και δράση » (Ροζάκου, 2008, 107), αλλά με τις σχετικές ζυμώσεις στην δεκαετία του 1990, «...οι Κρατικές και Κοινοτικές πολιτικές.. (έρχονται να) ..προτείνουν μοντέλα για την οργάνωση των κοινωνικών σχέσεων,.. (που το κυριότερο είναι) ..ένα μοντέλο «κοινωνικότητας πολιτών» [civil sociality], το οποίο προωθείται «από τα πάνω».., (και θέλει να συσχετίσει) ..την κοινωνικότητα.. (των πολιτών) ..με Κρατικές και Κοινοτικές πολιτικές..» (Ροζάκου, 2008, 110).

Εντούτοις, ενδεικτικό για την υποβολή της ανοδικής πορείας του Εθελοντισμού, είναι το γεγονός ότι ο ΟΗΕ ονόμασε το Έτος 2001, “Διεθνές Έτος Εθελοντισμού” και αργότερα επέλεξε και το Έτος 2011. Για το Έτος 2001, η ΕΟΚΕ εξηγεί ότι «..αυτό το έτος έδωσε τη δυνατότητα στον εθελοντισμό να αποσπάσει την αυξημένη προσοχή της κοινής γνώμης, ...επέτρεψε να ενθαρρυνθούν εκ νέου οι πολίτες να δεσμευθούν στο πλαίσιο του εθελοντισμού, ...να καταδειχθεί ο δρόμος που πρέπει να ακολουθηθεί για την αναγνώριση, την υποστήριξη και την ενθάρρυνση του εθελοντισμού από τους αρμόδιους πολιτικούς φορείς..» (ΕΟΚΕ, 2006, 48). Η πορεία της Ελλάδας προς τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, ενίσχυσε και απογείωσε τον Εθελοντισμό, κυρίως βέβαια τον Αθλητικό Εθελοντισμό, κατά την διεξαγωγή τους. Με το τέλος των Αγώνων, η μαζικότητα του Εθελοντισμού άρχισε να διαλύεται, αλλά η Κρατική πολιτική, επέκτεινε την προσπάθεια για νέα οργάνωση, ιδρύοντας τον Οργανισμό «Έργο Πολιτών» του Υπ. Πολιτισμού (Ν.3390, 2005).

Η είσοδος της Ελλάδας στην Οικονομική κρίση το 2008, όπως είδαμε στην παράγραφο 2.1.2, επέδρασε αρνητικά στις Κρατικές πολιτικές πρόνοιας, μείωσε τα ατομικά εισοδήματα, αύξησε την ανεργία και παράλληλα γιγάντωσε την Εθελοντική προσφορά. Πέρα όμως από τις διάφορες μορφές του Εθελοντισμού που λειτούργη-

σαν στον Ελληνικό χώρο, στην παρούσα εργασία, θα περιοριστούμε στον Εθελοντισμό που κινείται γύρω από την βοήθεια των Κοινωνικών Επιχειρήσεων των Φορέων της Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.Α.Λ.Ο.).

4.4 Μετρήσεις και Στατιστικά Εθελοντισμού.

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), αποτιμά το πλήθος των ανθρώπων παγκόσμια, που υπηρετούν τον ανεπίσημο (Informal) και επίσημο (Formal) Εθελοντισμό. Είναι εντυπωσιακό ότι, σύμφωνα με την Έκθεση του 2018, αυτό το παγκόσμιο Εθελοντικό “εργατικό” δυναμικό, υπολογίζεται περίπου στο 1δις ατόμων (109εκ.) “εργαζομένους” (ισοδύναμου πλήρους απασχόλησης). Η Έκθεση υπολογίζει ότι, το 30% είναι Εθελοντισμός που ασκείται επίσημα, αλλά «..η πλειονότητα της παγκόσμιας εθελοντικής δραστηριότητας (70%) συμβαίνει άμεσα μέσω της ανεπίσημης (άτυπης) εμπλοκής μεταξύ ατόμων..» και είναι δύσκολο να φανεί και να αποτυπωθεί (UNV, 2018, 10). Από την ίδια Έκθεση, την αντίστοιχη καταγραφή για την Ελλάδα, παρουσιάζει ο Πίνακας 4.4-1.

Πίνακας 4.4-1

Αποτύπωση Εθελοντισμού στην Ελλάδα.

Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω	Επίσημος Εθελοντισμός			Άτυπος Εθελοντισμός			Σύνολο Εθελοντισμού		
	Σύνολο			Σύνολο			Σύνολο		
9,2 *	0,194	0,104	0,90	0,217	0,088	0,129	0,412	0,192	0,220

(*) Αριθμοί σε εκατομμύρια (millions) πληθυσμού.
Πηγή: 2018 State of the World's Volunteerism Report. 102 και σύνταξη από τον Συγγραφέα.

4.5 Ο Εθελοντισμός στις Κοινωνικές Επιχειρήσεις.

Θα προσπαθήσουμε να εξετάσουμε το πως μπορεί να συνδέεται ο Εθελοντισμός με την Κοινωνική Οικονομία και Επιχειρηματικότητα. Πράγματι η σύνδεση αυτή δημιουργεί ένα παράδοξο μείγμα, καθόσον από την μια πλευρά υφίσταται μια επιχειρηματική δραστηριότητα, που το λιγότερο, αναζητά την εξασφάλιση των εξόδων της και από την άλλη πλευρά, ο Εθελοντισμός έχει, ως ένα από τα χαρακτηριστικά του, την αφιλοκερδή παροχή των Υπηρεσιών του και βέβαια, εξ αυτού, δεν μπορεί να εννοηθεί αμειβόμενη απασχόληση/ Υπηρεσία. Το εν λόγω μείγμα, προέκυψε, σύμφωνα με τον Αφουξενίδη, από την συνολικότερη αλλαγή του οικονομικού, πολιτικού και ιδεολογικού περιβάλλοντος και την μεταστροφή της οικονομικής ζωής, που συντελέστηκε στο

Εθνικό και Διεθνές περιβάλλον (Αφουξενίδης, 2018, 569). Ήδη αναφερθήκαμε στην συρρίκνωση του Κράτους πρόνοιας αλλά συνακόλουθα με αυτό, επήλθε και χαλάρωση των πολιτικών για τον ρυθμιστικό ρόλο του, ως «..διαχειριστής της αναδιανομής πλούτου..». Έτσι αναδείχθηκαν άλλες μορφές οικονομικών δραστηριοτήτων, που βέβαια εντάσσονται στον “Τρίτο” Πυλώνα της Οικονομίας, οι οποίες συνδυάζουν την Επιχειρηματικότητα με κανόνες της Κοινωνίας Πολιτών και εκφράζονται από τους Φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας Τα θέματα αυτά, θα αναλυθούν καλύτερα στο Κεφάλαιο 4.

Το στοιχείο που πλήγηκε ιδιαίτερα στην τρέχουσα δεκαετία 2010-2020 και το οποίο είναι και συνέπεια της Οικονομικής κρίσης στο Ελληνικό οικονομικό περιβάλλον, είναι η εργασία, με την παραδοσιακή της αντίληψη, ως εργασία αμειβόμενη και ασφαλιζόμενη. Ο Drucker προειδοποιεί χαρακτηριστικά, από την αρχή της δεκαετίας του 2000, ότι επειδή είναι εμφανή τα σημάδια για την «.. εξαφάνιση της εργασίας ως συντελεστή παραγωγής και.. (τον) ..επαναπροσδιορισμό του ρόλου και της λειτουργίας του παραδοσιακού κεφαλαίου..», το μέλλον της εργασίας και του κεφαλαίου, ως γνωστών και παραδοσιακών συντελεστών της παραγωγής, θα πρέπει να επανακαθοριστούν, στα πλαίσια της μετακαπιταλιστικής Κοινωνίας (Drucker, 1996, 93). Κάτω από αυτούς τους προβληματισμούς αλλά και τις νέες συνθήκες, συντελέστηκαν αλλαγές στην απασχόληση. Η παραδοσιακή μορφή εργασίας υποχώρησε και, όπως παρατηρεί ο Αφουξενίδης, η αμειβόμενη και ασφαλιζόμενη απασχόληση, πήρε άλλες πιο χαλαρές μορφές, όπως η μερική, η προσωρινή, η υπο-απασχόληση, φτάνοντας μέχρι την μη απασχόληση, δηλαδή την ανεργία. Άρα πλέον επήλθε κρίση των εννοιών «παραγωγική εργασία» καθώς και «Αγοράς Εργασίας» (Job Market). Έτσι και η Εθελοντική εργασία αναζητά το νέο στίγμα της. Στο πλαίσιο της Ε.Ε., διατυπώνεται κάπως πιο καθαρά, το μείγμα που προαναφέραμε. Αφενός η Εθελοντική εργασία εκθειάζεται ως αξία “ηθική και οικονομική” και αφετέρου τοποθετείται ως προθάλαμος απόκτησης προσόντων (skills), για την είσοδο στην κανονική Αγορά Εργασίας (Αφουξενίδης, 2018, 570).

Έτσι εκτιμούμε ότι για μια καθαρότερη εικόνα της Εθελοντικής εργασίας θα πρέπει να καταφύγουμε λεπτομερέστερα στην Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ. (2006). Αρχικά θα πρέπει να επισημάνουμε ότι πράγματι «..εξαιτίας της έλλειψης νομικού ορισμού και νομικής βάσης για τον Εθελοντισμό που διαπιστώνεται σε αρκετά κράτη.., ..οι οργανώσεις.... και οι αντίστοιχες (εθελοντικές) δραστηριότητες..., αντιμετωπίζουν την απουσία δημόσιας αναγνώρισης» (ΕΟΚΕ, 2006, §4.6.7) διότι η αναγνώριση του Εθελοντισμού από το Κράτος είναι το πρώτο βήμα για την συντεταγμένη θεσμική οργάνωση των παραμέτρων εφαρμογής του¹. Στην Ελλάδα, το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για τον Εθελοντισμό στην Κοινωνική Οικονομία, θεσπίστηκε το 2016 και θα αναλυθεί στην παράγραφο 5.1. Συναφής με την προηγούμενη θεσμική κάλυψη είναι η κατάσταση των Εθελοντών «..από φορολογική άποψη ή από την άποψη της κοινωνικής ασφάλειας και προστασίας... (και θα πρέπει να) ..θεσπιστεί νομοθεσία, η οποία να διασαφηνίζει το νομικό καθεστώς των εθελοντών και να παραχωρεί σε όλους τους πολίτες το δικαίωμα να ασκούν εθελοντικές δραστηριότητες..»

1 Ήδη, μετά τον εορτασμό της “Διεθνούς Ημέρας Εθελοντισμού”, στις 05/12/2020, εξαγγέλθηκε από τον Υπ. Εσωτερικών ότι θα κατατεθεί στη Βουλή στις αρχές του 2021, νομοσχέδιο για το θεσμικό πλαίσιο που θα αφορά την λειτουργία του Εθελοντικού κινήματος στην Ελλάδα.

Σημαντικότετος είναι ο διαχωρισμός της Εθελοντικής εργασίας ως ελεύθερη και αμειβόμενη δράση από τον Εθελοντισμό. Η ΕΟΚΕ παρουσιάζει αυτή την λεπτή διαφορά και ισορροπία των εννοιών, που θα πρέπει να είναι γνωστές και υπολογίσιμες στην Εθελοντική προσφορά. Έτσι διατυπώνει ότι η Εθελοντική εργασία (γαλ: volontariat, αγγ: volunteering), διαφέρει από την Εθελοντισμό (γαλ: bénévolat). Ο πρώτος όρος δηλώνει την δραστηριότητα πλήρους απασχόλησης που έχει νομικό καθεστώς, προϋποθέτει μια αμοιβαία και τυποποιημένη δέσμευση πλήρους απασχόλησης για μια καθορισμένη περίοδο, με συγκεκριμένη αποστολή και ο Εθελοντής μπορεί να λάβει αποζημίωση/ αμοιβή «..συχνά χαμηλότερη από αυτήν που ισχύει στην αγορά..» (ΕΟΚΕ, 2006, §3.6). Ο δεύτερος όρος υποδηλώνει τον «..καθαρά αφιλοκερδή εθελοντισμό (γαλ: bénévolat)...όπου.. ..δεν προβλέπεται αμοιβή, ακόμη και εάν ο παρέχων τις σχετικές υπηρεσίες αποζημιωθεί για τα έξοδα που προέκυψαν στο πλαίσιο της αποστολής που εξετέλεσε..». Επιπλέον ιδιαίτερης σημασίας, είναι η πρόβλεψη για το ότι «..ο Εθελοντισμός.. (σημ: Εθελοντική εργασία).. δεν έχει σκοπό την υποκατάσταση της αμειβόμενης εργασίας· είναι μάλιστα εξαιρετικά σημαντικό να μην μπορεί η αμειβόμενη εργασία να υποκατασταθεί από Εθελοντική δραστηριότητα..» (ΕΟΚΕ, 2006, §3.2). Συνεπώς, αν θα θέλαμε να περιγράψουμε σύντομα τα όσα αναφέρθηκαν, θα λέγαμε ότι η κατάσταση της Εθελοντικής εργασίας διαφέρει τόσο από τον Εθελοντή/-τρια όσο και από τον εργαζόμενο/-η². Αν υιοθετηθεί ένας θεσμικός καθορισμός αυτών των συνθηκών, στο Ελληνικό νομικό πλαίσιο, εκτιμάται ότι θα βελτιωθεί το τοπίο και η θέση των Εθελοντών.

Ιδιαίτερης σημασίας σε μια Επιχείρηση, στο νέο οικονομικό περιβάλλον, αναδεικνύεται η συνύπαρξη Εργοδοτών, Εργαζομένων και Εθελοντών. Οι ζυμώσεις αυτού του σχήματος, έχουν τουλάχιστον ένα θετικό χαρακτηριστικό. Εκπέμπουν προς την Κοινωνία την «κοινωνική ευθύνη» της Επιχείρησης, που αποτελεί στη σύγχρονη οικονομία, έναν άυλο κεφάλαιο, που εύκολα, μέσα από τις συνεργασίες με την τοπική Κοινωνία και τις τοπικές ή/και Εθνικές Αρχές για δράσεις Δημοσίου συμφέροντος (ή αλλιώς, “Δημοσίου καλού”, κατά UNV), μπορούν να κεφαλαιοποιήσουν, αναδεικνύοντας έτσι και την αξία του Εθελοντισμού (ΕΟΚΕ, 2006, §4.6.6). Συμπερασματικά λοιπόν, επειδή «..η αξία του Εθελοντισμού για την Κοινωνία είναι ανεκτίμητη..» και «..ο Εθελοντισμός συμβάλλει ..ουσιαστικά στο Εθνικό Προϊόν των Οικονομιών..» (ΕΟΚΕ, 2006, §2.1&2.5), η συνύπαρξη και μελέτη του Εθελοντισμού με την Ελληνική Κοινωνική Οικονομία και Επιχειρηματικότητα, αποτελεί και το πεδίο έρευνας της παρούσης εργασίας.

4.6 Ελληνική Εκπαίδευση και Εθελοντισμός.

Όπως γνωρίσαμε προηγούμενα, ο συνδυασμός της οικονομικής κρίση στην Ελλάδα και η εφαρμογή της Δημόσιας πολιτικής με την θεσμική κάλυψη της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας για την λειτουργία των Κοινωνικών Επιχειρήσεων και του Εθελοντισμού σε αυτές, συμπλήρωσε μέχρι τώρα, περίπου μια πενταετία. Αλλά όπως κάθε πολιτική, έτσι και αυτή, στοχεύει και απευθύνεται στον ανθρώπινο (ελληνικό) παράγοντα. Εν προκειμένω η πολιτική της Κοινωνικής Οικονομίας και η ανάπτυξή της, απαιτεί την ανάπτυξη της αντίληψης

2 <https://www.lojiq.org/blogue/benevolat-et-volontariat-connais-tu-vraiment-les-differences/>
(γαλ: Le statut de volontaire se distingue à la fois du bénévole et du salarié)

των ανθρώπων για αυτή και κυρίως την ανάπτυξη της κουλτούρας του Εθελοντισμού. Ήδη από το 2018-2019, εφάρμοσε πιλοτικά πρόγραμμα για την διδασκαλία του Εθελοντισμού και της Αλληλεγγύης, υλοποιώντας το πρόγραμμα "Νοιάζομαι και Δρω", « ...σε 511 δημόσια σχολεία στις 13 περιφέρειες της χώρας, εμπλέκοντας 51.632 μαθητές και 3.871 εκπαιδευτικούς, με ιδιαίτερα θετικά αποτελέσματα καλλιέργειας του αισθήματος της ενεργού πολιτεότητας.» (Δ.Τ. ΥπΠΘ, 2019).

Μετά από ανάλυση των πιλοτικών αποτελεσμάτων και την εκτίμηση της χρησιμότητας του θέματος στην νέα γενιά, περιέλαβε την θεματική αυτή στο νέο διευρυμένο πιλοτικό Πανελλαδικό πρόγραμμα «*Εργαστήρια Δεξιοτήτων*» 2020-2021 (Εργαστήρια Δεξιοτήτων, 2020), σε επιλεγμένες σχολικές μονάδες Νηπιαγωγείου, Δημοτικού και Γυμνασίου. Η επιστημονική παρακολούθηση του Προγράμματος έχει ανατεθεί στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ).

4.7 Ανακεφαλαίωση.

Στο Κεφάλαιο αυτό ασχοληθήκαμε με την έννοια του Εθελοντισμού και με την δύναμη που έχει, εφόσον ένας άνθρωπος αποφασίζει να σταθεί ως συμπαραστάτης άλλων, υπολογίζοντας στις ηθικές ή/και συναισθηματικές απολαβές παρά στις οικονομικές. Ο Εθελοντής/-τρια παρέχει αυτή την δύναμη στο κοντινό και ευρύτερο Κοινωνικό περιβάλλον. Επισκοπήσαμε τις διάφορες μορφές Εθελοντισμού, παραθέσαμε μια σειρά θεσμικών προσπαθειών της Ελλάδας να οργανώσει την υπόθεση του Εθελοντισμού μετά το 2010 και είδαμε μερικούς ενδεικτικούς αριθμούς Εθελοντών/-τριών για τον Διεθνή και Ελληνικό χώρο. Το κύριο ενδιαφέρον μας στράφηκε στην σύνδεση του Εθελοντισμού με την Κοινωνική Οικονομία, αφενός ως προετοιμασία για το Κεφάλαιο 5, που είναι συνδεδεμένο με το ερευνητικό θέμα αυτής της εργασίας και αφετέρου για να οριοθετήσουμε καλύτερα τον/την Εθελοντικά εργαζόμενο και τον/την Εθελοντή/-τρια σε σχέση με τον/την εργαζόμενο/-η στο χώρο της Κοινωνικής Οικονομίας, όροι γενικά συγκεχυμένοι. Τέλος, αναφερθήκαμε σύντομα στην προσπάθεια που γίνεται από το Υπ. Παιδείας για την ανάπτυξη της Εθελοντικής κουλτούρας στη νέα γενιά, μέσω της Εκπαίδευσης,

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

Ο Εθελοντισμός στην Ελληνική Κοιν. & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.)

Εισαγωγή.

Στο Κεφάλαιο αυτό εξετάζουμε βαθύτερα το θέμα του Εθελοντισμού στην Ελληνική Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.). Αρχικά, αναφερόμαστε λεπτομερώς στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο για τον Εθελοντισμό στην Ελλάδα και θέτουμε μερικούς προβληματισμούς για την ασάφεια μερικών σημείων του. Στη συνέχεια περιγράφουμε την μεθοδολογία και τα αποτελέσματα της Έρευνας που πραγματοποιήσαμε για το θέμα, στους Φορείς του Μητρώου Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.).

5.1 Θεσμική οριοθέτηση του Εθελοντή/-τριας στην Οικονομία Κ.ΑΛ.Ο.

Αναφέρθηκε στα προηγούμενα ότι η θεσμική κάλυψη του Εθελοντισμού στην Ελλάδα κατέστη δυνατή με την ισχύ του Ν.4430/ 2016. Το νομοθέτημα αυτό καθόρισε για πρώτη φορά στην Ελλάδα τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να λειτουργήσει η παροχή του Εθελοντισμού, στους Φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.), που εκ του νόμου, είναι υποχρεωμένοι να εγγράφονται ως Επιχειρήσεις, στο σχετικό Μητρώο Κ.ΑΛ.Ο.. Βέβαια, αυτή η θεσμική κάλυψη και οριοθέτηση, αναφέρεται και ισχύει, μόνο για αυτούς τους Φορείς (Μπρίλης, 2017, 251). Συνεπώς κάθε Επιχείρηση Κ.ΑΛ.Ο. μπορεί, μέσα σε κάποια πλαίσια, να αξιοποιεί θεσμικά Εθελοντές/-τριες.

Επειδή το θέμα αυτό είναι και το βασικό ερευνητικό πεδίο της παρούσης εργασίας, θεωρούμε χρήσιμο να αναφέρουμε επακριβώς τα δύο Άρθρα του Νόμου, που ορίζουν το πλαίσιο για τον Εθελοντισμό. Τα Άρθρα αυτά είναι:

Άρθρο 3§3 : «Ο Φορέας Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας οφείλει να τηρεί Μητρώο Εθελοντών, στο οποίο καταγράφονται τα μέλη, που λειτουργούν ως εθελοντές και υποστηρίζουν τις δράσεις του Φορέα»

Άρθρο 8 : «Σχέσεις Φορέα Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας με μη μέλη

1.Ο Φορέας Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας δεν έχει ασφαλιστικές υποχρεώσεις προς τα **μη μέλη που λειτουργούν ως εθελοντές**, εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι παρακάτω προϋποθέσεις:

α. Από την εθελοντική δράση δεν παράγονται άμεσα έσοδα για το Φορέα.

β. Η δράση έχει προαποφασισθεί από το Διοικητικό Συμβούλιο ή τη Διοικούσα Επιτροπή του Φορέα. Η απόφαση, πρόσκληση και το πρόγραμμα της δράσης που θα γίνει χρήση εθελοντών καταγράφονται σε πρακτικό, το οποίο προδημοσιεύεται στην ιστοσελίδα του Φορέα.

2.Ο Φορέας Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας:

α) Ευθύνεται για τυχόν ζημίες που προξενήθηκαν στον εθελοντή κατά την παροχή της εθελοντικής του απασχόλησης στο Φορέα.

β) Σε περίπτωση που ο εθελοντής απασχολείται στο εξωτερικό, ο Φορέας παροχής εθελοντικής απασχόλησης αναλαμβάνει πλήρως τα έξοδα ταξιδιού, διαβίωσης, καταλύματος, επαναπατρισμού και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, καθώς και κάθε άλλη δαπάνη που θα προκύψει κατά τη διάρκεια διαμονής του εθελοντή στο εξωτερικό.»

Εκλαϊκεύοντας κάπως την νομική ορολογία αυτών των Άρθρων, σύμφωνα και με τον Μπρίλη, θα επισημαίναμε τα εξής σημεία, σε μερικά από τα οποία, υπάρχουν ασάφειες, όπως αναλύουμε στη συνέχεια:

- 1) Οι «..εθελοντές (που) υποστηρίζουν τις δράσεις του Φορέα..», θα πρέπει να είναι μέλη ή μη μέλη, δηλαδή “τρίτοι” σε ένα Φορέα Κ.Α.Λ.Ο.; (Άρθρο 3§3 και 8, αντίστοιχα)
- 2) Ο Φορέας πρέπει «..να τηρεί Μητρώο Εθελοντών..» και να καταγράφει τους Εθελοντές/-τριες.
- 3) Ας δούμε αντίστροφα το Άρθρο 8§1. Προκύπτει ότι ο Φορέας «..ΕΧΕΙ ασφαλιστικές υποχρεώσεις..» στον/στην Εθελοντή/-τρια, εάν («..σωρευτικά..» ή όχι ;) :
 - «..παράγονται άμεσα έσοδα για το Φορέα..» από την δράση του/της Εθελοντή/-τριας, αλλά βεβαίως παραμένει ασαφές, τι σημαίνει και πως διαπιστώνεται ο όρος «άμεσα έσοδα».
 - Η δράση ΔΕΝ «..έχει προαποφασισθεί από το Διοικητικό Συμβούλιο ή τη Διοικούσα Επιτροπή του Φορέα..»
 - ΔΕΝ καταγράφηκαν σε πρακτικό «.. η απόφαση, πρόσκληση και το πρόγραμμα της δράσης... που θα γίνει χρήση εθελοντών..»
 - ΔΕΝ «..προδημοσιεύτηκε.. (το πρακτικό) ..στην ιστοσελίδα του Φορέα..».Έτσι ασαφές παρουσιάζεται και το σημείο αυτό. Ως εκ τούτων, ο Μπρίλης διερωτάται αν «..επιτρέπεται να τους χρησιμοποιήσει ο Φορέας αντίθετα με τα όσα ορίζει ο νόμος και να καταβάλλει τις ασφαλιστικές τους εισφορές; Αν το κάνει θα έχει επιπτώσεις; Αν καταβάλλει τις εισφορές (ΙΚΑ ή ιδιωτική ασφάλιση;) στον εθελοντή σημαίνει ότι θα οφείλει να καταβάλλει και μισθό, κάτι ασυμβίβαστο με την έννοια της εθελοντικής εργασίας;» (Μπρίλης, 2017, 251).
- 4) Το ζήτημα του «..εθελοντή (που) απασχολείται στο εξωτερικό», δεν μας απασχόλησε, καθότι η Έρευνά μας αφορά τον Ελληνικό χώρο.

Στην παρούσα εργασία, έγινε προσπάθεια να καταγραφούν όλες αυτές οι παράμετροι που αναφέρθηκαν προηγούμενα για το θέμα του Εθελοντισμού στους Φορείς του Μητρώου Κ.Α.Λ.Ο. μέσω ενός στοχευμένου σε όλα αυτά τα σημεία, Ερωτηματολογίου που απευθύνθηκε στους Φορείς του Μητρώου. Η γενική αποτίμηση της Έρευνας, είναι αντικείμενο της επόμενης παραγράφου. Εντούτοις η έρευνα δεν περιέλαβε τον διαχωρισμό μελών ή μη μελών των Φορέων, που θεωρούμε ότι θα πρέπει να τύχει περισσότερης έρευνας, όπως εξηγείται και στην παράγραφο

5.2 Έρευνα αποτίμησης του Εθελοντισμού στους Φορείς Κ.ΑΛ.Ο.

Στην παρούσα παράγραφο, παρουσιάζεται λεπτομερώς η έρευνα για τον Εθελοντισμό στους Φορείς της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.) με τίτλο «Έρευνα Εθελοντών στους Φορείς Κ.ΑΛ.Ο.». Αναλύεται η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας, οι εν δυνάμει συμμετέχοντες, το μέσο συλλογής των δεδομένων, η διαδικασία συλλογής δεδομένων καθώς και το εργαλείο επεξεργασίας των δεδομένων και εξόρυξης αποτελεσμάτων. Τέλος παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας.

5.3 Μεθοδολογία και Αποτελέσματα.

Θα αναφερθούμε περιγραφικά στην μεθοδολογία και στα αποτελέσματα του Ερωτηματολογίου.

5.3.1 Ερευνητική Μέθοδος

Λόγω της φύσης των δεδομένων, τους περιορισμούς της έρευνας και τον πληθυσμό των Φορέων, ως καταλληλότερη μεθοδολογική προσέγγιση για την παρούσα Έρευνα επιλέχθηκε η ποσοτική, διότι αποτυπώνει καλύτερα την εικόνα του πληθυσμού για το θέμα.

5.3.2 Το πλήθος Φορέων για την Έρευνα.

Αναφερθήκαμε ήδη στην παράγραφο 2.1.5 στο Μητρώο των Φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.). Η εγγραφή των Κοινωνικών Επιχειρήσεων στο σχετικό Μητρώο, είναι υποχρεωτική για τους Φορείς και τηρείται ηλεκτρονικά σε ιστότοπο του Υπ. Εργασίας. Το ίδιο το Μητρώο Κ.ΑΛ.Ο., παρέχει στον ίδιο ιστοχώρο, επεξεργάσιμο αρχείο δεδομένων με την καταγραφή των βασικών στοιχείων των Φορέων του, πανελλαδικά, το οποίο ανανεώνεται περίπου κάθε τρίμηνο και διατίθεται ελεύθερα και δωρεάν στο κοινό. Η «Έρευνα Εθελοντών στους Φορείς Κ.ΑΛ.Ο.» συνεπώς είχε τα διαθέσιμα στοιχεία των Φορέων, οι οποίοι απετέλεσαν και τους εν δυνάμει συμμετέχοντες στην Έρευνα.

Για την Έρευνα, χρησιμοποιήθηκε το τελευταίο σχετικό επεξεργάσιμο αρχείο του Μητρώου Κ.ΑΛ.Ο., έκδοσης 19/01/2021 (Κ.ΑΛ.Ο.-Μητρώο, 2021). Στο αρχείο αυτό αρχικά, απομονώθηκαν οι διαγεγραμμένοι Φορείς και προέκυψε ένα πανελλαδικό πλήθος Φορέων, φαινομενικά ενεργών, που παρουσιάζει ο Πίνακας 5.3-1 ανάλογα με την Νομική Μορφή τους.

Πίνακας 5.3-1: Πανελλαδικό Πλήθος Φορέων Κ.Α.Ο. ανά Νομική Μορφή

Νομική Μορφή	Πλήθος
Αγροτικοί Συνεταιρισμοί του ν. 4384/2016	1
Αστικές εταιρίες των αρ. 741 Α.Κ	50
Αστικοί Συνεταιρισμοί του ν. 1667/1986	8
Κοι.Σ.Π.Ε (ν.2716/99)	29
Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ειδικών Ομάδων	10
Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων	28
Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας	1450
Λοιπές νομικές μορφές	5
Συνεταιρισμοί Εργαζομένων	19
Σωματεία (αρ.78 επ ΑΚ)	15
Σύνολο Αποτέλεσμα	1615

Πηγή: (Αρχείο Κ.Α.Ο., 2021).

5.3.3 Μέσο Συλλογής Δεδομένων

Το μεθοδολογικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των δεδομένων ήταν Ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις κυρίως κλειστού τύπου. Το Ερωτηματολόγιο συντάχθηκε από τον συγγραφέα με βάση όλα τα σημεία και παρατηρήσεις της προηγούμενης παραγράφου, που θα θέλαμε να ελεγχθούν. Έγινε η σχετική επιλογή των μοναδικών ή πολλαπλών απαντήσεων, με την μορφή του κλειστού τύπου. Αφού σχεδιάστηκε ένα έγγραφο πρότυπο Ερωτηματολόγιο, δημιουργήθηκε στη συνέχεια με βάση αυτό, το αντίστοιχο Διαδικτυακό Ερωτηματολόγιο στην Διαδικτυακή πλατφόρμα Google Drive, με τίτλο «Έρευνα Εθελοντών στους Φορείς Κ.Α.Ο.». Η Διαδικτυακή πλατφόρμα συλλογής απαντήσεων Google Drive/ GoogleDocs, επιλέχθηκε λόγω της ευχρηστίας που προσφέρει και της δυνατότητας γραφικής αναπαράστασης των αποτελεσμάτων. Επιπλέον πλεονεκτήματα της Διαδικτυακής αυτής πλατφόρμας είναι το μηδενικό της κόστος, η δυνατότητα να προσεγγιστούν Φορείς σε απομακρυσμένες γεωγραφικά περιοχές, η ανωνυμία του ερωτώμενου καθώς και ότι ο Φορέας, ανεπηρέαστος και οικειοθελώς, συμπληρώνει το Ερωτηματολόγιο, χωρίς να έρθει σε επαφή με τον ερευνητή.

Οργανώθηκε σε 19 ενότητες ανάλογα με τμήματα ενδιαφέροντος της Έρευνας, ώστε να διευκολύνει τους ερωτώμενους/-ες, αλλά και για να υπάρξει μια ροή, ανάλογη μερικών ερωτήσεων-κόμβων. Η πρώτη Ενότητα του Ερωτηματολογίου, είναι εισαγωγική για τον τρόπο συμπλήρωσης του και οι υπόλοιπες 18 ενότητες (αριθμούμενες από Ε2 έως Ε19), συμπληρώνονται από τους Ερωτώμενους Φορείς. Το ερωτηματολόγιο είναι δομημένο με διακλαδώσεις έτσι ώστε να αποτυπωθούν κατά το δυνατόν πιο εξατομικευμένα τα δεδομένα των Φορέων.

Το Ερωτηματολόγιο δεν εστάλη αρχικά σε ένα δείγμα Φορέων, για να δοκιμαστεί, όπως θα έπρεπε με βάση τις θεωρίες περί Ερωτηματολογίων και την συνήθη πρακτική, λόγω περιορισμένου χρονικού διαστήματος, μέσα στο οποίο θα έπρεπε να διεξαχθεί και για λόγους ολοκλήρωσης της Έρευνας και της παρούσας Διπλωματικής εργασίας. Άλλωστε και οι τρέχουσες συνθήκες της πανδημίας COVID-19, έδιναν την βεβαιότητα ότι πλείστοι όσοι Φορείς δεν θα λειτουργούσαν και συνεπώς η αποστολή του Ερωτηματολογίου σε ένα αρχικό μι-

κρό δείγμα Φορέων, δεν ήταν σίγουρο ότι θα έβρισκε άμεση αποδοχή, με συνέπεια να καθυστερήσει η πραγματοποίηση της κανονικής Έρευνας.

Το Ερωτηματολόγιο αναρτήθηκε Διαδικτυακά στη διεύθυνση <https://forms.gle/ELTe3RAqXc8fAYD8A> και εκτιμήθηκε ότι ο συνολικός χρόνος για την συμπλήρωση του είναι 15'. Απεστάλη για συμπλήρωση, στους περίπου 1600 Φορείς του Μητρώου, μαζί με συνοδευτική επιστολή του συγγραφέα, στο Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο (email) κάθε Φορέα του Πίνακα 5.3-1, στοιχείο που διαθέτει το επεξεργάσιμο αρχείο των Φορέων του Μητρώου Κ.ΑΛ.Ο. (Κ.ΑΛ.Ο.-Μητρώο, 2021). Το ερωτηματολόγιο έμεινε ενεργό από 12/03/21 έως 28/03/21. Η πλήρης καταγραφή των Ενοτήτων, Ερωτήσεων και δυνατών Απαντήσεων, αποδίδεται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β (Πίνακας 6.2-1), το Διάγραμμα Επιλογών/ Ροής του Ερωτηματολογίου, στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ (Εικόνα-Διάγραμμα 6.3.1) και η συνοδευτική επιστολή, στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ.

5.3.4 Τεχνική Επεξεργασία και Ανάλυση Δεδομένων

Η Διαδικτυακή πλατφόρμα συλλογής απαντήσεων Google Drive/ GoogleDocs, αποθηκεύει τις Απαντήσεις σε Υπηρεσίες Νέφους (Cloud), αλλά δίνεται η δυνατότητα να εξαχθούν και σε Λογιστικό φύλλο εργασίας, όπως και έγινε για την περαιτέρω επεξεργασία των δεδομένων..

5.3.5 Περιγραφική Ανάλυση και Αποτελέσματα.

Από την επεξεργασία των δεδομένων, προέκυψαν τα αποτελέσματα του Ερωτηματολογίου Έρευνας, που περιγράφονται λεπτομερώς, για κάθε Ερώτηση, ανά Ενότητα και ανάλογα περιγράφονται με Πίνακα, με Εικόνα ή περιγραφικά, όπως παρουσιάζονται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε.

5.4 Συζήτηση των ευρημάτων της έρευνας

Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε, αποτελεί την βάση συζήτησης των ευρημάτων της έρευνας.

5.4.1 Η Γενική Εικόνα των συμμετεχόντων Φορέων στην Έρευνα.

Από τα δημογραφικά δεδομένα των 75 Φορέων-Επιχειρήσεων της Ελληνικής Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας, που απάντησαν στο Ερωτηματολόγιο, διαπιστώνεται ότι ο κύριος όγκος των Φορέων ανήκει στην νομική μορφή των Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας (84%) και σε μικρότερο βαθμό, στις Αστικές Εταιρίες (Αρ.741 Α.Κ.) και στις Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων (7%). Τα ποσοστά αυτά αντιστοιχούν ακριβώς στην πανελλαδική κατανομή του Μητρώου των Φορέων Κ.ΑΛ.Ο., όπου εμφανίζεται η μορφή των Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας στα επίπεδα του 90%. Οι Τομείς όπου δραστηριοποιούνται οι Φορείς της Έρευνας και έχουν συχνότητα πάνω από 4%, είναι οι Δραστηριότητες Υπηρεσιών

εστίασης (8%), η Εκπαίδευση και οι Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση (9%), το Λιανικό εμπόριο, γενικά (7%) καθώς και οι Τομείς της Φυτικής και ζωικής παραγωγής, της Βιομηχανίας Τροφίμων, της Συλλογής, επεξεργασίας και διάθεσης απορριμμάτων- ανάκτησης υλικών, οι Δραστηριότητες ανθρώπινης Υγείας και οι Αθλητικές δραστηριότητες και δραστηριότητες διασκέδασης και ψυχαγωγίας (4%). Εξ αυτών, φαίνεται ότι ο Τομέας εστίασης, Εκπαίδευσης και Λιανικού Εμπορίου υπερτερούν ως Τομείς δράσης των Κοιν.Σ.Επ. Επίσης μπορούμε να παρατηρήσουμε την εικόνα των Φορέων και των εργαζομένων σε αυτές. Το 27% των Φορέων έχουν ένα εργαζόμενο, που πιθανολογούμε ότι θα είναι και ο ιδιοκτήτης της Κοινωνικής Επιχείρησης. Επιπλέον 20% των Φορέων έχει δύο εργαζόμενους και το 12%, είναι Φορείς με 2 ή ομοίως με 5 εργαζόμενους. Μικρός είναι ο αριθμός των Φορέων με περισσότερους από 7 εργαζόμενους. Από αυτό συμπεραίνουμε ότι ο κύριος όγκος των Κοιν.Σ.Επ έχει ελάχιστο αριθμό εργαζομένων, που βέβαια είναι άσχετος με τον αριθμό των ιδρυτικών μελών των Κοιν.Σ.Επ, που ο νόμος προβλέπει να είναι τουλάχιστον πέντε (5) πρόσωπα (Ν.4430, 2016, Αρθ.15§2).

5.4.2 Ο ρόλος των Εθελοντών/-τριών στους Φορείς Κ.Α.Λ.Ο.

Απεικονίζοντας αρχικά μια καταγραφή των Εθελοντών/-τριών στους Φορείς της Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομία (Κ.Α.Λ.Ο.), θεωρούμε ενθαρρυντικό ότι 48 Φορείς της έρευνας (63%) έχουν Εθελοντές/-τριες τα τελευταία 2-3 χρόνια. Οι ηλικιακές ομάδες τους είναι στην περιοχή των 30-50 Ετών (53%), των 18-30 Ετών (35%) και ένα μικρό ποσοστό (12%) ανήκει στην ομάδα άνω των 50 Ετών, ενώ η γενετική τους διαφοροποίησή απεικονίζει 60% γυναίκες και 40% άνδρες. Το ενδιαφέρον συμπέρασμα που προκύπτει, είναι ότι η ηλικιακή ομάδα 30-50 Ετών, υπερτερεί στην Εθελοντική προσφορά και αυτό είναι εξηγήσιμο λόγω των συνθηκών της Οικονομικής κρίσης, της ανεργίας ή/και του αποκλεισμού ατόμων, που βρίσκονται μεν στην παραγωγική ηλικία, αλλά μέσω του Εθελοντισμού, αναζητούν την ενεργοποίησή τους και ίσως την εργασιακή ένταξή τους.

Συνήθως οι Εθελοντές παραμένουν στον Φορέα (17%) κυρίως ένα εξάμηνο (29%) ή ένα με τρεις μήνες (20-10%) και κυρίως αποχωρούν όταν λήξει το Εθελοντικό έργο (64%). Ο ρόλος τους είναι να ασχοληθούν σε δράσεις του Φορέα που έχουν προαποφασιστεί από το Δ.Σ. ή την Διοικούσα Επιτροπή (80%) και έχουν δημοσιευθεί και στην ιστοσελίδα του Φορέα. Όλοι οι Φορείς αυτοί, έχουν μια μέριμνα και έχουν επιλέξει και απασχολήσει, κατά καιρούς, μέχρι σήμερα, Εθελοντές/-τριες Ειδικών Ομάδων, όπως Άτομα ΑμΕΑ, Οικονομικούς μετανάστες, άνεργους Νέους/-ες, κ.α., αλλά η έρευνα δεν εξέτασε την τυχόν κατανομή τους.

Επιπλέον για τον ρόλο που καλούνται να έχουν οι Εθελοντές/-τριες, οι Φορείς επιλέγουν ως προσόν κυρίως την Διάθεση για Καλή Συνεργασία και την Τυπικότητα – αξιοπιστία (20%) και παρόμοια κατά 13% την τυχόν Ακαδημαϊκή εκπαίδευση, τις Ηγετικές -- Οργανωτικές ικανότητες και την ικανότητα επικοινωνίας. Ακόμα εκφράζουν την προτίμησή τους στην διαθεσιμότητα του Εθελοντή/-τριας για περίπου 5 ώρες εβδομαδιαία, αλλά και έκτακτα όταν χρειάζεται. Τα πιο πάνω κρίνονται απαραίτητα για τον ρόλο του Εθελοντή/-τριας λόγω του

ότι η επιχειρηματική διάσταση των Φορέων, έχει άμεση σχέση με την εξυπηρέτηση κοινωνικών θεμάτων και συνεπώς με την επαφή με ανθρώπους.

Έτσι οι Φορείς που απασχολούν Εθελοντές, τους εκπαιδεύουν (80%), αλλά και οι Εθελοντές ζητούν να εκπαιδευτούν πριν αναλάβουν το έργο τους και συνήθως έχουν λόγο προτίμησης στις υπηρεσίες με τις οποίες θα ήθελαν να ασχοληθούν για λογαριασμό του Φορέα. Συνεπώς, όλοι οι Φορείς αυτοί προσφέρουν και περίοδο προσαρμογής, ώστε η πραγμάτωση του Εθελοντικού ρόλου να μπορεί να γίνει με ένα “επαγγελματικό” τρόπο, που θα είναι αμοιβαία καλό για όλους. Οι υπευθυνότητες στις οποίες συνήθως εμπλέκονται οι Εθελοντές/-τριες είναι ως Εργαστηριακοί βοηθοί, συνοδοί σε κοινωνικές δράσεις, υποστηρικτές βιωματικών σεμιναρίων ή σε Εργαστηρίων, σε προώθηση Προγραμμάτων, σε Παρουσιάσεις, σε οργανωτικές ή διοργανωτικές ανάγκες αλλά και σε υποστήριξη και συνοδεία Ατόμων με Αναπηρία. Για την εποπτεία των Εθελοντών, όλοι αυτοί οι Φορείς (100%) διαθέτουν ένα Υπεύθυνο Εθελοντών που είναι Μέλος Δ.Σ. του Φορέα.

Πέραν όμως του ρόλου τους, οι συμμετέχοντες Εθελοντές/-τριες εκπροσωπούνται περιορισμένα (33%) στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων των Φορέων. Ίσως αυτό οφείλεται στο ότι οι μισοί Φορείς (50%) έχουν συντάξει μια έγγραφη Πολιτική για τον Εθελοντισμό, ενώ πολλοί Φορείς προτίθενται να το κάνουν μελλοντικά. Τέλος, περίπου το 30% των συμμετεχόντων Φορέων θεωρεί ότι το ελλιπές θεσμικό πλαίσιο για τον Εθελοντισμό αποτελεί εμπόδιο για την συμβολή και τον ρόλο των Εθελοντών/-τριών (θέμα που θα φανεί και στα συμπεράσματα του επόμενου διερευνητικού ερωτήματος), αλλά και ακόμα εμπόδια κατά 16%, θεωρούνται η έλλειψη αναγνώρισης της Εθελοντικής Εργασίας από τους Φορείς Κ.Α.Λ.Ο. και η απόθεση του/της (πιθανού) Εθελοντή/-τριας, λόγω ανυπαρξίας ατομικής οικονομικής ανταμοιβής για το προσφερόμενο Έργο του/της.

5.4.3 Κίνητρα για Εθελοντισμό στους Φορείς Κ.Α.Λ.Ο.

Εξηγήθηκε στην παράγραφο 4.1 ότι η παρακίνηση ενός ατόμου για την ενασχόλησή του με τον Εθελοντισμό, ξεκινά πρώτιστα από το ίδιο το άτομο και από την ανάγκη του να αισθάνεται και να γίνει «ενεργός πολίτης». Δεν είναι όμως μόνο αυτό. Αν δεν οικειοποιηθεί την απουσία οικονομικών ανταλλαγμάτων και αν δεν θεωρεί τις ηθικές και συναισθηματικές απολαβές πιο σημαντικές, δεν θα μπορέσει να έχει την “δύναμη” για Εθελοντισμό. Αναμφίβολα βέβαια, αρκετές φορές μπορεί να γίνει Εθελοντής/-τρια λόγω της ανεργίας ή της ανάγκης που έχει, προσβλέποντας σε μια ενασχόληση με προοπτική απασχόλησης. Στη παρούσα εργασία, απλώς θίγουμε το ζήτημα του εσωτερικού κινήτρου, το θεωρούμε σε κάποιο βαθμό ήδη υπαρκτό και δεν το εξετάζουμε στην σχετική Έρευνα.

Αυτό όμως που εξετάζουμε, είναι η δημιουργία ή συντήρηση των κινήτρων με τα οποία ο Εθελοντής/-τρια μπορούν να ελκύνονται, ώστε να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στους Φορείς ΚΑΛΟ. Από την έρευνα προκύπτει ότι η δυνατότητα ανεύρεσης τους, από τους Φορείς είναι περιορισμένη διότι μόνο το 14% των Φορέων έχει κάποιο οργανωμένο πρόγραμμα ανεύρεσης Εθελοντών και ο τρόπος που το κάνουν είναι κυριαρχικά (50%

και 40%) μέσω του Διαδικτύου και των κοινωνικών δικτύων (Facebook, Messenger, κλπ.) αντίστοιχα. Ακόμα ένα 30%, τους αναζητά θέτοντας προϋποθέσεις. Συνεπώς το κίνητρο της γρήγορης αναζήτησης Φορέα για ένα Εθελοντή δεν είναι πάντα μια εύκολη υπόθεση. Πάντως όλοι οι Φορείς συμφωνούν (100%) ότι προσαρμόζουν το έργο του Εθελοντή/-τριας στις ικανότητες του Εθελοντή/-τριας και αυτό μπορεί να αποτελεί ένα καλό κίνητρο Εθελοντικής ενασχόλησης. Βέβαια ένας αριθμός Φορέων (60%) θέτει μερικές απαιτήσεις όταν επιλέγει Εθελοντές, αλλά όλοι συμφωνούν ότι θέλουν να γνωρίζει τα αντικείμενα που έχει ο Φορέας, κατάσταση που μπορεί να είναι αντικίνητρο σε νέους Εθελοντές, αλλά σίγουρα είναι κίνητρο για πιο πεπειραμένους.

Ως προς την επιβράβευση του Εθελοντικού έργου, οι περισσότεροι Φορείς (80%) δίνουν ευκαιρίες στους Εθελοντές να ανατροφοδοτηθεί και να διαχυθεί η εμπειρία τους, αξιοποιώντας τους σε Σεμινάρια ή Εργαστήρια (56%), αλλά και (22%) με τακτικές συναντήσεις με τον Υπεύθυνο Εθελοντών ή με Ομάδα προσωπικού, συνθήκες που δημιουργούν ένα ισχυρό αίσθημα και κίνητρο “αξίας” του Εθελοντή/-τριας. Επιπλέον, επιβραβεύουν τους Εθελοντές υλικά, κυρίως παρέχοντας τους Βεβαίωση Εθελοντικού Έργου (56%) ή και πληρώνοντας τα έξοδα και μια συμβολική αμοιβή για το έργο τους (22%). Η παροχή Αναμνηστικού δώρου ή Συστατικής επιστολής δεν συνηθίζεται τόσο, αλλά οι πιο πάνω τρόποι των ηθικών και συναισθηματικών απολαβών, μέσω της επιβράβευσης, δίνουν ένα ακόμα επιπλέον κίνητρο στον Εθελοντή. Σε πρακτικό βέβαια επίπεδο, δυστυχώς κανένας Φορέας δεν προχώρησε σε πλήρη ή προσωρινή πρόσληψη, αλλά μόνο το 33% προσέλαβε Εθελοντές μερικής απασχόλησης.

Το θέμα του κατά πόσο η Εθελοντική συνεισφορά αποφέρει έσοδα στον Φορέα, θα πρέπει να διερευνηθεί περισσότερο διότι, αν και ένα 60% παρουσιάζει αυτό το χαρακτηριστικό, εντούτοις, όπως αναφέρθηκε στην παράγραφο 5.1, ο όρος «..έσοδα», είναι αφενός ένας ασαφής προσδιορισμός στο θεσμικό πλαίσιο. Αφετέρου δε, θα πρέπει να εξεταστεί, σε σχέση με δύο ακόμα παραμέτρους, το αν ο Φορέας αξιοποιεί τον Εθελοντή/-τρια ως μη μέλος του Φορέα και αν (πρέπει να) έχει ασφαλιστικές υποχρεώσεις προς αυτόν. Συνυφασμένο με αυτό, είναι ότι εμφανίζεται το 22% των Φορέων να έχει, με κάποιο τρόπο, ασφαλισμένους τους Εθελοντές, αλλά η έρευνα δεν εξέτασε αυτούς τους τρόπους. Φαίνεται όμως ότι η σχετική παρατήρηση του Μπρίλη στην παράγραφο 5.1 παραμένει μια εκκρεμότητα. Συμπερασματικά λοιπόν θεωρούμε, ότι μόνο η πιο καθαρή αναμόρφωση των ζητημάτων αυτών στο θεσμικό πλαίσιο, πιθανά θα δώσει μερικά ακόμα κίνητρα για τους Εθελοντές. Συναφές με αυτό, είναι το συμπέρασμα του πρώτου ερευνητικού ερωτήματος, για την ανάγκη αναμόρφωσης του θεσμικού πλαισίου.

Η Έρευνα έδειξε ότι το 50% των Φορέων αντιμετωπίζουν τους Εθελοντές έχοντας κατά νου μια πολιτική που ακολουθούν. Επιπλέον οι Φορείς κατά 70% , υπολόγισαν την συμμετοχή των Εθελοντών στην ίδρυση της Επιχείρησης, αλλά και τους περιλαμβάνουν στο Οργανόγραμμά τους. Συνεπώς φαίνεται ότι η εθελοντική συμμετοχή στις ζυμώσεις και στην ίδρυση ενός επιχειρηματικού σχήματος της Κοινωνικής Οικονομίας, αποφέρει κατά πρώτον σε αυτούς, τουλάχιστον αναγνώριση. Εν τούτοις περίπου το 50% των Φορέων, δεν εξασφαλίζει ένα ποσό για την λειτουργία του Εθελοντισμού, αλλά διατηρεί ένα Μητρώο Εθελοντών και υπογράφει με αυ-

τούς Συμφωνία ή Συμβόλαιο Εθελοντισμού πριν αναλάβουν το έργο τους, που, ειδικά τα δύο τελευταία, θα πρέπει να τα θεωρούμε ως μια ξεκάθαρη συνέπεια της πολιτικής των Φορέων αυτών, που διευκολύνουν ως κίνητρα, την συμμετοχή των Εθελοντών /-τριών. Τέλος, όλοι οι Φορείς συμφωνούν θετικά για την μελλοντική αξία της εκπαίδευσης στον Εθελοντισμό, που αναμένεται να αναπτυχθεί από τις μικρές ηλικίες στην νέα γενιά, προσδίδοντας της την κουλτούρα του Εθελοντισμού.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τα δεδομένα της θεωρητικής ανάλυσης των στοιχείων για τον Εθελοντισμό στην Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.) στην Ελλάδα, από την όλη επεξεργασία των δεδομένων και από την συζήτηση των αποτελεσμάτων της Έρευνας που προηγήθηκε, αποτυπώνουμε άμεσα στην συνέχεια τα συμπεράσματα για τα Ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν εξ αρχής.

Η εξέλιξη της Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.) στην Ελλάδα τα τελευταία 10 χρόνια, είναι μια νεότερη διαμόρφωση της Κοινωνίας Πολιτών, που κυρίως λόγω της Οικονομικής κρίσης, βρήκε χώρο για να μετασηματιστεί από κίνημα Φιλανθρωπίας ή Αλτρουισμού, σε κίνημα Αλληλεγγύης. Ιδιαίτερα όμως, Αλληλεγγύης, προσαρμοσμένης στα νεότερα δεδομένα του “Τρίτου” Πυλώνα της Οικονομίας,, που εκφράζεται ως Επιχειρηματικότητα με Κοινωνικούς σκοπούς και για Κοινωνικό όφελος, με την Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.) στην Ελλάδα. Η θεσμική μορφοποίηση αυτού του χώρου από το 2011, άρχισε να εμπλέκει οικονομικά τις Κοινωνικές ανάγκες με τους ανθρώπους και την Κοινωνία, αφήνοντας κατά μέρος την αδυναμία της Κρατικής πρόνοιας, αλλά και των ιδιωτικών συμφερόντων. Ιδρύθηκε ως Κοινωνική Οικονομία και μετεξελίχθηκε το 2016, στην Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.), θέλοντας να δώσει μια πρακτική λύση στις αδυναμίες των ανθρώπων από την Οικονομική κρίση. Στην εξέλιξη της, βασικός σύμμαχος είναι ο Εθελοντισμός, που καλείται να βοηθήσει την Οικονομία αυτή. Παράλληλα θα πρέπει να στηριχθεί θεσμικά ο Εθελοντισμός, με κίνητρα και ανταμοιβές, διεργασία που θεωρούμε ότι θα πρέπει σύντομα να ξεκινήσει, ως αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου. Εκτιμούμε ότι ένα νέο πλαίσιο για την ανάπτυξη της Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομία (Κ.ΑΛ.Ο.), που θα βοηθήσει περαιτέρω τον Εθελοντισμό, θα μπορέσει να γίνει για τους Εθελοντές/-τριες, ένας αλληλέγγυος τρόπος ένταξης στην εξαρτημένη εργασία (με την έννοια της παραγράφου 4.2). Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει η τρέχουσα Έκθεση Κ.ΑΛ.Ο., σε έρευνα που έκανε μεταξύ Φορέων Κ.ΑΛ.Ο. που είναι επιλεγμένα ως «Κέντρα Στήριξης» και παρουσιάζει επιπλέον σημεία για βελτίωση του θεσμικού πλαισίου (Έκθεση Κ.ΑΛ.Ο., 2020, 46).

Επιπλέον, βασιζόμενοι στην παρούσα έρευνα, προκύπτουν περιοχές ενδιαφέροντος που εκτιμούμε ότι θα μπορούσαν να αποτελέσουν την αφορμή για περαιτέρω μελέτη. Μια πρώτη περιοχή που θα αφορούσε τον Εθελοντισμό στους Φορείς Κ.ΑΛ.Ο. θα ήταν να μελετηθεί βαθύτερα η Εθελοντική εργασία από Μέλη η μη Μέλη του Φορέα. Η παρούσα έρευνα δεν περιέλαβε τον διαχωρισμό μελών ή μη μελών των Φορέων και αρκέστηκε, αναφέροντας τον όρο “Εθελοντής/-τρια”, στις καταχωρήσεις των συμμετεχόντων, αδιακρίτως. Πέρα από το

σχετικό θεσμικό πλαίσιο των Άρθρων 3§3&8 του Ν.4430/ 2016 που εξετάσαμε στην παράγραφο 5.1, υπάρχουν και τα Άρθρο 17§9 & 20§1 και όλα θα πρέπει να ερευνηθούν συνδυαστικά με την τρέχουσα πραγματικότητα.

Μια δεύτερη περιοχή που χρίζει μελέτης, είναι η αξιοποίηση των χρηματοδοτικών εργαλείων της παραγράφου 4.4., από τους Φορείς της Ελληνικής Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.). Κρίνοντας από τον Πίνακα 5.3-1 που εμφανίζει την σημερινή κατανομή της νομικής μορφής των Φορέων Κ.ΑΛ.Ο., η συντριπτική πλειοψηφία των Φορέων είναι οι Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας, που σύμφωνα με τους ερευνητές Ζιώμα Δ., Τσούτσουρα Ελένη, Γεώργια Κ., παρατηρείται μεγάλος αριθμός που έχουν ως δραστηριότητα την εστίαση (καφενεία, μικροεστιατόρια, εμπόριο τροφίμων κ.α.) (Γεώργιας, 2016, 125). Περίπου τα ίδια, αναφέρονται στον Πίνακα 6.5-3, που προέκυψε από το Ερωτηματολόγιο. Κυριαρχούν οι Δραστηριότητες Υπηρεσιών εστίασης (8%), η Εκπαίδευση και οι Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση. Πως λοιπόν θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν τα χρηματοδοτικά εργαλεία, παραμένει ένα ενδιαφέρον ερώτημα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

6.1 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Πίνακας 6.1-1

Η Εξέλιξη της Κοινωνίας Πολιτών στην Ελλάδα, έως το 2010.

Χρονολογία	Δράση	Νομική Σύσταση	Επίπεδο Κατηγ/σης	Ιδιότητα (Πεδίο)	Τομέας Κοι. Οικονομίας	Σχόλια
1778-1812 (35 χρόνια)	Κοινή Συντροφιά & Αδελφότητα Αμπελακίων	(Κ.Σ. & Αδελφότητα Αμπελακίων 2019)	E4	14, 21	Αγροτικός	«Ενωμένοι, με πνεύμα δικαιοσύνης και αλληλεγγύης οι απλοί άνθρωποι μπορούν να κάνουν θαύματα» (Κ.Σ. & Α.Αμπελακίων, 2016)
1915	Ίδρυση Συνεταιρισμών	N.6025/1915			Αγροτικός	(Κλήμη-Καμινάρη & Παπαγεωργίου, 2010)
1930-1940	Λειτουργία 3000 Συνεταιρισμών		E4	21	Αγροτικός	(CICOPA, 2013)
1960-1974	Ανάκαμψη Συνεταιρισμών			21	Αγροτικός	Περιορισμός των δραστηριοτήτων τους
1970-1980	Συνεταιρισμοί		E4	21	Αγροτικός	Ενίσχυση δραστηριοτήτων και «για πρώτη φορά οι παραγωγοί αγρότες άρχισαν να ελέγχουν, μερικώς και σε βάση ανταγωνιστική και συμπληρωματική με τις κερδοσκοπικές επιχειρήσεις τμήμα ορισμένων προϊόντων» (Κασσαβέτης, 2001).
1970-1980	Συνεταιρισμοί		E4	8, 17, 21	Καταναλωτικοί & Αστικοί Συνεταιρισμοί	«...οι πρώτοι ωστόσο να μην κατορθώνουν να επιβιώσουν» (Τενές, 2014).
1980-1990	Συνεταιρισμοί		E4	21		Η έντονη πολιτικοποίηση κομματικοποίηση (Κασσαβέτης, 2005) (Παπαγεωργίου, 2010) είχαν αρνητικά αποτελέσματα στην ανάπτυξή τους.
1999	Ίδρυση Κοινωνικών Συνεταιρισμών Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.).	N.2716/1999	E10	12	Υπηρεσίες Υγείας (σήμερα...: Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων)	«...πρώτο, επιτυχημένο, πείραμα κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα» (Μαρκουλάτος, 2008, 4) & (Κασσαβέτης, 2013, 65)
2000	Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις	N.2810/2000	E4	21	Αγροτικός	Καταργήθηκε από τον Ν.4384/2016
Διαχρονικά	Ιδιώτες - Ευεργέτες		E5, E12	2, 9		
Διαχρονικά	Εκκλησία		E5, E12	6, 7, 11		

Πηγή: Επεξεργασία Συγγραφέα από Γεώργιας (2016) και Στραβοσκούφης (2006).

6.2 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Πίνακας 6.2-1

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ και ΑΠΑΝΤΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

«Έρευνα Εθελοντών στους Φορείς Κ.Α.Λ.Ο.»

α/α	Θεματικές Ενότητες Ερωτηματολογίου.		Α.
	Ερώτηση		Ε.Ε.
	Επιλογές		(*)
Ε2. Γενικές Πληροφορίες του Οργανισμού σας. <small>Στην Ενότητα αυτή, εισάγετε μερικές βασικές Πληροφορίες του Φορέα σας.</small>			
01	Ερ:	Σε ποια Περιφερειακή Ενότητα βρίσκεται ο Οργανισμός σας ;	X
	Επιλογές	ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	
02	Ερ:	Ποιο είναι το είδος του Οργανισμού σας ; (Επιλέξτε)	2
	Επιλογές	Αγροτικός Συνεταιρισμός (ν.4384/2016) Αστική Εταιρία (Αρ.741 Α.Κ.) Αστικός Συνεταιρισμός (ν.1667/1986) Κοι.Σ.Π.Ε (ν.2716/99) Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ειδικών Ομάδων Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας Συνεταιρισμός Εργαζομένων Σωματείο (αρ.78 Α.Κ.)	
03	Ερ:	Σε ποιο Τομέα δραστηριοποιείται ο Οργανισμός σας;	2
	Επιλογές	01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα και συναφείς δραστηριότητες 02 Δασοκομία και υλοτομία 03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια 10 Βιομηχανία τροφίμων 11 Ποτοποιία 13 Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών 14 Κατασκευή ειδών ένδυσης 15 Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	

α/α	Θεματικές Ενότητες Ερωτηματολογίου.		Α.
	Ερώτηση		Ε.Ε.
	Επιλογές		(*)
	16 Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από επίπλα· κατασκευή ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής		
	17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων		
	18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων		
	20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων		
	22 Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ) και πλαστικές ύλες		
	23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων		
	30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών		
	31 Κατασκευή επίπλων		
	32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες		
	33 Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού		
	35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού		
	38 Συλλογή, επεξεργασία και διάθεση απορριμμάτων· ανάκτηση υλικών		
	39 Δραστηριότητες εξυγίανσης και άλλες υπηρεσίες για τη διαχείριση αποβλήτων		
	41 Κατασκευές κτιρίων		
	42 Έργα πολιτικού μηχανικού		
	43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες		
	45 Χονδρικό και λιανικό εμπόριο· επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών		
	46 Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών		
	47 Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών		
	49 Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών		
	50 Κατασκευή βυτίων, βαρελιών, κυλινδρικών δοχείων, μπιτονιών, κουτιών και παρόμοιων δοχείων, για κάθε υλικό		
	52 Αποθήκευση και υποστηρικτικές προς τη μεταφορά δραστηριότητες		
	53 Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες		
	55 Καταλύματα		
	56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης		
	58 Εκδοτικές δραστηριότητες		
	59 Παραγωγή κινηματογραφικών ταινιών, βίντεο και τηλεοπτικών προγραμμάτων, ηχογραφήσεις και μουσικές εκδόσεις		
	60 Δραστηριότητες προγραμματισμού και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών		
	61 Τηλεπικοινωνίες		
	62 Δραστηριότητες προγραμματισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών, παροχής συμβουλών και συναφείς δραστηριότητες		
	63 Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας		
	66 Δραστηριότητες συναφείς προς τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και τις ασφαλιστικές δραστηριότητες		
	68 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας		
	69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες		
	70 Δραστηριότητες κεντρικών γραφείων· δραστηριότητες παροχής συμβουλών διαχείρισης		
	71 Αρχιτεκτονικές δραστηριότητες και δραστηριότητες μηχανικών· τεχνικές δοκιμές και αναλύσεις		
	72 Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη		
	73 Διαφήμιση και έρευνα αγοράς		
	74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες		

α/α	Θεματικές Ενότητες Ερωτηματολογίου.		Α.
	Ερώτηση		Ε.Ε.
	Επιλογές		(*)
		75 Κτηνιατρικές δραστηριότητες 77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης 78 Δραστηριότητες απασχόλησης 79 Δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων, γραφείων οργανωμένων ταξιδιών και υπηρεσιών κρατήσεων και συναφείς δραστηριότητες 80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας 81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών σε κτίρια και εξωτερικούς χώρους 82 Διοικητικές δραστηριότητες γραφείου, γραμματειακή υποστήριξη και άλλες δραστηριότητες παροχής υποστήριξης προς τις επιχειρήσεις 84 Δημόσια διοίκηση και άμυνα· υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση 85 Εκπαίδευση 86 Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας 87 Δραστηριότητες βοήθειας με παροχή καταλύματος 88 Δραστηριότητες κοινωνικής μέριμνας χωρίς παροχή καταλύματος 90 Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση 91 Δραστηριότητες βιβλιοθηκών, αρχειοφυλακείων, μουσείων και λοιπές πολιτιστικές δραστηριότητες 93 Αθλητικές δραστηριότητες και δραστηριότητες διασκέδασης και ψυχαγωγίας 94 Δραστηριότητες οργανώσεων 95 Επισκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών και ειδών ατομικής ή οικιακής χρήσης 96 Άλλες δραστηριότητες παροχής προσωπικών υπηρεσιών	
04	Ερ:	Ποιο Έτος ιδρύθηκε ο Φορέας σας ;	X
	Επιλογές	2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021	
05	Ερ:	Πόσα συνολικά Άτομα, εργάζονται στον Φορέα σας ;	2
	Επιλογές	(αριθμός:)	
<u>E3: Ο Εθελοντισμός στον Οργανισμό σας.</u>			
06	Ερ:	Έχει ο Οργανισμός σας Εθελοντές τα τελευταία 2-3 χρόνια ;	2
	Επιλογές	Ναι Όχι	
<u>E4: Καταγραφή Εθελοντών στον Οργανισμό σας.</u>			
<small>Στην Ενότητα αυτή, δίνετε μερικά στοιχεία για τον Εθελοντισμό.</small>			
07	Ερ:	Ποιος ο συνολικός αριθμός των Εθελοντών σας τα τελευταία 2-3 χρόνια ;	2

α/α	Θεματικές Ενότητες Ερωτηματολογίου.		Α.
	Ερώτηση		Ε.Ε.
	Επιλογές		(*)
	Επιλογές	(αριθμός:)	
08	Ερ:	Ποιες είναι οι Ηλικιακές Ομάδες των Εθελοντών σας ;	2
	Επιλογές	κάτω των 18 Ετών 18-30 Ετών 30-50 Ετών άνω των 50 Ετών	
09	Ερ:	Ποιος ο Συνολικός Αριθμός Αρρένων Εθελοντών ;	2
	Επιλογές	(αριθμός:)	
10	Ερ:	Ποιος ο Συνολικός Αριθμός Γυναικών Εθελοντριών ;	2
	Επιλογές	(αριθμός:)	
11	Ερ:	Ποιος είναι περίπου, ο μέσος χρόνος παραμονής των Εθελοντών στο Φορέα σας?	2
	Επιλογές	1 Μήνας 2 Μήνες 3 Μήνες 6 Μήνες Άλλο :	
12	Ερ:	Ποιοι είναι συνήθως, οι λόγοι αποχώρησης ?	2
	Επιλογές	Λήξη του Εθελοντικού Έργου Αδυναμία συνεννόησης Αδυναμία υποστήριξης από τον Φορέα Διαπληκτισμοί Άλλο :	
<u>E5: Προσέλκυση Εθελοντών.</u>			
13	Ερ:	Έχετε κάποιο οργανωμένο πρόγραμμα ανεύρεσης και αξιοποίησης Εθελοντών;	3
	Επιλογές	Ναι Όχι	
<u>E6: Αναζήτηση – Εύρεση Εθελοντών στον Οργανισμό σας.</u>			
<small>Στην Ενότητα αυτή, δώστε μερικά στοιχεία για το πως μπορεί να αναζητάτε ή να βρίσκετε Εθελοντές.</small>			
14	Ερ:	Συνήθως η Δράση (ή οι Δράσεις) Εθελοντισμού προαποφασίζονται από το Δ.Σ. ή την Διοικούσα Επιτροπή του Φορέα σας ;	2
	Επιλογές	Ναι Όχι Δεν ξέρω	
15	Ερ:	Η εγκεκριμένη δράση Εθελοντισμού, δημοσιοποιείται στην ιστοσελίδα του Φορέα σας ;	2
	Επιλογές	Ναι Όχι Δεν ξέρω	

		Θεματικές Ενότητες Ερωτηματολογίου.		Α.
α/α		Ερώτηση		Ε.Ε.
		Επιλογές		(*)
16	Ερ:	Ποιους από τους πιο κάτω τρόπους, χρησιμοποιείτε για την ανεύρεση Εθελοντών. Επιλέξτε τουλάχιστον ΔΥΟ τρόπους, που χρησιμοποιείτε για την ανεύρεση Εθελοντών.		3
	Επιλογές	Μέσω κοινωνικών δικτύων (Facebook, Messenger, κλπ..) Με Φυλλάδια στην Τοπική Κοινωνία Μέσω Διαδικτύου Με Διαφημίσεις στα Τοπικά / Ενημερωτικά Δελτία ή Αφίσες Μέσω διεξαγωγής Κοινωνικών Εκδηλώσεων Άλλο...		
<u>E7: Επιλογή Εθελοντών.</u>				
17	Ερ:	Ο Φορέας σας, έχει επιλέξει και απασχολήσει μέχρι σήμερα Εθελοντές/-τριες Ειδικών Ομάδων, όπως Άτομα ΑμΕΑ, Οικονομικούς μετανάστες, άνεργους Νέους/-ες, κλπ ;		2
	Επιλογές	Ναι Όχι Δεν ξέρω		
18	Ερ:	Ο Οργανισμός σας προσαρμόζει τα καθήκοντα του Εθελοντή/-τριας στις δεξιότητες, τα ταλέντα και τα ενδιαφέροντα του/της ;		3
	Επιλογές	Ναι Όχι Δεν ξέρω		
<u>E8: Προσόντα Εθελοντών.</u>				
19	Ερ:	Έχει ο Οργανισμός σας κάποιες απαιτήσεις (για προσόντα κλπ) στην επιλογή των Εθελοντών;		3
	Επιλογές	Ναι Όχι		
<u>E9: Κριτήρια επιλογής Εθελοντών.</u>				
20	Ερ:	Με ποια προσόντα επιλέγετε τους Εθελοντές σας ; Επιλέξτε τουλάχιστον ΔΥΟ ιδιότητες, που θεωρείτε πιο σημαντικές για την επιλογή Εθελοντή/-τριας.		2
	Επιλογές	Ακαδημαϊκή εκπαίδευση Δεν ενδιαφέρουν τα προσόντα, αλλά ο διαθέσιμος χρόνος Διάθεση για Καλή Συνεργασία Εμπειρία στον Εθελοντισμό Ηγετικές -- οργανωτικές ικανότητες Ικανότητα επικοινωνίας Οικονομική ή Κοινωνική Επιφάνεια Πολύ διαθέσιμο χρόνο Συστάσεις Τεχνικές γνώσεις Τυπικότητα – αξιοπιστία Άλλο...		

α/α	Θεματικές Ενότητες Ερωτηματολογίου.		Α.
	Ερώτηση		Ε.Ε.
	Επιλογές		(*)
21	Ερ:	Κατά τη γνώμη σας, ένας τυπικός Εθελοντής/-τρια στον Οργανισμό σας, θα πρέπει να διαθέτει χρόνο...:	2
	Επιλογές	έως 5 ώρες την εβδομάδα περισσότερες από 5 ώρες την εβδομάδα περίπου 2 φορές το μήνα έκτακτα όταν χρειάζεται Άλλο...	
22	Ερ:	Κατά τη γνώμη σας, ένας τυπικός Εθελοντής/-τρια στον Οργανισμό σας, θα πρέπει να γνωρίζει έστω και λίγο τα αντικείμενα που υπηρετεί ο Φορέας σας ;	3
	Επιλογές	Ναι Όχι	
<u>E10: Επιβράβευση Εθελοντών.</u>			
23	Ερ:	Ο Οργανισμός σας, επιβραβεύει τους Εθελοντές του;	3
	Επιλογές	Ναι Όχι	
<u>E11: Τρόποι Επιβράβευσης Εθελοντών.</u>			
24	Ερ:	Με ποιους τρόπους ο Φορέας σας δίνει στους Εθελοντές/-τριες, ευκαιρίες ανατροφodότησης και διαχέει την εμπειρία τους, σε άλλους, ώστε να δικαιώνεται η ικανοποίηση τους από τον Εθελοντισμό; <i>Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από ΜΙΑ (1) επιλογές.</i>	3
	Επιλογές	Τακτικές εβδομαδιαίες συναντήσεις ανταλλαγής εμπειριών /καλών πρακτικών με Ομάδα του προσωπικού σας. Τακτικές συναντήσεις με τον Υπεύθυνο Εθελοντών. Συμμετοχή σε Εργαστήρια/Σεμινάρια που πραγματοποιείτε. Άλλο...	
25	Ερ:	Με ποιο τρόπο, από τους πιο κάτω, ο Φορέας σας επιβραβεύει τους Εθελοντές υλικά ; <i>Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από ΜΙΑ (1) επιλογές.</i>	3
	Επιλογές	Καταβολή Εξόδων και συμβολική αμοιβή Βεβαίωση Εθελοντικού Έργου Εγγραφή του/της Εθελοντή/-τριας στην μερίδα του Φορέα σας στο Μητρώο Φορέων Κ.ΑΛ.Ο. του Υπ. Εργασίας. Αναμνηστικό δώρο / Μετάλλιο Άλλο...	
26	Ερ:	Προσδιορίστε πόσους πρώην Εθελοντές σας, προσλάβετε τα τελευταία τέσσερα (4) χρόνια, ως μισθωτούς Εργαζόμενους σας, με σχέση : ΠΛΗΡΟΥΣ Απασχόλησης.	3
	Επιλογές	(αριθμός:)	
27	Ερ:	Προσδιορίστε πόσους πρώην Εθελοντές σας, προσλάβετε τα τελευταία τέσσερα (4) χρόνια, ως μισθωτούς Εργαζόμενους σας, με σχέση : ΜΕΡΙΚΗΣ Απασχόλησης .	3
	Επιλογές	(αριθμός:)	

α/α	Θεματικές Ενότητες Ερωτηματολογίου.		Α. Ε.Ε. (*)
	Ερώτηση		
	Επιλογές		
28	Ερ:	Προσδιορίστε πόσους πρώην Εθελοντές σας, προσλάβετε τα τελευταία τέσσερα (4) χρόνια, ως μισθωτούς Εργαζόμενους σας, με σχέση : <ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ> Απασχόλησης . Επιλογές (αριθμός:)	3
<u>E12: Εκπαίδευση Εθελοντών.</u>			
Στην Ενότητα αυτή, δώστε μερικά στοιχεία για την τυχόν Εκπαίδευση των Εθελοντών στο Φορέα σας.			
29	Ερ:	Εκπαιδεύετε εισαγωγικά τους Εθελοντές σας ; Επιλογές Ναι Όχι	2
<u>E13: Εκπαίδευση Εθελοντών στον Οργανισμό σας.</u>			
30	Ερ:	Σας ζητούν οι Εθελοντές που απασχολείτε, να λάβουν ειδική εκπαίδευση πριν αναλάβουν τις υποχρεώσεις τους; Επιλογές Ναι Όχι	2
31	Ερ:	Έχουν οι Εθελοντές σας περίοδο - στάδιο προσαρμογής; Επιλογές Ναι Όχι	2
<u>E14: Η Εφαρμογή του Εθελοντισμού στο Φορέα σας.</u>			
32	Ερ:	Οι Εθελοντές αποφασίζουν από μόνοι τους για το είδος των υπηρεσιών που θα προσφέρουν στο φορέα σας; Επιλογές Ναι Όχι Δεν ξέρω	2
33	Ερ:	Σε ποια καθήκοντα συνήθως, εμπλέκονται οι Εθελοντές σας ; (Περιγράψτε, με βάση την εμπειρία σας) Επιλογές (ελεύθερο κείμενο:)	2
34	Ερ:	Για τον χειρισμό και την εποπτεία των Εθελοντών, διαθέτετε κάποιο από τα πιο κάτω πρόσωπα; Επιλογές Υπεύθυνο Εθελοντών – Μέλος Δ.Σ. ; Υπεύθυνο Εθελοντών – Εργαζόμενο ; Υπεύθυνο Εθελοντών πλήρους απασχόλησης ; Δεν διαθέτουμε Υπεύθυνο. Άλλο...	2
35	Ερ:	Οι Εθελοντές σας από την δράση τους, αποφέρουν έσοδα στον Φορέα σας ; Επιλογές Ναι Όχι Δεν ξέρω	3

α/α	Θεματικές Ενότητες Ερωτηματολογίου.		Α.
	Ερώτηση		Ε.Ε.
	Επιλογές		(*)
36	Ερ: Έχετε τρόπο αξιολόγησης και καταγραφής της αποτελεσματικότητας του Εθελοντικού Έργου ενός/μιας Εθελοντή/-τριας ;	Ναι Όχι Δεν ξέρω	3
E15: Πολιτική του Οργανισμού σας για τον Εθελοντισμό.			
37	Ερ: Έχετε Πολιτική για τον Εθελοντισμό στον Φορέα σας?	Ναι Όχι	3
E16: Στοιχεία της Πολιτικής σας. Στην Ενότητα αυτή, εκφράζετε μερικά στοιχεία της έμπρακτης αντίληψής σας για τον Εθελοντισμό.			
38	Ερ: Συμμετείχαν Εθελοντές στην Φάση Ίδρυσης του Φορέα σας ;	Ναι Όχι Δεν ξέρω	3
39	Ερ: Είναι ο Εθελοντισμός ενσωματωμένος ως Τμήμα της συνολικής οργανωτικής δομής του φορέα σας (στο Οργανόγραμμα):	Ναι Όχι Δεν ξέρω	3
40	Ερ: Έχετε συντάξει/ αναπτύξει έγγραφο Πολιτικής για τον Εθελοντισμό στο Φορέα σας?	Ναι Όχι Δεν ξέρω	2
E17: Πρόθεση Δημιουργίας Εθελοντικής Πολιτικής του Φορέα σας.			
41	Ερ: Θα ήταν στα σχέδιά σας να φτιάξετε μια γραπτή Εθελοντική Πολιτική;	Ναι Όχι Δεν ξέρω	2
E18: Κάλυψη Συμμετοχής Εθελοντών στο Φορέα σας.			
42	Ερ: Έχει ο Οργανισμός σας κάποιο ποσό (οικονομικό πόρο) για τη λειτουργία του Εθελοντισμού ;	Ναι Όχι Δεν ξέρω	3

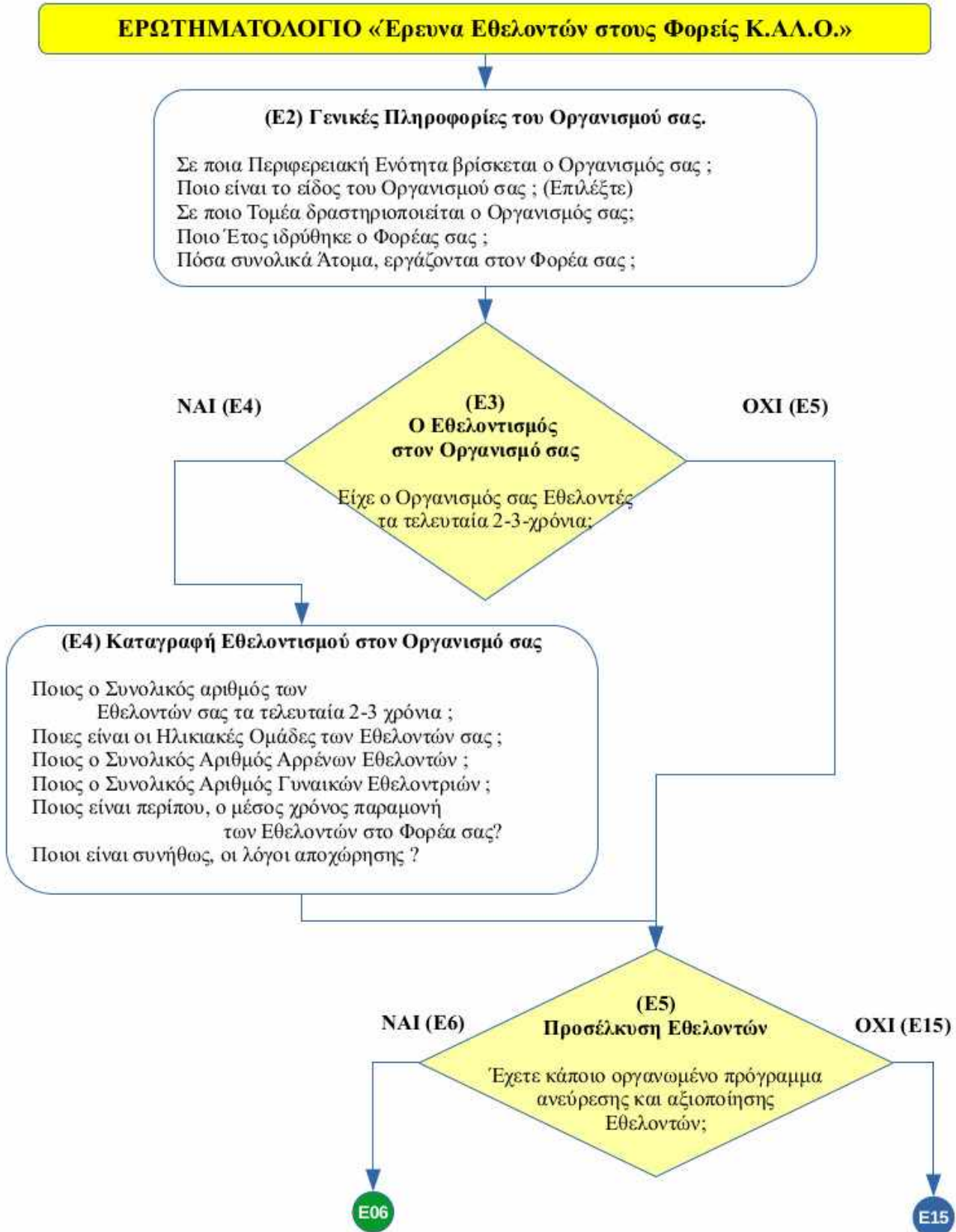
α/α	Θεματικές Ενότητες Ερωτηματολογίου.		Α.
	Ερώτηση		Ε.Ε.
	Επιλογές		(*)
43	Ερ:	Έχετε Μητρώο Εθελοντών, όπου καταγράφετε τα μη-μέλη σας, που λειτουργούν ως Εθελοντές και υποστηρίζουν τις δράσεις του Φορέα σας ;	3
	Επιλογές	Ναι Όχι Δεν ξέρω	
44	Ερ:	Οι Εθελοντές εκπροσωπούνται στη ευρύτερη διαδικασία λήψης αποφάσεων του Οργανισμού σας; (π.χ., Διοικητικό Συμβούλιο, Συμβούλιο προσωπικού κλπ)	2
	Επιλογές	Ναι Όχι Δεν ξέρω	
45	Ερ:	Οι Εθελοντές του Οργανισμού σας υπογράφουν Συμφωνία -- Συμβόλαιο Εθελοντισμού πριν αναλάβουν;	3
	Επιλογές	Ναι Όχι Δεν ξέρω	
46	Ερ:	Έχει ο φορέας σας με κάποιο τρόπο ασφαλισμένους τους Εθελοντές του (κατά τη διάρκεια της προσφοράς του έργου τους);	3
	Επιλογές	Ναι Όχι Δεν ξέρω	
<u>E19: Εμπόδια & Εκπαίδευση για την ανάπτυξη του Εθελ/σμού στην Ελλάδα.</u>			
Στην Ενότητα αυτή, δίνετε τις εκτιμήσεις σας για τα Εμπόδια του Ελληνικού Εθελοντισμού και την άποψη σας για το μάθημα "Εθελοντισμός" στα Σχολεία.			
47	Ερ:	Ποια εμπόδια πιστεύετε ότι έχουν οι Εθελοντές/-τριες, ώστε να μπορούν να συμβάλλουν στην Ελληνική Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία ; Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από ΜΙΑ (1) επιλογές.	2
	Επιλογές	Ελλιπές θεσμικό πλαίσιο για τον Εθελοντισμό. Έλλειψη αναγνώρισης της Εθελοντικής Εργασίας από τους Φορείς Κ.ΑΛ.Ο. Επίδραση απαξιοτικής αντίληψης του Κοινωνικού περιβάλλοντος του/της Εθελοντή/-τριας για την προσφορά του/της Εθελοντικού του/της Έργου. Απόθεση του/της (πιθανού) Εθελοντή/-τριας, λόγω ανυπαρξίας ατομικής οικονομικής ανταμοιβής για το προσφερόμενο Έργο του/της. Περιφρονιτική στάση του/της Έλληνα/-δας, για το Κοινό και Αλλέγγυο Όφελος. Η (παραδοσιακή) ατομικότητα των Ελλήνων/-δων, τους αποστρέφει από την προσφορά Εθελοντικού Έργου. Άλλο...	3
48	Ερ:	Τον τελευταίο χρόνο θεσπίστηκε Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Εθελοντισμού στα Σχολεία, ώστε να εκπαιδευτεί ο μαθητικός πληθυσμός στις αρχές του Εθελοντισμού. Πως βλέπετε την προσπάθεια αυτή ;	2
	Επιλογές	Αρνητικά, Θετικά, Αδιάφορα, Άλλο...	

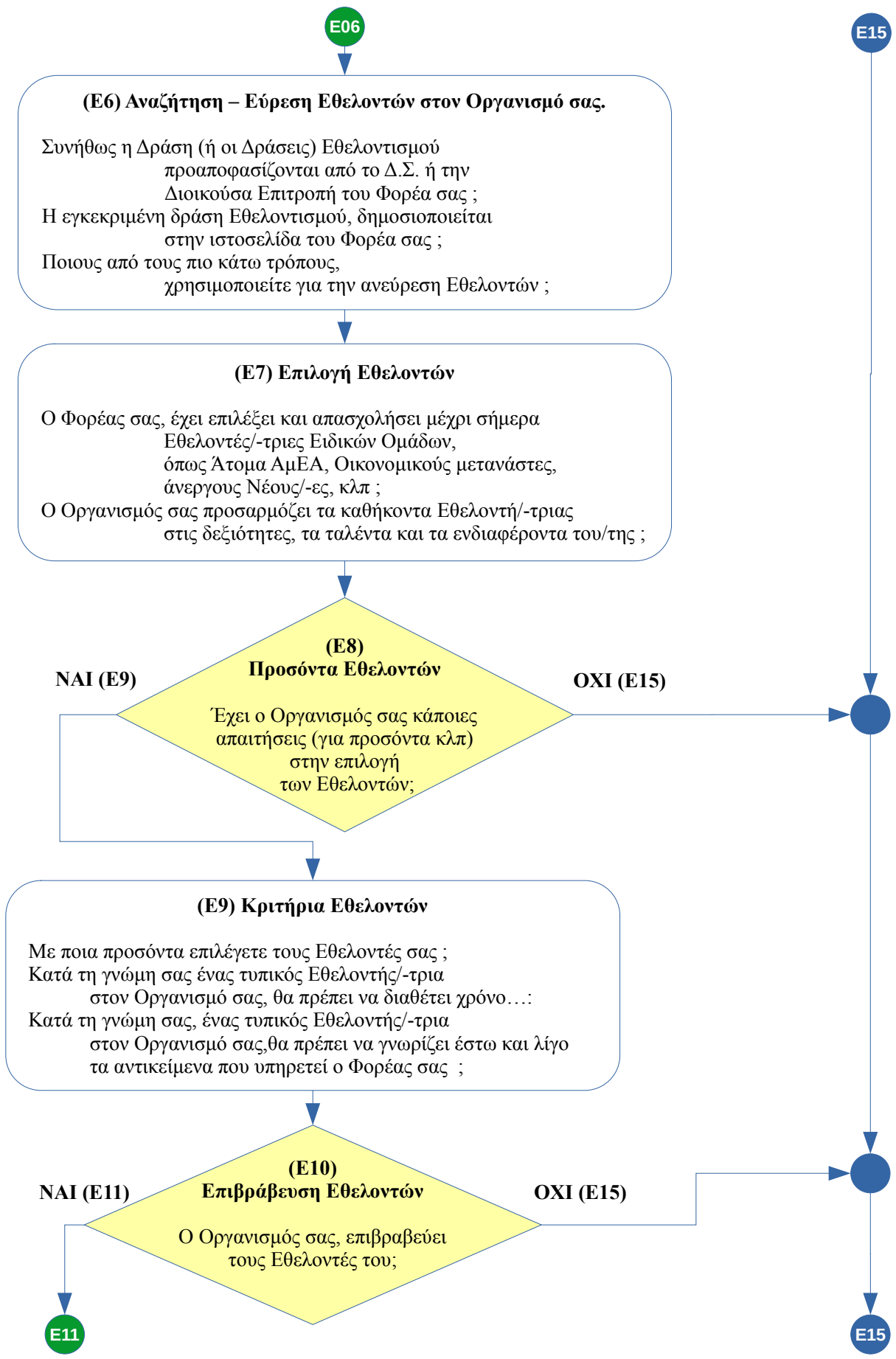
ΤΕΛΟΣ

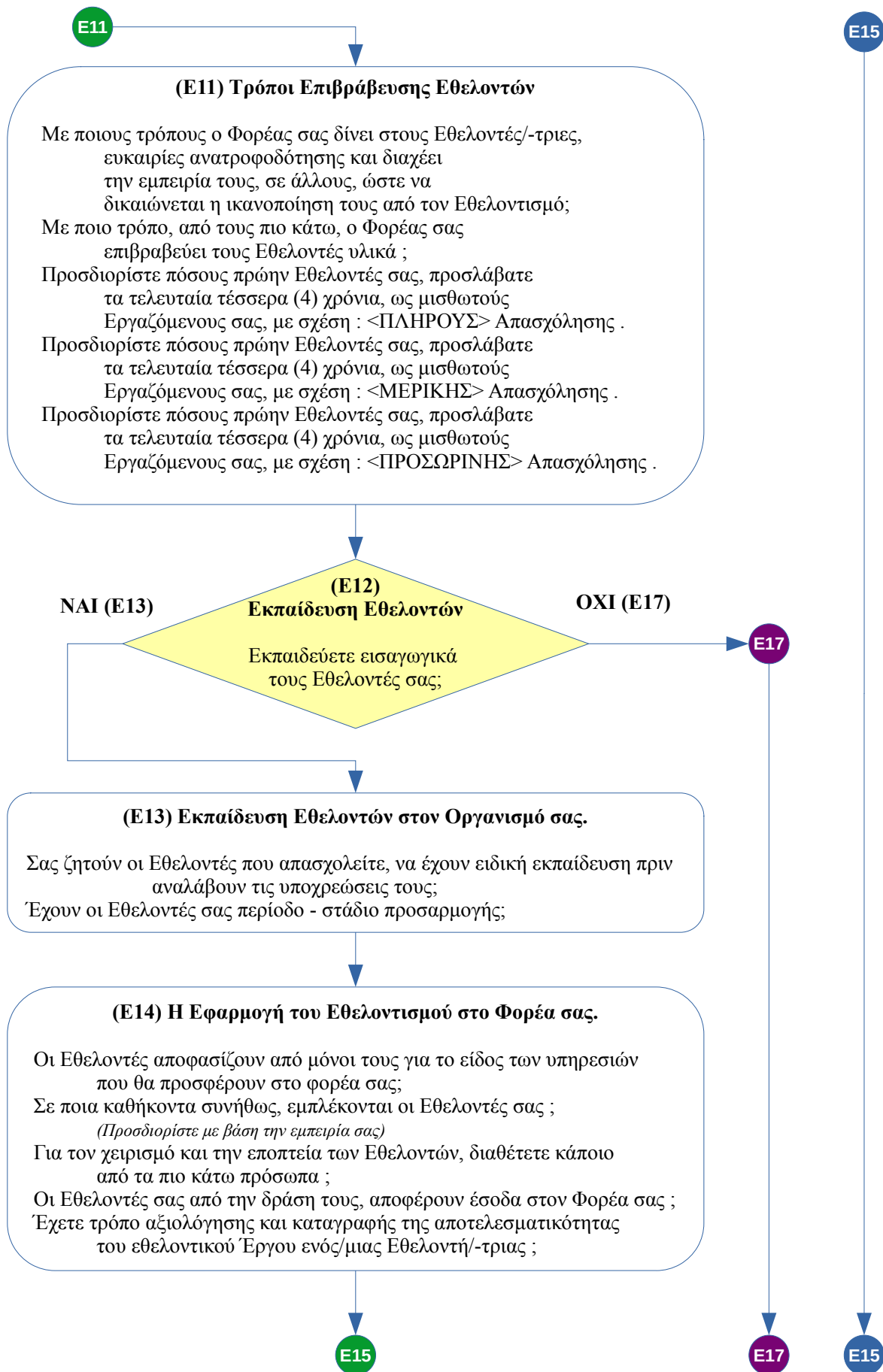
(*) : Α.Ε.Ε. = Αντίστοιχο Ερευνητικό Ερώτημα.

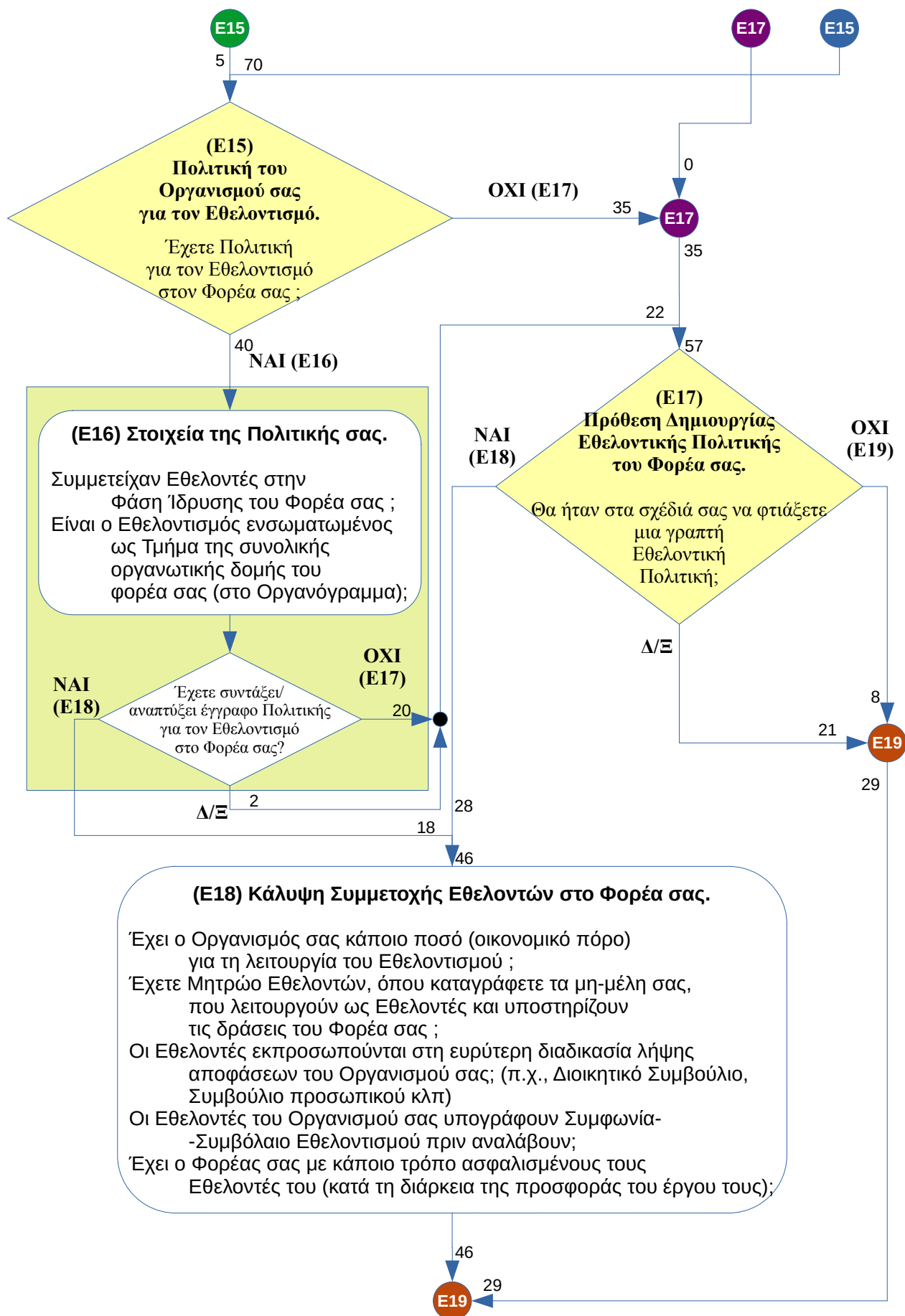
6.3 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

Εικόνα 7.3.1: Διάγραμμα Ροής Ερευνητικού Ερωτηματολογίου
«Έρευνα Εθελοντών στους Φορείς Κ.Α.Λ.Ο.»

E19

75

(E19) Εμπόδια του Εθελοντισμού, για τον Οργανισμό σας.

Ποια εμπόδια πιστεύετε ότι έχουν οι Εθελοντές/-τριες,
ώστε να μπορούν να συμβάλλουν στον Οργανισμό σας ;
Τον τελευταίο χρόνο θεσπίστηκε Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Εθελοντισμού
στα Σχολεία, ώστε να εκπαιδευτεί ο μαθητικός πληθυσμός
στις αρχές του Εθελοντισμού. Πως βλέπετε την προσπάθεια αυτή ;

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΘΕΡΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΑΣ..!

6.4 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

Συνοδευτική Επιστολή Ερωτηματολογίου Έρευνας

Αγαπητή/-ε Κυρία - Κύριε,

Ονομάζομαι **Στέλλας Ιάκωβος** και τα τελευταία 20 έτη δραστηριοποιούμαι ως Εθελοντής, αρχικά από την θέση του Μέλους, και τελευταία, από την θέση του Προέδρου, του μη Κερδοσκοπικού Σωματείου “Ένωση Χρηστών και Φίλων Λίνουξ Ελλάδας (Ε.Χ.Φ.Λ.Ε.)-Hellenic Linux User Group (HEL.L.U.G.), με κύριο στόχο την διάδοση και χρήση του Λειτουργικού Συστήματος (για ΗΥ) Linux και του Ελεύθερου Λογισμικού/ Λογισμικού Ανοικτού Κώδικα (ΕΛ/ΛΑΚ), στην Ελληνική Κοινωνία.

Απευθύνομαι σε σας, ζητώντας τη συμμετοχή σας σε έρευνα που διεξάγω στο πλαίσιο της Διπλωματικής Εργασίας μου, με θέμα «**Οι Εθελοντές στην Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Α.Ο.) στην Ελλάδα τα τελευταία 10 χρόνια (2010-2020)**».

Η έρευνά μου **στοχεύει** στη καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης του Εθελοντισμού στους Φορείς της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.Α.Ο.) αλλά και τις δυνατότητες ανάπτυξης του ίδιου του Φορέα μέσα από την αξιοποίηση Εθελοντών. Τέλος, αποσκοπεί στην διερεύνηση των τρόπων εύρεσης, επιλογής και καθορισμού του ρόλου των Εθελοντών/-τριών, στις δυνατότητες επιβράβευσης τους, κτλ..

Το Ερωτηματολόγιο αυτό μπορείτε να το συμπληρώσετε:

■ **ξεκάθαρα προαιρετικά.** Αν δεν επιθυμείτε να συμμετέχετε στην συμπλήρωσή του, αλλά **αγνοείτε** το μήνυμα αυτό και την ενημέρωση που διαβάζετε.

■ **αποκλειστικά ηλεκτρονικά, μέχρι το τέλος ΜΑΡΤΙΟΥ 2021**, στον πιο κάτω σύνδεσμο:

<https://forms.gle/ELTe3RAqXc8fAYD8A>

Δεσμεύομαι ηθικά και νομικά για τη τήρηση όλων των σχετικών κανόνων δεοντολογίας, καθότι :

- Είναι **ανώνυμο και διασφαλίζεται** πλήρως η προστασία των προσωπικών δεδομένων.
- Τα **δημογραφικά** στοιχεία και όλες οι πληροφορίες που θα καταγραφούν είναι **απόρρητες**.
- Τα **αποτελέσματα** που θα εξαχθούν, θα αξιοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για επιστημονικούς σκοπούς και θα είναι στη διάθεση όλων όσων το επιθυμούν, μετά την αποδοχή της Διπλωματικής Εργασίας μου, από τα αρμόδια όργανα του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Θα ήταν σημαντικό, το Ερωτηματολόγιο να συμπληρωθεί από τον Υπεύθυνο του Φορέα σας που αναφέρεται στην εγγραφή του Φορέα σας στο Μητρώο Κ.Α.Ο.. Εναλλακτικά, θα μπορούσε να είναι Μέλος της Διοίκησης ή Επιστημονικό ή Διοικητικό Στέλεχος του Οργανισμού σας, **με γνώσεις του θέματος**. Η **ευκρινής** απάντηση των ερωτημάτων θα προσφέρει σημαντικό ερευνητικό υλικό στο πεδίο της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

Ο συνολικός χρόνος που απαιτείται για τη συμπλήρωσή του είναι περίπου **10-15 λεπτά !!!**.

Για οποιαδήποτε άλλη απορία ή διευκρίνιση σχετική με την Έρευνα, θα είμαι πάντα διαθέσιμος στο τηλέφωνο 697xxxxxx και στις Ηλ. Διευθύνσεις (email) : jacobstellas5@gmail.com και istel@hellug.gr .

Σας ευχαριστώ, για τη βοήθεια και το χρόνο σας.

Αθήνα, 09/03/2021

Στέλλας Ιάκωβος

Σημείωση:

Αν θελήσετε οποτεδήποτε, την αποστολή της τελικής Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας μου, μπορείτε να επικοινωνήσετε μαζί μου, με τους ανωτέρω τρόπους επικοινωνίας.

6.5 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε

Αποτελέσματα Ερωτηματολογίου Έρευνας

Τα αποτελέσματα του Ερωτηματολογίου παρουσιάζονται στη συνέχεια και αναφέρονται σε κάθε Ενότητα του Ερωτηματολογίου με την αρίθμηση της, τύπου Εxx, αλλά και σε κάθε Ερώτηση με τον αριθμό της. Η Ενότητα Ε01 ήταν εισαγωγική και περιείχε μερικές βασικές πληροφορίες για την διεξαγωγή της συμπλήρωσης.

Ενότητα Ε2: «Γενικές Πληροφορίες του Οργανισμού σας». Περιλαμβάνει 5 Ερωτήσεις για τα Δημογραφικά δεδομένα των Φορέων και απάντησαν 75 Φορείς.

Πίνακας 6.5-1: Ερώτηση 01

Σε ποια Περιφερειακή Ενότητα βρίσκεται ο Οργανισμός σας ;	Πλήθος	Ποσοστό
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	2	3%
ΑΤΤΙΚΗΣ	29	39%
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	1	1%
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	7	9%
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	1	1%
ΗΠΕΙΡΟΥ	2	3%
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	5	7%
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	1	1%
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	9	12%
ΚΡΗΤΗΣ	7	9%
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	6	8%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	4	5%
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	1	1%
Σύνολο Αποτέλεσμα	75	100%

Πηγή: Έρευνα Πεδίου Συγγραφέα

Πίνακας 6.5-2: Ερώτηση 02

Ποιο είναι το είδος του Οργανισμού σας ;	Πλήθος	Ποσοστό
Αστική Εταιρία (Αρ.741 Α.Κ.)	5	7%
Κοι.Σ.Π.Ε (ν.2716/99)	1	1%
Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ειδικών Ομάδων	1	1%
Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων	5	7%
Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας	63	84%
Σύνολο Αποτέλεσμα	75	100%

Πηγή: Έρευνα Πεδίου Συγγραφέα

Πίνακας 6.5-3: Ερώτηση 03

Σε ποιο Τομέα δραστηριοποιείται ο Οργανισμός σας;	Πλήθος	Ποσοστό
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα και συναφείς δραστηριότητες	3	
02 Δασοκομία και υλοτομία	1	
10 Βιομηχανία τροφίμων	3	
14 Κατασκευή ειδών ένδυσης	1	
17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	2	
31 Κατασκευή επίπλων	1	
32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	2	
38 Συλλογή, επεξεργασία και διάθεση απορριμμάτων· ανάκτηση υλικών	3	
46 Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	2	
47 Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	5	
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	8	
58 Εκδοτικές δραστηριότητες	1	
59 Παραγωγή κινηματογραφικών ταινιών, βίντεο και τηλεοπτικών προγραμμάτων, ηχογραφήσεις και μουσικές εκδόσεις	1	
62 Δραστηριότητες προγραμματισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών, παροχής συμβουλών και συναφείς δραστηριότητες	2	
68 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	1	
69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	1	
72 Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	1	
74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	2	
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	2	
78 Δραστηριότητες απασχόλησης	1	
79 Δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων, γραφείων οργανωμένων ταξιδιών και υπηρεσιών κρατήσεων και συναφείς δραστηριότητες	1	
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	1	
81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών σε κτίρια και εξωτερικούς χώρους	1	
82 Διοικητικές δραστηριότητες γραφείου, γραμματειακή υποστήριξη και άλλες δραστηριότητες παροχής υποστήριξης προς τις επιχειρήσεις	1	
85 Εκπαίδευση	7	
86 Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας	3	
87 Δραστηριότητες βοήθειας με παροχή καταλύματος	2	
88 Δραστηριότητες κοινωνικής μέριμνας χωρίς παροχή καταλύματος	1	
90 Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	7	
91 Δραστηριότητες βιβλιοθηκών, αρχειοφυλακείων, μουσείων και λοιπές πολιτιστικές δραστηριότητες	1	
93 Αθλητικές δραστηριότητες και δραστηριότητες διασκέδασης και ψυχαγωγίας	3	
94 Δραστηριότητες οργανώσεων	2	
95 Επισκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών και ειδών ατομικής ή οικιακής χρήσης	1	
96 Άλλες δραστηριότητες παροχής προσωπικών υπηρεσιών	1	
Σύνολο Αποτέλεσμα	75	

Πηγή: Έρευνα Πεδίου Συγγραφέα

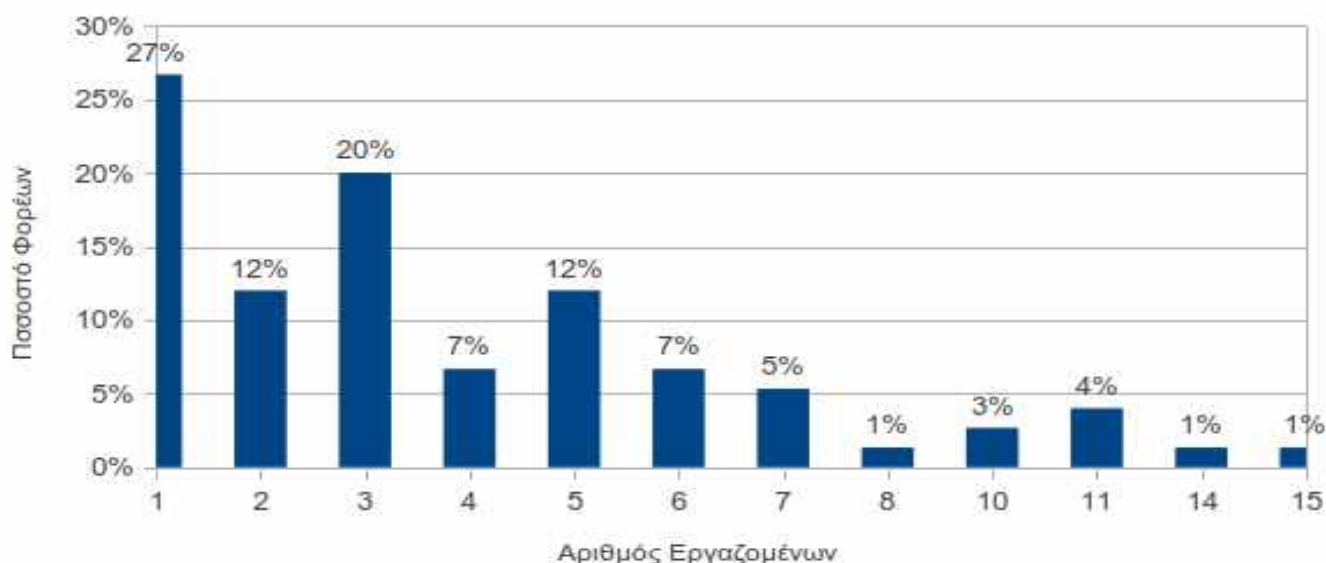
Πίνακας 6.5-4: Ερώτηση 04

Ποιο Έτος ιδρύθηκε ο Φορέας σας ;	Πλήθος	Ποσοστό
2011	2	
2012	3	
2013	2	
2014	9	
2015	5	
2016	11	
2017	9	
2018	8	
2019	11	
2020	14	
2021	1	
Σύνολο Αποτέλεσμα		75

Πηγή: Έρευνα Πεδίου Συγγραφέα

Εικόνα 6.5.1: Ερώτηση 05

Πόσα συνολικά Άτομα, εργάζονται στον Φορέα σας ;

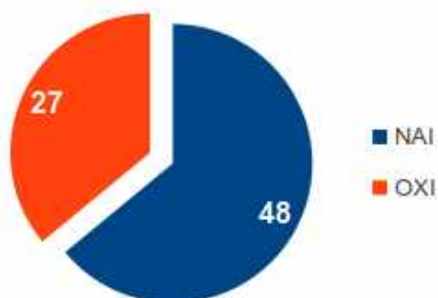
Πηγή: Έρευνα Πεδίου Συγγραφέα

Στην Ερώτηση αυτή απάντησαν οι 75 Φορείς, και αποτυπώνεται ότι στο κύριο όγκο των Φορέων, εργάζονται 1, 2, 3, 5 άτομα.

Ενότητα Ε3: «Ο Εθελοντισμός στον Οργανισμό σας». Περιλαμβάνει την Ερώτηση Διακλάδωσης 06.

Εικόνα 6.5.2: Ερώτηση 06

Είχε ο Οργανισμός σας Εθελοντές/-τριες τα τελευταία 2-3 χρόνια ;

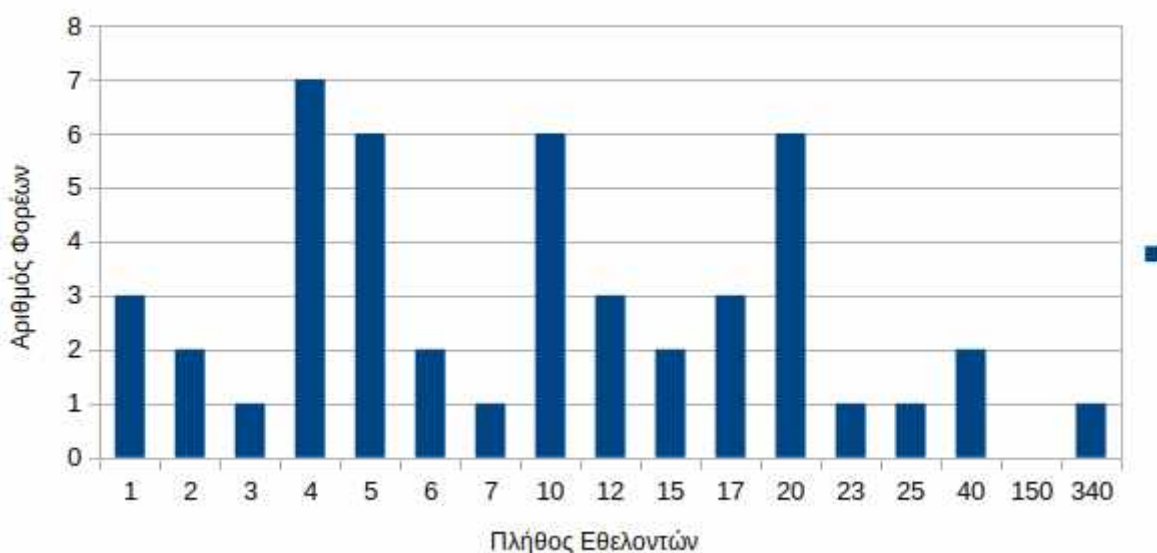
Πηγή: Έρευνα Πεδίου Συγγραφέα

Από την Ερώτηση αυτή φαίνεται ότι 63% των Φορέων είχαν Εθελοντές/-τριες, σε αντίθεση με το υπόλοιπο 37% των Φορέων. Εξ αυτής της επιλογής τους, κατευθύνονται στην Ενότητα Ε04 και Ε05, αντίστοιχα.

Ενότητα Ε4: «Καταγραφή Εθελοντών στον Οργανισμό σας». Περιλαμβάνει 6 Ερωτήσεις για Δημογραφικά δεδομένα των Εθελοντών και απάντησαν 47 Φορείς.

Εικόνα 6.5.3: Ερώτηση 07

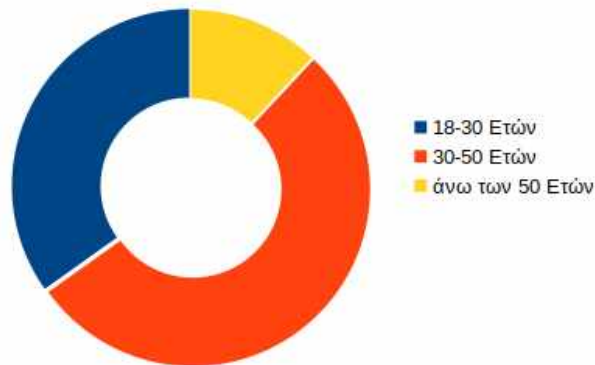
Ποιος ο Συνολικός αριθμός των Εθελοντών σας τα τελευταία 2-3 χρόνια ;

Πηγή: Έρευνα Πεδίου Συγγραφέα

Εικόνα 6.5.4: Ερώτηση 08

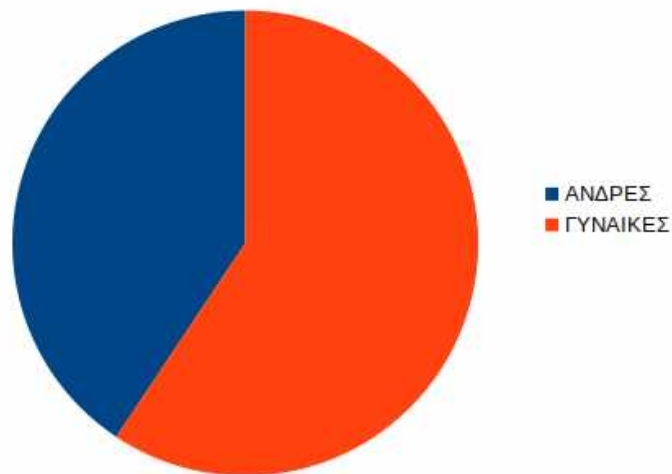
Ποιες είναι οι Ηλικιακές Ομάδες των Εθελοντών σας ;

Πηγή: Έρευνα Πεδίου Συγγραφέα

Εικόνα 6.5.5: Ερώτηση 09 & 10

Ποιος ο Συνολικός Αριθμός Ανδρών & Γυναικών Εθελοντών/-ριών ;

Πηγή: Έρευνα Πεδίου Συγγραφέα

Ερώτηση 11: Ποιος είναι περίπου, ο μέσος χρόνος παραμονής των Εθελοντών στο Φορέα σας; (ερώτηση επιλογής και ανοικτού τύπου).

Απάντησαν 48 Φορείς (64%) με χρήση των επιλογών της ερώτησης αλλά και μέσω απαντήσεων ανοικτού τύπου. Η συνολική επεξεργασία των απαντήσεων που έγινε, εμφανίζει ως βασικό χρόνο παραμονής τους 6 μήνες (29%), αλλά και τον ένα μήνα (21%) και τους δύο μήνες (18%), ως μέσο χρόνο παραμονής των Εθελοντών.

Πίνακας 6.5-5: Ερώτηση 12

Ποιοι είναι συνήθως, οι λόγοι αποχώρησης;	Πλήθος Φορέων	Ποσοστό
(Παραμένουν)	8	17%
Λήξη του Εθελοντικού Έργου	30	64%
Αδυναμία συνεννόησης	1	2%
Αδυναμία υποστήριξης από τον Φορέα	1	2%
Διαπληκτισμοί	1	2%
Άλλο :.....	6	13%
Σύνολο Αποτέλεσμα	47	100%

Πηγή: Έρευνα Πεδίου Συγγραφέα

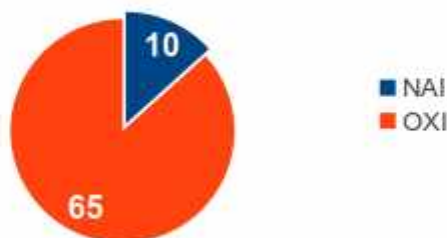
Από την Ερώτηση αυτή φαίνεται ότι στο 64% των Φορέων, οι Εθελοντές/-τριες αποχωρούν όταν λήξει το Έργο τους. Σημαντικό όμως είναι και το ότι στο 17% των Φορέων, αυτοί παραμένουν συνέχεια.

Ενότητα Ε5: «Προσέλκυση Εθελοντών» (Ερώτηση 13 - Διακλάδωσης)

Στην Ερώτηση αυτή απάντησαν οι 75 Φορείς, όπως απεικονίζεται στο Κυκλικό Διάγραμμα 6.5.6. Όπως φαίνεται, το 86% των Φορέων, ΔΕΝ έχει κάποιο οργανωμένο πρόγραμμα ανεύρεσης και αξιοποίησης Εθελοντών και συνεχίζει με την συμπλήρωση της ενότητας Ε15, ενώ οι υπόλοιποι, με την Ενότητα 06.

Εικόνα 6.5.6: Ερώτηση 13

Έχετε κάποιο οργανωμένο πρόγραμμα ανεύρεσης και αξιοποίησης Εθελοντών;

Πηγή: Έρευνα Πεδίου Συγγραφέα

Ενότητα Ε6: «Αναζήτηση – Εύρεση Εθελοντών στον Οργανισμό σας». Περιλαμβάνει 3 Ερωτήσεις για το πώς μπορεί ένας Φορέας να αναζητά ή να βρίσκει Εθελοντές. Απάντησαν 10 Φορείς.

Εικόνα 6.5.7: Ερώτηση 14

Συνήθως η Δράση (ή οι Δράσεις) Εθελοντισμού προαποφασίζονται από το Δ.Σ. ή την Διοικούσα Επιτροπή του Φορέα σας ;

Πηγή: Έρευνα Πεδίου Συγγραφέα

Εικόνα 6.5.8: Ερώτηση 15

Η εγκεκριμένη δράση Εθελοντισμού, δημοσιοποιείται στην ιστοσελίδα του Φορέα σας ;

Πηγή: Έρευνα Πεδίου Συγγραφέα

Πίνακας 6.5-6: Ερώτηση 16

Ποιους από τους πιο κάτω τρόπους, χρησιμοποιείτε για την ανεύρεση Εθελοντών;	Προτίμηση	Ποσοστό
Μέσω Διαδικτύου	5	50%
Μέσω κοινωνικών δικτύων (Facebook, Messenger, κλπ..)	4	40%
Με Φυλλάδια στην Τοπική Κοινωνία	1	10%
Άλλο...	3	30%
Με Διαφημίσεις στα Τοπικά / Ενημερωτικά Δελτία ή Αφίσες	-	
Μέσω διεξαγωγής Κοινωνικών Εκδηλώσεων	-	

Πηγή: Έρευνα Πεδίου Συγγραφέα

Ιδιαίτερα για την επιλογή “Άλλο”, αναφέρθηκαν ως τρόποι οι εξής: ο Φορέας να προβάλλει το έργο του ή/ και μέσα από τις ίδιες τις δράσεις του «..συνήθως άτομα θέλουν να μείνουν δίπλα μας για εθελοντική εργασία / πρακτική» ή/και θα πρέπει να είναι απόφοιτοι Εκπαιδευτικού προγράμματος.

Ενότητα E7: «Επιλογή Εθελοντών». Περιλαμβάνει 2 ερωτήσεις για την συμπερίληψη τυχόν Ειδικών ομάδων ως Εθελοντές/-τριες και την αξιοποίηση των δεξιοτήτων τους. Απάντησαν 10 φορείς.

Εικόνα 6.5.9: Ερώτηση 17

Ο Φορέας σας, έχει επιλέξει και απασχολήσει μέχρι σήμερα Εθελοντές/-τριες Ειδικών Ομάδων, όπως Άτομα ΑμΕΑ, Οικονομικούς μετανάστες, άνεργους Νέους/-ες, κλπ ;

Πηγή: Έρευνα Πεδίου Συγγραφέα

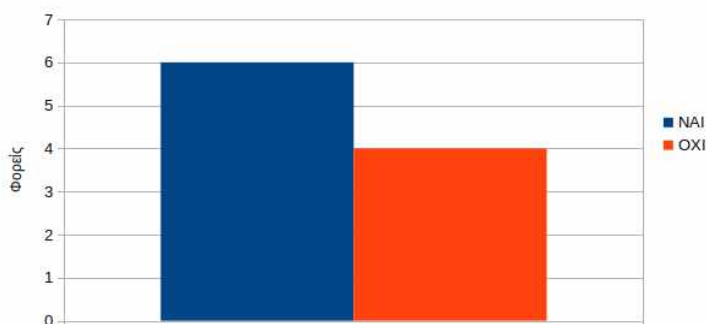
Στη Ερώτηση 18, “Ο Οργανισμός σας προσαρμόζει τα καθήκοντα του Εθελοντή/-τριας στις δεξιότητες, τα ταλέντα και τα ενδιαφέροντα του/της ;”, όλοι συμφωνούν (100%).

Ενότητα E8: «Προσόντα Εθελοντών». (Ερώτηση 19 - Διακλάδωσης)

Απάντησαν 10 Φορείς όπως απεικονίζεται στην Εικόνα 6.5.10 και το 60% συνέχισε στην Ενότητα E9 και το 40% στην Ενότητα E15.

Εικόνα 6.5.10: Ερώτηση 19

Έχει ο Οργανισμός σας κάποιες απαιτήσεις (για προσόντα κλπ) στην επιλογή των Εθελοντών;

Πηγή: Έρευνα Πεδίου Συγγραφέα

Ενότητα Ε9: «Κριτήρια επιλογής Εθελοντών». Περιλαμβάνει 3 ερωτήσεις για τα προσόντα των εθελοντών. Απάντησαν 6 Φορείς, και έδωσαν τα εξής στοιχεία:

Ερώτηση 20: Με ποια προσόντα επιλέγετε τους Εθελοντές σας ; (ερώτηση επιλογής)

Με βάση τις διαθέσιμες επιλογές, υπερτερούν με 20%, η Διάθεση για Καλή Συνεργασία και η Τυπικότητα – αξιοπιστία. Ακολουθούν με 13% η Ακαδημαϊκή εκπαίδευση, οι Ηγετικές -- Οργανωτικές ικανότητες και οι Ικανότητα επικοινωνίας. Με μικρότερο ποσοστό 7%, εμφανίζονται η Εμπειρία στον Εθελοντισμό, οι Τεχνικές γνώσεις, αλλά και ο διαθέσιμος χρόνος

Ερώτηση 21: Κατά τη γνώμη σας, ένας τυπικός Εθελοντής/-τρια στον Οργανισμό σας, θα πρέπει να διαθέτει χρόνο...: (ερώτηση επιλογής).

Από τις διαθέσιμες επιλογές προτιμούνται με 40% η διαθεσιμότητα έως 5 ώρες την εβδομάδα αλλά και έκτακτα όταν χρειάζεται, Ακόμα για περισσότερες από 5 ώρες την εβδομάδα, προτιμά το 20% αλλά και εναλλακτικά προτείνεται ότι θα πρέπει να «εξαρτάται από την συμφωνία».

Ερώτηση 22: Κατά τη γνώμη σας, ένας τυπικός Εθελοντής/-τρια στον Οργανισμό σας, θα πρέπει να γνωρίζει έστω και λίγο τα αντικείμενα που υπηρετεί ο Φορέας σας ;

Όλοι οι Φορείς (100%) συμφωνούν με αυτό.

Ενότητα Ε10: «Επιβράβευση Εθελοντών». (Ερώτηση 23 – Διακλάδωσης). Απάντησαν 06 Φορείς

Ερώτηση 23: Ο Οργανισμός σας, επιβραβεύει τους Εθελοντές του; Απάντησαν θετικά 5 Φορείς (80%) και συνέχισαν στην Ενότητα Ε11. Αρνητικά απάντησε το 20% και συνέχισε στην Ενότητα Ε15.

Ενότητα Ε11: «Τρόποι Επιβράβευσης Εθελοντών». Περιλαμβάνει 5 ερωτήσεις για τους τρόπους επιβράβευσης των εθελοντών καθώς και για το ενδεχόμενο πρόσληψής τους. Απάντησαν 6 Φορείς.

Ερώτηση 24: Με ποιους τρόπους ο Φορέας σας δίνει στους Εθελοντές/-τριες, ευκαιρίες ανατροφοδότησης και διαχέει την εμπειρία τους, σε άλλους, ώστε να δικαιώνεται η ικανοποίησή τους από τον Εθελοντισμό;

Η Συμμετοχή σε Εργαστήρια/ Σεμινάρια που πραγματοποιούνται, συγκεντρώνει το 56%, ενώ το 22% εστιάζεται στις τακτικές εβδομαδιαίες συναντήσεις ανταλλαγής εμπειριών /καλών πρακτικών με Ομάδα του προσωπικού και σε τακτικές συναντήσεις με τον Υπεύθυνο Εθελοντών.

Ερώτηση 25: Με ποιο τρόπο, από τους πιο κάτω, ο Φορέας σας επιβραβεύει τους Εθελοντές υλικά ;

Η πλειοψηφία των Φορέων κατά 56% παρέχει Βεβαίωση Εθελοντικού Έργου και το 22% επιβραβεύει τους Εθελοντές με Καταβολή Εξόδων και συμβολική αμοιβή. Ακόμα το 11% προβαίνει σε εγγραφή του/της Εθελον-

ντή/-τριας στην μερίδα του Φορέα σας στο Μητρώο Φορέων Κ.Α.Λ.Ο. του Υπ. Εργασίας, αλλά και δίνει Αναμνηστικό δώρο / Μετάλλιο. Μια εναλλακτική ανταμοιβή είναι η παροχή Συστατικής επιστολής, αλλά και προτεραιότητα για τυχόν πρόσληψη.

Ερώτηση 26: Προσδιορίστε πόσους πρώην Εθελοντές σας, προσλάβετε τα τελευταία τέσσερα (4) χρόνια, ως μισθωτούς Εργαζόμενους σας, με σχέση : ΠΛΗΡΟΥΣ Απασχόλησης.

Κανένας Φορέας δεν έκανε πρόσληψη ΠΛΗΡΟΥΣ Απασχόλησης.

Ερώτηση 27: Προσδιορίστε πόσους πρώην Εθελοντές σας, προσλάβετε τα τελευταία τέσσερα (4) χρόνια, ως μισθωτούς Εργαζόμενους σας, με σχέση : ΜΕΡΙΚΗΣ Απασχόλησης.

Σε 2 Φορείς (33%) έγινε πρόσληψη ΜΕΡΙΚΗΣ Απασχόλησης

Ερώτηση 28: Προσδιορίστε πόσους πρώην Εθελοντές σας, προσλάβετε τα τελευταία τέσσερα (4) χρόνια, ως μισθωτούς Εργαζόμενους σας, με σχέση : <ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ> Απασχόλησης.

Κανένας Φορέας δεν έκανε πρόσληψη ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ Απασχόλησης.

Ενότητα E12: «Εκπαίδευση Εθελοντών» (Ερώτηση 29 – Διακλάδωσης) Απάντησαν 6 Φορείς.

Ερώτηση 29: Εκπαιδεύετε εισαγωγικά τους Εθελοντές σας ; Απάντησαν θετικά 5 Φορείς (80%) και συνέχισε στην Ενότητα E13 και αρνητικά απάντησε το 20% και συνέχισε στην Ενότητα E17.

Ενότητα E13: «Εκπαίδευση Εθελοντών στον Οργανισμό σας». Περιλαμβάνει 2 ερωτήσεις για την εκπαίδευση των Εθελοντών. Απάντησαν 4 Φορείς.

Ερώτηση 30: Σας ζητούν οι Εθελοντές που απασχολείτε, να λάβουν ειδική εκπαίδευση πριν αναλάβουν τις υποχρεώσεις τους; Το 80% των Φορέων αυτών, απάντησε θετικά.

Ερώτηση 31: Έχουν οι Εθελοντές σας περίοδο - στάδιο προσαρμογής; Το 100% των Φορέων αυτών, απάντησε θετικά.

Ενότητα E14: «Η Εφαρμογή του Εθελοντισμού στο Φορέα σας». Περιλαμβάνει 4 ερωτήσεις για τα καθήκοντα και την αποτελεσματικότητα των εθελοντών. Απάντησαν 5 Φορείς.

Ερώτηση 32: Οι Εθελοντές αποφασίζουν από μόνοι τους για το είδος των υπηρεσιών που θα προσφέρουν στο φορέα σας; Το 80% των Φορέων αυτών, απάντησε θετικά.

Ερώτηση 33: Σε ποια καθήκοντα συνήθως, εμπλέκονται οι Εθελοντές σας ; (ανοικτού τύπου)

Η Ερώτηση αυτή, ως ανοικτού τύπου, συγκέντρωσε απευθείας τα καθήκοντα που εμπλέκουν οι Φορείς αυτοί τους Εθελοντές/-τριες. Αθροιστικά είναι: Βοηθοί στα Εργαστήρια, συνοδοί σε κοινωνικές δράσεις, υποστήριξη σε βιωματικά σεμινάρια, σε Εργαστήρια, σε προώθηση Προγραμμάτων, σε Παρουσιάσεις αλλά και σε/στις διοργανωτικές ανάγκες. Επιπλέον σε υποστήριξη και συνοδεία Ατόμων με Αναπηρία ή/και για να πάρουν εμπειρία στον τομέα της Εκπαίδευσης.

Ερώτηση 34: Για τον χειρισμό και την εποπτεία των Εθελοντών, διαθέτετε κάποιο από τα πιο κάτω πρόσωπα; Όλοι οι Φορείς συμφώνησαν (100%) ότι διαθέτουν τον Υπεύθυνο Εθελοντών – Μέλος Δ.Σ. για τον χειρισμό των Εθελοντών/-τριών.

Ερώτηση 35: Οι Εθελοντές σας από την δράση τους, αποφέρουν έσοδα στον Φορέα σας ; Το 60% αποφαίνεται θετικά και το 40%, αρνητικά.

Ερώτηση 36: Έχετε τρόπο αξιολόγησης και καταγραφής της αποτελεσματικότητας του Εθελοντικού Έργου ενός/μιας Εθελοντή/-τριας ; Όλοι οι Φορείς συμφώνησαν (100%) ότι έχουν.

Ενότητα E15: «Πολιτική του Οργανισμού σας για τον Εθελοντισμό». (Ερώτηση 37 - Διακλάδωσης).

Ερώτηση 37: Έχετε Πολιτική για τον Εθελοντισμό στον Φορέα σας; Απάντησαν **75** Φορείς.

Θετικά απάντησε το 53% των Φορέων και συνέχισε στη συμπλήρωση της ενότητας E16. Αντίστοιχα, αρνητικά απάντησε το 47% και συνέχισε στη συμπλήρωση της ενότητας E17.

Ενότητα E16: «Στοιχεία της Πολιτικής σας». Περιλαμβάνει 3 ερωτήσεις για την πολιτική των φορέων. Απάντησαν 40 Φορείς.

Ερώτηση 38: Συμμετείχαν Εθελοντές στην Φάση Ίδρυσης του Φορέα σας ;

Θετικά απάντησε το 72% των Φορέων και αρνητικά, το 28% .

Ερώτηση 39: Είναι ο Εθελοντισμός ενσωματωμένος ως Τμήμα της συνολικής οργανωτικής δομής του φορέα σας (στο Οργανόγραμμα);

Θετικά απάντησε το 70% των Φορέων, αρνητικά, το 25% και το 5% δεν γνώριζε.

Ερώτηση 40: Έχετε συντάξει/ αναπτύξει έγγραφο Πολιτικής για τον Εθελοντισμό στο Φορέα σας;

Θετικά απάντησε το 45% των Φορέων, αρνητικά, το 50% και το 5% δεν γνώριζε.

Ενότητα E17: «Πρόθεση Δημιουργίας Εθελοντικής Πολιτικής του Φορέα σας». (Ερώτηση 41 - Διακλάδωσης).

Ερώτηση 41: Θα ήταν στα σχέδιά σας να φτιάξετε μια γραπτή Εθελοντική Πολιτική; Απάντησαν 57 Φορείς.

Θετικά απάντησε το 49% των Φορέων και συνέχισε στη συμπλήρωση της Ενότητας E18. Αντίστοιχα, αρνητικά απάντησε το 14% και συνέχισε στη συμπλήρωση της ενότητας E19 και επιπρόσθετα το 37% δεν γνώριζε.

Ενότητα E18: «Κάλυψη Συμμετοχής Εθελοντών στο Φορέα σας». Περιλαμβάνει 5 ερωτήσεις για την διαχείριση των Εθελοντών από τους Φορείς. Απάντησαν 46 Φορείς.

Ερώτηση 42: Έχει ο Οργανισμός σας κάποιο ποσό (οικονομικό πόρο) για τη λειτουργία του Εθελοντισμού ;

Θετικά απάντησε το 28% των Φορέων, αρνητικά, το 70% και το 2% δεν γνώριζε.

Ερώτηση 43: Έχετε Μητρώο Εθελοντών, όπου καταγράφετε τα μη-μέλη σας, που λειτουργούν ως Εθελοντές και υποστηρίζουν τις δράσεις του Φορέα σας ;

Θετικά απάντησε το 48% των Φορέων, αρνητικά, το 50% και το 2% δεν γνώριζε.

Ερώτηση 44: Οι Εθελοντές εκπροσωπούνται στη ευρύτερη διαδικασία λήψης αποφάσεων του Οργανισμού σας; (π.χ., Διοικητικό Συμβούλιο, Συμβούλιο προσωπικού κλπ);

Θετικά απάντησε το 33% των Φορέων, αρνητικά, το 60% και το 7% δεν γνώριζε.

Ερώτηση 45: Οι Εθελοντές του Οργανισμού σας υπογράφουν Συμφωνία - Συμβόλαιο Εθελοντισμού πριν αναλάβουν;

Θετικά απάντησε το 41% των Φορέων, αρνητικά, το 52% και το 7% δεν γνώριζε.

Ερώτηση 46: Έχει ο φορέας σας με κάποιο τρόπο ασφαλισμένους τους Εθελοντές του (κατά τη διάρκεια της προσφοράς του έργου τους);

Θετικά απάντησε το 22% των Φορέων, αρνητικά, το 68% και το 10% δεν γνώριζε.

Ενότητα E19: «Εμπόδια & Εκπαίδευση για την ανάπτυξη του Εθελοντισμού στην Ελλάδα». Περιλαμβάνει 1 ερώτηση για τα εμπόδια και 1 ερώτηση για εκπαιδευτικά προγράμματα Εθελοντισμού. Απάντησαν 75 Φορείς.

Ερώτηση 47: Ποια εμπόδια πιστεύετε ότι έχουν οι Εθελοντές/-τριες, ώστε να μπορούν να συμβάλλουν στην Ελληνική Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία; (ερώτηση επιλογής)

Από όλους στους συμμετέχοντες Φορείς στο Ερωτηματολόγιο, θεωρείται κατά 29% ότι, το κύριο εμπόδιο για την συμβολή των Εθελοντών/-τριών στους Φορείς Κ.ΑΛ.Ο., είναι το ελλιπές θεσμικό πλαίσιο για τον Εθελοντισμό. Επιπλέον εμπόδια κατά 16%, θεωρούνται η έλλειψη αναγνώρισης της Εθελοντικής Εργασίας από τους Φορείς Κ.ΑΛ.Ο. και η απόθεση του/της (πιθανού) Εθελοντή/-τριας, λόγω ανυπαρξίας ατομικής οικονομικής ανταμοιβής για το προσφερόμενο Έργο του/της. Στο πλαίσιο των εμποδίων, κατά 13%, ανήκουν οι λόγοι της επίδρασης απαξιωτικής αντίληψης του Κοινωνικού περιβάλλοντος του/της Εθελοντή/-τριας για την προσφορά του/της Εθελοντικού του/της Έργου, η περιφρονητική στάση του/της Έλληνα/-δας, για το Κοινό και Αλλόγυο Όφελος και η (παραδοσιακή) ατομικότητα των Ελλήνων/-δων, τους που αποστρέφει από την προσφορά Εθελοντικού Έργου. Επιπλέον δύο αυθόρμητες αιτίες, αναφέρονται αυτούσια: «Χρησιμοποιούνται (οι Εθελοντές), ως "δωρεάν" υποκατάστατα εργασίας...» και «...τεράστιο θέμα ο εθελοντισμός...μπορούμε να μάθουμε από ανάλογους φορείς του εξωτερικού. Δεν υπάρχουν βασικές ευαισθητοποιήσεις ενσυναίσθησης και από τις δύο πλευρές. Όλα πρέπει να χτιστούν από τα πρώτα σχολικά έτη με συμβολή πανεπιστημίων και γιατί όχι υπουργείου εθελοντισμού...».

Ερώτηση 48: Τον τελευταίο χρόνο θεσπίστηκε Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Εθελοντισμού στα Σχολεία, ώστε να εκπαιδευτεί ο μαθητικός πληθυσμός στις αρχές του Εθελοντισμού. Πώς βλέπετε την προσπάθεια αυτή;

Θετικά απάντησε το 100% των Φορέων.

—

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

(Όλες οι προσβάσεις στους Διαδικτυακούς συνδέσμους, έγιναν από Δεκέμβριο 2020 - Μάρτιο 2021)

Ελληνική

- Αδάμ, Σ. & Παπαθεοδώρου, Χ., (2010). Κοινωνική οικονομία και κοινωνικός αποκλεισμός: Μια κριτική προσέγγιση, Αθήνα, ΙΝΕ ΓΣΕΕ. [online] Διαθέσιμο από: <https://ineobservatory.gr/wp-content/uploads/2014/11/meleti8.pdf>
- Αφουξενίδης, (2008), Αφουξενίδης Αλ., “Όψεις της κοινωνίας των πολιτών”, Κεφάλαιο 1, στο “Όψεις της Σύγχρονης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής Κοινωνίας”, Πρόγραμμα “Σπουδές στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό”, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, 2008.
- Αφουξενίδης, (2018), Αφουξενίδης, Αλ., “Ο ρόλος της κοινωνίας πολιτών και του εθελοντισμού στην παροχή κοινωνικής φροντίδας και κοινωνικής προστασίας”, στο Σακελλαρόπουλος Θ., Οικονόμου Χ., Σκαμνάκης Χ., & Αγγελάκη Μ. (επιμ.) Κοινωνική Πολιτική, Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος: σ567-579, ISBN 978- 960- 6619- 83- 0.
- ΓΓΝΓ-Ι, (2012), ΓΓΝΓ, Μελέτη για την Διερεύνηση και Αποτύπωση της τρέχουσας κατάστασης του Εθελοντισμού στην Ελλάδα, Α΄ Παραδοτέο του Έργου-Ευρ. Πρόγραμμα “Ευρωπαϊκό Έτος Εθελοντισμού 2011”, ΓΓΝΓ-ΥΠΕΠΘ-ΕΕ.
- ΓΓΠΠ, (2021), “Μητρώο Εθελοντικών Οργανώσεων”, Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, [online] Διαθέσιμο από: <https://www.civilprotection.gr/el/mitroo-ethelontikon-organoseon>.
- Γεώργιας, (2016), Γεώργιας Κ., «Χρήσεις και καταχρήσεις της κοινωνικής επιχειρηματικότητας: η Ελληνική περίπτωση», στο Νασιούλας Ι. (επιμέλεια), Θέματα Κοινωνικής Οικονομίας, Ινστιτούτο Κοινωνικής Οικονομίας, ISBN 978-618-80232-3-9, Θεσ/κη, 2016.
- Ε.ΓΠ.Σ., (2016), “Ενιαίο Γεωπληροφοριακό Σύστημα (Ε.ΓΠ.Σ.)”, Αρθ19, Ν.4445/2016, “Εθνικός Μηχανισμός Συντονισμού, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής, ρυθμίσεις για την κοινωνική αλληλεγγύη και εφαρμοστικές διατάξεις του ν. 4387/2016 (Α΄ 85) και άλλες διατάξεις” (ΦΕΚ236Α/19.12.2016)., [online] Διαθέσιμο από:
- Εθνικό Θεματικό Δίκτυο, (2007), Εθνικό Θεματικό Δίκτυο για την Κοινωνική Οικονομία, Προτάσεις πολιτικής για τη θεσμική και τη χρηματοδοτική στήριξη του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα. Παρουσίαση των νεοσύστατων Κοινωνικών Επιχειρήσεων, Equal, Αθήνα, 2007.
- ΕΟΚΕ, (1999), Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή - ΕΟΚΕ, Γνωμοδότηση: «Ο ρόλος και η συμβολή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στην ευρωπαϊκή οικοδόμηση” στο Official journal of the European Communities C 329 Volume 42, σ. 30-37, 17 November 1999, ISSN 0378-6986, [online] Διαθέσιμο από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:51999IE0851&rid=11>
- ΕΟΚΕ, (2006), Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή - ΕΟΚΕ, Γνωμοδότηση: «Εθελοντισμός: ο ρόλος του στην Ευρωπαϊκή κοινωνία και ο αντίκτυπος του», στο Official journal of the European Communities C325, σ.46-52, 30 Dec 2006, [online] Διαθέσιμο από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52006AE1575&qid=1616235736393&from=EL>

- ΕΠ, (2007), Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού 2007-2013”, Αθήνα, Οκτώβριος 2007.
- Εργαστήρια Δεξιοτήτων, (2021), Εφαρμογή της πιλοτικής δράσης «Εργαστήρια Δεξιοτήτων» στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Υ.Α. Φ.7/79511/ΓΔ4 (ΦΕΚ2539B–24.06.2020), [online] Διαθέσιμο από: <https://www.especial.gr/wp-content/uploads/2020/06/pilotika-ergasthria-deksiothtwn.pdf>
- ΕΣΑμΕΑ, (2021), Δευτεροβάθμιοι Φορείς-Μέλη της Ε.Σ.ΑμΕΑ, Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμΕΑ), [online] Διαθέσιμο από: <https://www.esamea.gr/index.php>
- Ζιώμας (2002), Ζιώμας Δημήτρης, «Ο τομέας της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα υπό τὸ πρίσμα των Διεθνών Εξελίξεων» στο Α.Μουρίκη & Μ.Ναούμη & Γ.Παπαπέτρου (επιμ.) “Το κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας 2001”, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα, 2002, [online] Διαθέσιμο από: http://main.ekke.gr/images/PDF/Koinoniko_portraito_2001.pdf
- Ίδρυμα Heinrich-Böll, (2018), Το θεσμικό πλαίσιο της Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας στην Ελλάδα – Η εμπειρία της Δημόσιας Διαβούλευσης και μια κριτική αποτίμηση του Ν.4430/2016, Αδάμ Σοφία, Κορνηλάκης Άγγελος, Καβουλάκος Κάρολος-Ιωσήφ, Ίδρυμα Χάινριχ Μπέλ Ελλάδα, 1η Έκδοση, Θεσ/κη, 2018 [online] Διαθέσιμο από: https://gr.boell.org/sites/default/files/allhleggya_oikonomia_lr.pdf .
- Καβουλάκος & Γκριτζάς, (2015), “Εναλλακτικοί οικονομικοί και πολιτικοί χώροι”. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, [online] Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/6131> και στο <https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/6131/1/Enallaktikoi%20oikonomikoi%20kai%20politikoi%20horoi%20PDF.pdf>
- Κασσαβέτης, (2001), Κασσαβέτης Δημοσθ., «Θεσμοθετημένες δυνατότητες επιχειρηματικής ανάπτυξης της Κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα», στο ΤΕΙ Μεσολογγίου, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Ι.Η. Κούγιας (επιμ). Παγκοσμιοποίηση και Κοινωνική Οικονομία, Πρακτικά 2ου Επιστημονικού Συνεδρίου, 22-24 Οκτωβρίου 1999, Μεσολόγγι, 2001.
- Κασσαβέτης, (2005), Κασσαβέτης Δημοσθ., Συνεταιριστικοί Θεσμοί 1, Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις (Θεωρία-Νομοθεσία- Νομολογία), Εκδόσεις Βασ. Ν. Κατσαρού, Αθήνα, 2005.
- Κασσαβέτης, (2013), Κασσαβέτης Δημοσθ., «Η κοινωνική επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα», στο Κωνσταντίνος Γεώργιας (επιμέλεια), Κοινωνική Οικονομία. Θεωρία, εμπειρία, προοπτικές, Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα, 2013.
- Κλήμη-Καμινάρη & Παπαγεωργίου, (2010), Κοινωνική Οικονομία. Μια πρώτη προσέγγιση, Κλήμη-Καμινάρη Ολυμπία & Κων. Παπαγεωργίου, Ελληνοεκδοτική, Αθήνα, 2010.
- Κορρές, (2015), Κορρές, Γ. “Επιχειρηματικότητα και Ανάπτυξη: Έννοια, Είδη, Χαρακτηριστικά και Δείκτες”, (Κεφάλαιο Συγγράμματος), [ηλεκτρ. Βιβλ.], Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Κεφ 1, [online] Διαθέσιμο από: https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/694/1/Κεφάλαιο_1_.pdf .
- Κώστας, (2013), Κώστας Αντ., «Οργανώσεις της κοινωνικής οικονομίας και κοινωνικές επιχειρήσεις. στην Ελλάδα», στο Κ. Γεώργιας (επιμέλεια). Κοινωνική. Οικονομία. Θεωρία, εμπειρία, προοπτικές, Εναλλακτικές Εκδόσεις, ISBN: 978-960-427-140-5, Αθήνα, 2013.

- Λιαργκόβας, (2020), Λιαργκόβας Π., “Δέκα χρόνια κρίση, τρία μνημόνια και μία πανδημία. Η Ελλάδα αναζητώντας διέξοδο”, ISBN: 978-960-16-8666-0, Εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ, 2020.
- Μαργαλιάς, (2006), Μαργαλιάς Αλεξ., “Στρατηγικός Σχεδιασμός στους φορείς παροχής εθελοντικών υπηρεσιών”, Msc «Διοίκηση της Υγείας», Επιβλ. Σακελλαρόπουλος Θ., Τμ. Κοινωνιολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, [online] Διαθέσιμο από: <https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/handle/unipi/7554>
- Μαρκουλάτος, (2008), Το Θεσμικό Πλαίσιο και η Λειτουργία των Κοινωνικών Συνεταιρισμών Περιορισμένης Ευθύνης στην Ελλάδα, Μαρκουλάτος Εμμ., Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, Αθήνα, 2008
- Ματσαγγάνης & Λεβέντη, (2013), Ματσαγγάνης Μ.- Λεβέντη Χ., «Η ανατομία της φτώχειας στην Ελλάδα του 2013», Ενημερωτικό Δελτίο (τχ.5), Ομάδα Ανάλυσης Δημόσιας Πολιτικής, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2013, [online] Διαθέσιμο από: [https://eclass.aueb.gr/modules/document/file.php/OIK299/Ενδιαφέρουσες συζητήσεις//συνεντεύξεις για ελληνικά και ευρωπαϊκά θέματα/Ανατομία φτώχειας στην Ελλάδα.pdf](https://eclass.aueb.gr/modules/document/file.php/OIK299/Ενδιαφέρουσες%20συζητήσεις//συνεντεύξεις%20για%20ελληνικά%20και%20ευρωπαϊκά%20θέματα/Ανατομία%20φτώχειας%20στην%20Ελλάδα.pdf)
- Μαυρογορδάτος, (2001), Μαυρογορδάτος Γ., “Ομάδες Πίεσης και Δημοκρατία”, 2001, Εκδόσεις Πατάκη, ISBN 960-378-948-8.
- Μπαμπινιώτης, (2002), Μπαμπινιώτης Γ., Λεξικό της Ν. Ελληνικής Γλώσσας, Β΄ Έκδοση, Εκδόσεις: Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., ISBN 960-86190-1-7, [online] Διαθέσιμο από: <http://users.sch.gr/galexiad/files/lexika/babiniotis.pdf>
- Μπρίλης, (2017), Μπρίλης Κων/νος, “Επισκόπηση νομικών θεμάτων φορέων της Κοινωνίας Πολιτών” στο Χουλιάρας Α. & Πετρόπουλος Σωτ., “Σχεδιασμός και Υλοποίηση Προγραμμάτων Κοινοφελών Οργανώσεων, Ένας Πρακτικός Οδηγός”, Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ, Αθήνα, 2017, [online] Διαθέσιμο στο: <https://higgs3.org/higgs3-wp/wp-content/uploads/2019/07/HULIARAS-PETROPOULOSc.pdf>
- N.2646, (1998), Ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας και άλλες διατάξεις, (ΦΕΚ 236Α/20.10.1998), [online] Διαθέσιμο από: <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/199572/nomos-2646-1998>
- N.4019, (2011), Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις, (ΦΕΚ216Α/30.9.2011).[online] Διαθέσιμο από: https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/63473/nomos-4019-2011
- N.4430, (2016), Κοινωνική και Αλληλεγγύη Οικονομία (Κ.Α.Λ.Ο.) και ανάπτυξη των φορέων της ..κτλ, (ΦΕΚ 205Α/31-10-2016), [online] Διαθέσιμο από: https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/242234/nomos-4430-2016
- N.4445, (2016), “Εθνικός Μηχανισμός Συντονισμού, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής, ρυθμίσεις για την κοινωνική αλληλεγγύη και εφαρμοστικές διατάξεις του ν.4387/2016 (Α΄ 85) και άλλες διατάξεις”, (ΦΕΚ Α΄ 236/19.12.2016)
- Πα.Πελ., (2015), Παν. Πελοποννήσου, ΕΛΚΕ, Έργο: Μελέτη του Εθελοντισμού στην Ελλάδα, 2015, Τρίπολη, [online] Διαθέσιμο από: http://users.uop.gr/~volunt/pdfs/volunteer_2.pdf

- Παπαγεωργίου, (2010), Παπαγεωργίου, Κ.Λ. «Καλή και κακή χρησιμοποίηση των συνεταιρισμών: το παράδειγμα της Ελλάδας», εισήγηση στο συνέδριο Αγροτικοί Συνεταιρισμοί στη Νότια και Κεντρική Ευρώπη. 19ος και 20ος αιώνας: μια συγκριτική θεώρηση, Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα, 10-11 Ιουνίου 2010.
- Ροζάκου, (2008), Ροζάκου Κατερίνα, “«Κοινωνικότητα» και «κοινωνία αλληλεγγύης»: η περίπτωση ενός εθελοντικού Σωματείου”, Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, Τομ.32, 95-120, [online] Διαθέσιμο από: doi:<https://doi.org/10.12681/hpsa.14467> και <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/hpsa/article/view/14467/13070>
- Σακελλαρόπουλος, (2007), Σακελλαρόπουλος Θ. (Επιστημονικά Υπεύθυνος), Στοχευμένες μελέτες ανάπτυξης κοινωνικής επιχειρηματικότητας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Έρευνα-Συγγραφή Θεόδωρος Σακελλαρόπουλος & Χαράλαμπος Οικονόμου, Βοηθοί Έρευνας: Κώστας Α. & Φούσκας Θ., Αθήνα 2007.
- Σημίτη, (2014), Σημίτη Μαριλένα, “Κράτος και εθελοντικές Οργανώσεις την περίοδο της Οικονομικής κρίσης”, Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης (τχ.42), 2014, [online] Διαθέσιμο από: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/hpsa/article/viewFile/14569/13167>
- Στραβοσκούφης, (2006), Στραβοσκούφης, Θ., Κοινωνική Ανάπτυξη Κοινωνία Πολιτών και ΜΚΟ. Ένας Διαδραστικός Θεσμικός Μηχανισμός, Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, 120(120), 93-133, [online] Διαθέσιμο από: doi:<https://doi.org/10.12681/grsr.9500>
- Τενές, (2014), Τενές Δημ., Οι κοινωνικές επιχειρήσεις ως πυλώνας πολιτικής για την δημιουργία θέσεων απασχόλησης, Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, Αθήνα, 2014.
- Τσουκαλάς, (2017), Τσουκαλάς Κ., «Τζαμπατζήδες» στη χώρα των θαυμάτων. Περί Ελλήνων στην Ελλάδα, Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, 1(2), 9-52, [online] Διαθέσιμο στο: doi:<https://doi.org/10.12681/hpsa.15324>
- CICOPA, (2013), Comité International des Coopératives de Production et Artisanales (CICOPA), (Διεθνής Οργανισμός Συνεταιρισμών Βιομηχανικών, Βιοτεχνικών, Προσφοράς Υπηρεσιών και Παραγωγών), “Συνεταιρισμοί και Κοινωνική Οικονομία για την Ελλάδα”, 2013, [online] Διαθέσιμο από: <https://kalo.gov.gr/wp-content/uploads/2018/03/CICOPA-ILO-Συνεταιρισμοί-και-Κοινωνική-Οικονομία-στην-Ελλάδα-2013.pdf>
- Drucker, (1996), Drucker P., “Μετακαπιταλιστική Κοινωνία”, (μτφ: Δ.Γ. Τσαούσης), Εκδόσεις: Gutenberg, Αθήνα, ISBN 960-01-0629-0.
- Rome Declaration, (2017), Δήλωση των ηγετών των 27 κρατών μελών και του Ε. Συμβουλίου, του Ε. Κοινοβουλίου και της Ε. Επιτροπής, [online] Διαθέσιμο από: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/el/statement_17_767/STATEMENT_17_767_EL.pdf
- Rorty, (2002), Rorty Richard, “Τυχαιότητα, ειρωνεία και αλληλεγγύη”, Αθήνα, Εκδόσεις: Αλεξάνδρεια, ISBN 960-221-191-1
- Rorty, (2002), Rorty Richard, Τυχαιότητα, ειρωνεία και αλληλεγγύη, Εκδότης: Αλεξάνδρεια, ISBN: 9789602211915.

VOLMED, (1997), “Ελληνικές Εθελοντικές Οργανώσεις. Μία πρώτη προσέγγιση μέσα από το ερευνητικό πρόγραμμα VOLMED-HELLAS”, 1997, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής.

Ξενογλώσση

Anheier, (2004), Anheier, Helmut K. “Civil society: measurement, evaluation, policy”. Earthscan, London, UK. ISBN 9781853839238, [online] Διαθέσιμο στο: <https://www.scribd.com/document/423601272/Civil-Society-Measurement-Evaluation-Policy>.

CAF World Giving Index, (2018), Charities Aid Foundation, World Giving Index, A global view of giving trends, October 2018, [online] Διαθέσιμο από: https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-publications/caf_wgi2018_report_webnopw_2379a_261018.pdf

Crow, (2002), Crow Graham, Social Solidarities: Theories, Identities and Social Change, Open University, Buckingham, UK.

ECHO, (2008), European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations- ECHO, What is solidarity?, Published by ECHO, the Directorate-General for Humanitarian Aid at the European Commission, [online] Διαθέσιμο από: <http://bookshop.europa.eu/el/--pbKRX107042/?CatalogCategoryID=noMKABstMNYAAAEjiZEY4e5L>

Nasioulas, (2011), Nasioulas Ioannis, Greek Social Economy at the crossroads. Law 4019/2011 and the institutionalization challenge, Working paper, CIRIEC No 2011/10.

Poirier, (2014), PoirierYvon, Social Solidarity Economy and related concepts-Origins and Definitions: An International Perspective, Fifth version, 2014, [online] Διαθέσιμο από: <http://www.ripress.org/wp-content/uploads/2017/09/Solidarity-Economy-and-other-Concepts-Poirier-July-2014.pdf>

Ridley-Duff, (2016), Ridley-Duff, Rory. (2016). The internationalisation of FairShares: where agency meets structure in US and UK company law, [online] Διαθέσιμο από: https://www.researchgate.net/figure/The-logics-of-the-social-solidarity-economy_fig2_311675869

SUSY, (2015), Sustainability Solidarity Economy, Final analysis of the SSEDAS research, Transformative economy: Challenges and limits of the Social and Solidarity Economy (SSE) in 55 territories in Europe and in the World, [online] Διαθέσιμο από: http://www.solidarityeconomy.eu/fileadmin/Media/_Global/PositionPaper/SUSY_research_Report_Full_310517.pdf

UNV, (2018), United Nations Volunteers-UNV, 2018, State of the World’s Volunteerism Report, The thread that binds Volunteerism and community resilience, UNV, ISBN: 978-92-990089-0-4, [online] Διαθέσιμο από: https://www.unv.org/sites/default/files/UNV_SWVR_2018_English_WEB.pdf

Διαδικτυακοί Τόποι / Ιστοσελίδες

- Γαληνός, (2019), Γαληνός Ηλίας, “Η γνήσια έννοια της αλληλεγγύης”, Εφημερίδα “Η Καθημερινή” (ιστοχώρος), Απόψεις, 01.01.2019, [online] Διαθέσιμο από: <https://www.kathimerini.gr/opinion/1002666/ignisia-ennoia-tis-allileggyis/>
- Δ.Τ. ΥπΠΘ, (2019), 27-08-19 “Συνάντηση της Υφ/γού Π.Θ., κ. Σ. Ζαχαράκη, για την εισαγωγή του εθελοντισμού στα σχολεία”, [online] Διαθέσιμο από: <https://www.minedu.gov.gr/rss/42645-27-08-19-synantisi-tis-yfyourgoy-paideias-kai-thriskevmaton-k-sofias-zaxaraki-gia-tin-eisagogi-tou-ethelontismoy-sta-sxoleia-2>
- Διακήρυξη R.Schuman, (1950), Διακήρυξη R.Schuman, 9 Μαΐου 1950, [online] Διαθέσιμο από: https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/europe-day/schuman-declaration_el
- Έκθεση Κ.Α.Λ.Ο., (2019), Συνοπτικός απολογισμός (Σεπτέμβριος 2018-Ιούνιος 2019), Ειδική Γραμματεία Κ.Α.Λ.Ο., [online] Διαθέσιμο από: <https://kalo.gov.gr/eidiki-grammateia-koinonikis-kai-allileggyas-oikonomias-synoptikos-apologismos-septemvrios-2018-ioynios-2019/>
- Έκθεση Κ.Α.Λ.Ο., (2020), Κ.Α.Λ.Ο.- Έκθεση Ετών 2019-2020, Διεύθυνση Κ.Α.Λ.Ο., Υπ. Εργασίας, Οκτ. 2020, [online] Διαθέσιμο από: <https://kalo.gov.gr/wp-content/uploads/2020/11/ΕΤΗΣΙΑ-ΕΚΘΕΣΗ-ΚΑΛΟ-2019-2020-TELIKO-docx.pdf>
- Επ. Εφημερίδα EU 115, (2008), “Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης”, 2008, [online] Διαθέσιμο από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2008:115:FULL&from=el>
- Επ. Εφημερίδα EU C303, (2007), (2007/C 303/01), Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως αυτός υπογράφηκε και διακηρύχθηκε από τους Προέδρους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Στρασβούργο, 2007 και ισχύει από την ημέρα έναρξης ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβόνας (1/12/2009), [online] Διαθέσιμο από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12007P/TXT&from=EL>
- Επ. Εφημερίδα EU C364, (2000), Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως αυτός υπογράφηκε και διακηρύχθηκε από τους Προέδρους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Νίκαια, 2000, (Καταργήθηκε στις 30/11/2009)
- ΘΑΛΗΣ results, (2015), Greek Civil Society Network–Results, [online] Διαθέσιμο από: <https://greekcivilsocietynetwork.wordpress.com/results/>
- ΘΑΛΗΣ, (2015), Greek Civil Society Network, [online] Διαθέσιμο από: <https://greekcivilsocietynetwork.wordpress.com/>
- Κ.Α.Λ.Ο.-Μητρώο, (2021), Γενικό Μητρώο Φορέων Κοιν/κής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.Α.Λ.Ο.), Υπ. Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (ΥΠΕΚΥ), Διεύθυνση Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας, [online] Διαθέσιμο από: [https://kalo.yeka.gr/\(S\(hkwezwhqqlsiukf4snbbm54\)\)/login.aspx?ReturnUrl=%2f](https://kalo.yeka.gr/(S(hkwezwhqqlsiukf4snbbm54))/login.aspx?ReturnUrl=%2f)
- Κ.Σ.&Α.Αμπελακίων, (2016), Οι συντροφίες στα Αμπελάκια, [online] Διαθέσιμο από: <https://www.yraithros.gr/oi-syntrofies-sta-ampelakia/>

- ΠΟΣΓΚΑμεΑ, (2021), Πρωτοβάθμια Σωματεία Γονέων και Κηδεμόνων ΑμεΑ, Πανελλήνια Ομοσπονδία Σωματείων Γονέων και Κηδεμόνων Ατόμων με Αναπηρία, [online] Διαθέσιμο από: <http://www.posgamea.gr/>
- Υπ. Απασχόλησης, (2005), Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας, Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη 2005-2006, Αθήνα, 2005.
- Υπ. ΔΤΠΠ-ΚΠ, (2015), “Μητρώο Φορέων Κοινωνίας των Πολιτών, Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής”, Υπ. Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη (Καταργήθηκε με το ΦΕΚ1410B/2016)
- Υπ. ΔΤΠΠ-ΥΑ, (2020), “Μητρώο Υπηρεσίας Ασύλου”, Υπ. Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη
- Υπ. Εξωτερικών, (2021), “Μητρώο των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας (Υ.Δ.Α.Σ.)”, Υπ. Εξωτερικών, Γενική Διεύθυνση Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας, [online] Διαθέσιμο από: <https://hellenicaid.mfa.gr/ydas/eidiko-metroo-mko/>
- Υπ. Εργασίας, (2011), Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικής Ασφάλισης, Αιτιολογική Έκθεση του Σχεδίου Νόμου «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα», Αύγουστος 2011.
- Υπ. Μετ/σης & Ασύλου, (2021), “Εθνικό Μητρώο ελληνικών και ξένων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που δραστηριοποιούνται σε θέματα διεθνούς προστασίας, μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης”, Υπ. Μεταναστευτικής Πολιτικής, Διεύθυνση Κοινωνικής Ένταξης, [online] Διαθέσιμο από: <https://ngo.migration.gov.gr/>
- Υπ. Υγείας, (2021), “Εθνικό Μητρώο Φορέων Ιδιωτικού Τομέα Μη Κερδοσκοπικού Χαρακτήρα που κατέχουν υπηρεσίες Κοινωνικής Φροντίδας και Ειδικό Μητρώο Εθελοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων”, Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, [online] Διαθέσιμο από: <https://www.moh.gov.gr/articles/social-solidarity/domes-kai-draseis-koinwnikhs-allhleggyhs/ethelontismos/246-pinakas-eggegrammenwn-sto-ethniko-mhtrwo-forewn-idiwtikoy-tomea-mh-kerdoskopikoy-xarakthra-gia-yphresies-koinwnikhs-frontidas>
- Χουλιάρας, (2013), Χουλιάρας Α., “Ο μύθος της κοινωνίας αλληλεγγύης”, Ιστοχώρος “Αντικλείδι”, Ανάρτηση 27/03/2013, [online] Διαθέσιμο από: <https://antikleidi.com/2013/03/27/world-giving-index/>
- e-pronoia, (2021), Πληροφοριακό Σύστημα «e-pronoia για τον πολίτη», Αρθ21, Ν.4445/2016, “Εθνικός Μηχανισμός Συντονισμού, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής, ρυθμίσεις για την κοινωνική αλληλεγγύη και εφαρμοστικές διατάξεις του ν. 4387/2016 (Α΄ 85) και άλλες διατάξεις” (ΦΕΚ236Α/19.12.2016), [online] Διαθέσιμο από: <https://www.e-pronoia.gr/>
- EUR-Lex, (2020), Πρόσβαση στο δίκαιο της ΕΕ, “Οργάνωση της κοινωνίας των πολιτών”, [online] Διαθέσιμο στο: https://eur-lex.europa.eu/print-pdf.html?pageTitle=Glossary+of+summaries¤tUrl=%2Fsummary%2Fglossary%2Fcivil_society_organisation.html%3Flocale%3Den.
- UNGA, (1985), UNGA Resolution 40/212: Adoption of 5 December as International Volunteer Day for Economic and Social Development (IVD) <https://www.unv.org/sites/default/files/A%20RES%2040%20212.pdf>